

**UCHWAŁA NR XLI/232/2022
RADY GMINY W JEZIORACH WIELKICH**

z dnia 22 marca 2022 r.

w sprawie przyjęcia Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami Gminy Jeziora Wielkie na lata 2021 - 2024

Na podstawie Na podstawie art. 18 ust. 2 pkt 15 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz. U. 2022 r. poz. 559) oraz art. 87 ust. 3 i 4 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz. U. 2021 r. poz. 710 ze zm.) po uzyskaniu pozytywnej opinii Kujawsko - Pomorskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w Toruniu, Delegatura w Bydgoszczy

uchwala się, co następuje:

§ 1. Przyjmuje się Gminny Program Opieki nad Zabytkami Gminy Jeziora Wielkie na lata 2021-2024 stanowiący załącznik do niniejszej uchwały.

§ 2. Wykonanie uchwały powierza się Wójtowi Gminy Jeziora Wielkie

§ 3. Uchwała wchodzi w życie po upływie 14 dni od jej ogłoszenia w Dzienniku Urzędowym Województwa Kujawsko - Pomorskiego.

Przewodniczący Rady Gminy

Jerzy Kamelski

Agnieszka Pęziak

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI GMINY JEZIORA WIELKIE

NA LATA 2021 - 2024

1. Wstęp
2. Podstawa prawna opracowania Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami.
3. Uwarunkowania prawne ochrony i opieki nad zabytkami w Polsce.
4. Uwarunkowania zewnętrzne ochrony dziedzictwa kulturowego.
 - 4.1. Strategiczne cele polityki państwa w zakresie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami – dokumenty o znaczeniu krajowym.
 - 4.2. Relacje Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami z dokumentami wykonanymi na poziomie województwa kujawsko – pomorskiego oraz powiatu mogileńskiego.
5. Uwarunkowania wewnętrzne ochrony dziedzictwa kulturowego.
 - 5.1. Relacje gminnego programu opieki nad zabytkami z dokumentami sporządzonymi na poziomie gminy.
 - 5.2. Położenie gminy i informacje ogólne.
 - 5.2.1. Uwarunkowania historyczne.
 - 5.3. Zabytki objęte prawnymi formami ochrony.
 - 5.3.1. Zabytki wpisane do rejestru zabytków.
 - 5.3.2. Zabytki wpisane do ewidencji zabytków.
 - 5.3.3. Stanowiska archeologiczne ujęte w wojewódzkiej ewidencji zabytków.
 - 5.3.4. Wykaz obiektów ujętych w gminnej ewidencji zabytków.
 - 5.4. Najważniejsze zabytki Gminy Jeziora Wielkie.
 - 5.5. Dziedzictwo niematerialne.
6. Ocena stanu dziedzictwa kulturowego gminy. Analiza szans i zagrożeń.
7. Założenia programowe.
8. Instrumentarium realizacji gminnego programu opieki nad zabytkami.
9. Zasady oceny realizacji gminnego programu opieki nad zabytkami.
10. Źródła finansowania Gminnego Programu opieki nad Zabytkami.

Bibliografia

Literatura i wybrane dokumenty programowe.

Dostępne strony internetowe.

Spis rysunków.

Spis wykresów.

Spis tabel

1. Wstęp

Przedmiotem niniejszego opracowania jest Gminny Program Opieki nad Zabytkami dla Gminy Jeziora Wielkie na lata 2021 – 2024. Celem Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami jest określenie zasadniczych kierunków działań inicjowanych przez władze gminy w zakresie ochrony dziedzictwa kulturowego występującego w jego granicach administracyjnych, zgodnie z przepisami ustawy z 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami. Kolejnym szczególnym celem niniejszego programu jest przedstawienie zasobów dziedzictwa kulturowego gminy Jeziora Wielkie ze szczególnym uwzględnieniem obiektów wpisanych do rejestru zabytków oraz do ewidencji zabytków. Należy zwrócić uwagę, że ważnym elementem dokumentu jest stworzenie programu zarządzania obiektami zabytkowymi. Dokument ten ma służyć działaniom gminy w zakresie inicjowania, wspierania i koordynowania prac z zakresu ochrony zabytków i krajobrazu kulturowego oraz upowszechniania i promowania dziedzictwa kulturowego. Działania

te powinny odbywać się w harmonii z działaniami gospodarczymi i społecznymi oraz zapewniać ochronę dziedzictwa kulturowego środkami prawnymi. Dziedzictwo kulturowe jest jednym z najważniejszych czynników w życiu i działalności człowieka. Zabytki są nie tylko materialnym śladem przeszłości, lecz także cennym elementem kultury, przyczyniającym się do kształtowania przyjaznego otoczenia każdego z nas. Bogactwo i różnorodność związane z dziedziną kultury może w istotny sposób przyczynić się do rozwoju społeczno-gospodarczego gminy, a tym samym do poprawy jakości życia jej mieszkańców. Na krajobraz kulturowy składają się zarówno elementy przyrodnicze, jak i wytwory i osiągnięcia cywilizacyjne człowieka. Są to pojedyncze obiekty lub zespoły budowli, dzieła sztuki, elementy zagospodarowania przestrzeni, krajobraz wiejski, obszary kształtujące świadomość i tożsamość regionalną mieszkańców. Dlatego też, tak ważne jest określenie między innymi kierunków działań i zadań na rzecz zachowania dziedzictwa materialnego i niematerialnego, przedstawienie oraz zobrazowanie działań mających na celu poprawę stanu zabytków w gminie ich adaptacji rewaloryzacji, a także zwiększenia dostępności mieszkańców i turystów.

Głównymi odbiorcami Programu Opieki nad Zabytkami są w szczególności właściciele i użytkownicy obiektów zabytkowych, mieszkańcy oraz władze samorządowe.

Niniejszy Program powstał na podstawie poradnika metodycznego Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami.

2. Podstawa prawna opracowania Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami

Dziedzictwo kulturowe jest jednym z podstawowych i najważniejszych aspektów życia społecznego, które kształtuje stosunki międzyludzkie. Obiekty dziedzictwa kulturowego stanowią cenny element w życiu i środowisku człowieka.

Podstawą prawną opracowania niniejszego Programu Opieki nad Zabytkami jest art. 87 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz. U. z 2021 r. poz. 710 z późn. zm.), który mówi, że:

1. Wójt, burmistrz lub prezydenta miasta sporządza na okres 4 lat program opieki nad zabytkami (art. 87 ust. 1 cyt. wyżej ustawy).

2. Gminny program opieki nad zabytkami podlega uchwaleniu przez radę (miasta, gminy, powiatu) po uzyskaniu opinii wojewódzkiego konserwatora zabytków (ust. 3 cyt. wyżej ustawy).
3. Program ogłaszany jest w wojewódzkim dzienniku urzędowym (ust. 4 cyt. wyżej ustawy).
4. Z realizacji programu wójt, burmistrz lub prezydent sporządza, co dwa lata, sprawozdanie, które przedstawia Radzie.

Głównymi celami Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami zgodnie z zapisami ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (ar. 87 ust. 2) jest:

1. (uchylony)
2. Uwzględnianie uwarunkowań ochrony zabytków, w tym krajobrazu kulturowego i dziedzictwa archeologicznego, łącznie z uwarunkowaniami ochrony przyrody i równowagi ekologicznej.
3. Zahamowanie procesów degradacji zabytków i doprowadzenie do poprawy stanu ich zachowania.
4. Wyeksponowanie poszczególnych zabytków oraz walorów krajobrazu kulturowego.
5. Podejmowanie zadań zwiększających atrakcyjność zabytków dla potrzeb społecznych, turystycznych i edukacyjnych oraz wspieranie inicjatyw sprzyjających wzrostowi środków finansowych na opiekę nad zabytkami.
6. Określenie warunków współpracy z właścicielami zabytków, eliminujących sytuacje konfliktowe związane z wykorzystaniem tych zabytków.
7. Podejmowanie przedsięwzięć umożliwiających tworzenie miejsc pracy związanych z opieką nad zabytkami.

WYKAZ SKRÓTÓW

1. AZP – Archeologiczne Zdjęcie Polski;
2. GEZ – Gminna Ewidencja Zabytków;
3. GPOnZ – Gminny Program Opieki nad Zabytkami,
4. GUS – Główny Urząd Statystyczny;
5. Dz. U. – Dziennik Ustaw;
6. KGW – Koło Gospodyń Wiejskich;
7. KOWR – Krajowy Ośrodek Wsparcia Rolnictwa;
8. KPOZioN – Krajowy Program Ochrony Zabytków i Opieki nad Zabytkami;
9. K-PWKZ – Kujawsko-Pomorski Wojewódzki Konserwator Zabytków;
10. KSRR – Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego;
11. LPR – Lokalny Program Rewitalizacji;
12. MKiDN – Minister Kultury i Dziedzictwa Narodowego;
13. MPZP – Miejscowy Plan Zagospodarowania Przestrzennego;
14. MŚP – małe, średnie przedsiębiorstwa;
15. NFOZ – Narodowy Fundusz Ochrony Zabytków;
16. NID – Narodowy Instytut Dziedzictwa;
17. POnZ – Program Opieki nad Zabytkami;
18. PPP – partnerstwo publiczno – prywatne;
19. PZP – Plan zagospodarowania przestrzennego;
20. OZW – Obszar o znaczeniu dla wspólnoty;

21. RPO – Regionalny Program Operacyjny;
22. SUIKZP – Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego;
23. SWOT – ang. Strengths, Weaknesses, Opportunities, Threats (mocne, słabe strony, szanse i zagrożenia);
24. UG – Urząd Gminy;
25. WK-P – województwo kujawsko-pomorskie;
26. WKZ – Wojewódzki Konserwator Zabytków;
27. WUOZ – Wojewódzki Urząd Ochrony Zabytków.

Słownik pojęć¹

1. **AZP** – Archeologiczne Zdjęcie Polski (AZP) to ogólnopolski program badawczo-konserwatorski, prowadzony od 1978 roku. Jego celem jest rozpoznanie metodą badań powierzchniowych i w kwerendzie źródłowej, stanowisk archeologicznych na terenie całego kraju oraz budowa archiwum informacji o stanowiskach archeologicznych rozpoznanych tą metodą.
2. **Badania archeologiczne** – działania mające na celu odkrycie, rozpoznanie, udokumentowanie i zabezpieczenie zabytku archeologicznego.
3. **Badania architektoniczne** – działania ingerujące w substancję zabytku, mające na celu rozpoznanie i udokumentowanie pierwotnej formy obiektu budowlanego oraz ustalenie zakresu jego kolejnych przekształceń.
4. **Badania konserwatorskie** – działania mające na celu rozpoznanie historii i funkcji zabytku, ustalenie użytych do jego wykonania materiałów i zastosowanych technologii, określenie stanu zachowania tego zabytku oraz opracowanie diagnozy, projektu i programu prac konserwatorskich, a jeżeli istnieje taka potrzeba, również programu prac restauratorskich.
5. **Funkcja stanowiska archeologicznego** – sposób użytkowania stanowiska w przeszłości, np. cmentarzysko, osada, miejsce wymiany handlowej, miejsce kultu.
6. **Karta KESA** – Karta Ewidencji Stanowiska Archeologicznego, karta ewidencji zabytku pochodząca ze starszych badań, przed aktualizacją treści rozporządzenia ministra kultury wprowadzającego jako obowiązującą nazwę KEZA – Karta Ewidencji Zabytku Archeologicznego.
7. **Nadzory archeologiczne** – rodzaj badań archeologicznych realizowanych w trakcie prowadzenia robót budowlanych lub ziemnych. Polegają na stałej obecności archeologa w miejscu prowadzenia inwestycji, którego zadaniem jest udokumentowanie wszystkich obiektów mogących mieć charakter zabytkowy, a także wstrzymanie prac ziemnych i budowlanych w przypadku natrafienia na nieruchomy zabytek archeologiczny bądź zabytek ruchomy wymagający konsultacji z konserwatorem. W przypadku natrafienia na obiekt dziedzictwa nadzory mogą być decyzją konserwatora przekształcone w przedinwestycyjne badania wykopaliskowe. Pod względem formalnym nadzory archeologiczne są badaniami archeologicznymi więc wymagają pozwolenia wojewódzkiego konserwatora zabytków.

¹ Słownik pojęć stanowi zbiór wybranych pojęć znajdujących się w ustawie z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami, a także wybranych pojęć zamieszczonych na portalu https://samorząd.nid.pl/baza_wiedzy/podstawowe-pojecia-archeologiczne/

Określenie „nadzór archeologiczny” ma charakter slangowy i nie występuje w przepisach. Sformułowanie „nadzór” ustawowo zarezerwowany jest dla wojewódzkiego konserwatora zabytków w kontekście kontroli przestrzegania przepisów ochrony zabytków. Z tego powodu orzecznictwo sądów administracyjnych uznaje wydawanie pozwoleń konserwatorskich na działania w formie „nadzoru archeologicznego” za niezgodne z przepisami. Właściwą formą pozwoleń dla opisanych działań są pozwolenia na badania archeologiczne.

8. **Stanowisko archeologiczne** – miejsce, gdzie w ziemi, na jej powierzchni lub pod wodą znajdują się ślady obecności człowieka w przeszłości, które mają charakter zabytkowy. W przepisach prawa stanowisko archeologiczne nazwane jest nieruchomym zabytkiem archeologicznym.
9. **Warstwa kulturowa** – nawarstwienie ziemne powstałe na skutek działalności człowieka w przeszłości.
10. **Zabytek archeologiczny** – nieruchomość (coś trwale związanego z gruntem) złożona z nawarstwień ziemnych powstałych na skutek działalności człowieka w przeszłości, a także działania sił przyrody w miejscu obecności ludzkiej. W nawarstwieniach ziemnych nieruchomego zabytku archeologicznego tkwią relikty obecności ludzkiej w postaci przedmiotów i innych materialnych śladów działania człowieka. Relikty te są ruchomymi zabytkami archeologicznymi. Ruchome zabytki archeologiczne mogą występować też na powierzchni gruntu w miejscach, gdzie erozja lub inne procesy (np. orka) naruszyły nawarstwienia stanowiska archeologicznego. Stanowiska archeologiczne zlokalizowane są również pod wodą.
11. **Historyczny układ urbanistyczny lub ruralistyczny** – przestrzenne założenie miejskie lub wiejskie, zawierające zespoły budowlane, pojedyncze budynki i formy zaprojektowanej zieleni, rozmieszczone w układzie historycznych podziałów własnościowych i funkcjonalnych, w tym ulic lub sieci dróg.
12. **Historyczny zespół budowlany** – powiązana przestrzennie grupa budynków wyodrębniona ze względu na formę architektoniczną, styl, zastosowane materiały, funkcję, czas powstania lub związek z wydarzeniami historycznymi.
13. **Instytucja kultury wyspecjalizowana w opiece nad zabytkami** – instytucja kultury w rozumieniu przepisów o organizowaniu i prowadzeniu działalności kulturalnej, której celem statutowym jest sprawowanie opieki nad zabytkami;
14. **Konserwacja zabytków (prace konserwatorskie)** – działania mające na celu zabezpieczenie i utrwalenie substancji zabytku, zahamowanie procesów jego destrukcji oraz dokumentowanie tego procesu. Podstawowym celem prowadzenia prac konserwatorskich jest ocalenie materii i formy obiektu zabytkowego dla przyszłych pokoleń (...).
15. **Krajobraz kulturowy** – przestrzeń historycznie ukształtowana w wyniku działalności człowieka, zawierająca wytwory cywilizacji oraz elementy przyrodnicze.
16. **Kształtowanie krajobrazu kulturowego** – świadome działanie polegające na zachowaniu, przekształcaniu, dodawaniu albo eliminowaniu obiektów lub układów

przestrzennych zgodnie z obowiązującymi zasadami ochrony zabytków i przyrody. Ochrona krajobrazu kulturowego jest funkcją działań wieloprzedmiotowych – architektury krajobrazu, planowania przestrzennego, urbanistyki, metod rewaloryzacji zespołów miejskich, wiejskich i konserwacji obiektów architektonicznych.

17. **Otoczenie** – teren wokół lub przy zabytku wyznaczony w decyzji o wpisie tego terenu do rejestru zabytków w celu ochrony wartości widokowych zabytku oraz jego ochrony przed szkodliwym oddziaływaniem czynników zewnętrznych.
18. **Prace konserwatorskie** – działania mające na celu zabezpieczenie i utrwalenie substancji zabytku, zahamowanie procesów jego destrukcji oraz dokumentowanie tych działań.
19. **Prace modernizacyjne (modernizacja zabytku)** – unowocześnienie, uwspółcześnienie obiektu. W przypadku budynków i budowli zabytkowych, wbrew pozorom, ten typ prac jest prowadzony bardzo często w związku z adaptacją do nowych funkcji lub utrzymaniem w obiekcie pierwotnego sposobu użytkowania, a także przystosowaniem go do obecnej roli.
20. **Rekonstrukcja** – wierne odtworzenie fragmentu zabytku bądź jego całości. Częściowa rekonstrukcja prowadzi do przywrócenia obiektowi wartości estetycznych i funkcjonalnych, co umożliwia wykorzystanie go w celach muzealnych, edukacyjnych i turystycznych. Zrekonstruowana część zabytku powinna zostać w taki sposób wykonana i oznakowana, by wprawny obserwator mógł odróżnić oryginalne fragmenty obiektu od części dodanych. Warto zauważyć, że konserwacja zespołów budowlanych, układów urbanistycznych i ruralistycznych bądź zespołów zieleni zabytkowej czy krajobrazów kulturowych charakteryzuje się użyciem rekonstrukcji jako metody przywrócenia wartości zabytkowi obszarowemu. Poza nielicznymi wyjątkami całkowita rekonstrukcja nieistniejącego dzieła historycznego jest negatywnie oceniana w środowisku naukowym ze względu na brak w nowym obiekcie substancji zabytkowej oraz historycznych rozwiązań technicznych i technologicznych.
21. **Renowacja zabytków** – przywrócenie oraz utrzymanie estetycznego wyglądu obiektu zabytkowego. Każdorazowo renowacja powinna być prowadzona z uwzględnieniem aktualnej wiedzy o historycznym wyglądzie i formie obiektu. Typowymi pracami renowacyjnymi jest odmalowanie elewacji albo wnętrza budynku zabytkowego, uzupełnienie zieleni niskiej w zabytkowym zespole zieleni (np. trawników, łąk kwietnych). Renowacja zabytku nie powinna prowadzić do naruszenia substancji zabytkowej lub doprowadzenia obiektu do wyglądu ahistorycznego.
22. **Remont zabytku (prace remontowe przy zabytku)** – rodzaj robót budowlanych przy zabytku nieruchomym, których celem jest odtworzenie stanu pierwotnego. Możliwe jest używanie materiałów innych niż te, które zostały zastosowane pierwotnie. Remont polega na wymianie elementów zużytych, zniszczonych lub uszkodzonych. W przypadku budynków i budowli zabytkowych obejmuje zazwyczaj prace polegające na naprawach lub wymianie elementów wtórnych albo intensywnie użytkowanych, których

wartość zabytkowa jest niewielka bądź jej nie mają, a w obecnym stanie technicznym negatywnie wpływają na estetykę i funkcjonalność obiektów. Najczęściej spotykane remonty w obiektach zabytkowych obejmują elementy dachów i więźby dachowe, wnętrza mieszkań pozbawionych detalu architektonicznego, klatki schodowe nie wymagające prac konserwatorskich, instalacje, izolacje przeciwwilgociowe fundamentów.

23. **Restauracja zabytków (prace restauratorskie)** – dziedzina szeroko pojętej konserwacji zabytków, pojęcie odnosi się do prac mających na celu przywrócenie dawnej, pierwotnej formy obiektowi zabytkowemu. Każdorazowo musi być poprzedzona badaniami architektonicznymi, konserwatorskimi oraz kwerendą archiwalną, która jest koniecznym elementem dla rozpoznania wartości zabytku i zrozumienia jego historii. Prowadzi do zniszczenia późniejszych nawarstwień, dlatego może być prowadzona jedynie w przypadku wyraźnie niższej wartości obecnej formy zabytku od kształtu obiektu, do którego planujemy wrócić. Powinna być prowadzona z użyciem zachowanych oryginalnych elementów.
24. **Rewaloryzacja zabytków** – przywrócenie wartości zabytku, w szczególności walorów użytkowych oraz wyeksponowanie wartości obiektu. Pojęcie używane głównie w odniesieniu do zabytków architektury i budownictwa oraz urbanistyki. Rewaloryzacja łączy w sobie działania konserwatorskie adaptacyjne w celu ocalenia, a nawet przywrócenia wartości obiektu zabytkowego i przystosowania go do pełnienia nowej funkcji bądź utrzymania pierwotnego sposobu użytkowania, przy spełnieniu potrzeb współczesnych użytkowników, w sposób nie naruszający najważniejszych wartości zabytku.
25. **Roboty budowlane przy zabytku lub w jego otoczeniu** – pojęcie zdefiniowane w prawie budowlanym, polegające na budowie, rozbiórce, modernizacji, montażu, rozbudowie, nadbudowie i przebudowie obiektu budowlanego objętego ochroną konserwatorską. W przypadku obiektów wpisanych do rejestru zabytków remont wymaga uzyskania pozwolenia odpowiedniego konserwatora zabytków w oparciu o projekt budowlany albo wyciąg z tego projektu przygotowany w celu oceny wpływu inwestycji na zabytek.
26. **Strefa ochrony konserwatorskiej** – wyznaczony granicami obszar, na którym obowiązują określone ograniczenia, zakazy i nakazy, mające na celu ochronę znajdujących się na tym obszarze zabytków. Strefy ochrony konserwatorskiej definiowane są przez swoje cechy (zawartość i wyróżniki) oraz cele, dla których zostały wyznaczone.
27. **Studium krajobrazu kulturowego** – rodzaj dokumentacji studialnej przedstawiającej zasób obiektów i obszarów zabytkowych i diagnozę stanu zachowania dziedzictwa kulturowego na danym obszarze, rys historyczny rozwoju przestrzennego oraz wnioski w postaci zaleceń konserwatorskich. Studium krajobrazu kulturowego jest najważniejszym opracowaniem w interesie ochrony zabytków wyjściowym w interesie ochrony zabytków potrzebnym do sporządzania zapisów dotyczących ochrony zabytków w dokumentach planistycznych.

28. **Termomodernizacja** – modernizacja mająca na celu poprawę warunków termicznych budynku, zmniejszenie zapotrzebowania i zużycia energii. W obiektach zabytkowych zazwyczaj możliwa w ograniczonym stopniu ze względu na wartości zabytkowe obiektu. Na ogół dopuszczalny zakres prac termomodernizacyjnych obejmuje docieplenie dachu, stropu najwyższej kondygnacji, poprawę izolacyjności albo wymianę stolarki i ślusarki, docieplenie fundamentów (...).
29. **Zabytek** – nieruchomość lub rzecz ruchoma, ich części lub zespoły, będące dziełem człowieka lub związane z jego działalnością i stanowiące świadectwo minionej epoki bądź zdarzenia, których zachowanie leży w interesie społecznym ze względu na posiadaną wartość historyczną, artystyczną lub naukową.
30. **Zabytek nieruchomy** – nieruchomość, jej część lub zespół nieruchomości o cechach j.w.;
31. **Zabytek ruchomy** – rzecz ruchoma, jej część lub zespół rzeczy ruchomych o cechach j.w.;
32. **Rejestr zabytków** - dla zabytków znajdujących się na terenie województwa prowadzi Konserwator Zabytków. Do rejestru wpisuje się zabytek nieruchomy na podstawie decyzji wydanej przez Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków z urzędu bądź na wniosek właściciela zabytku nieruchomego lub użytkownika wieczystego gruntu, na którym znajduje się zabytek nieruchomy. Do rejestru może być również wpisane otoczenie zabytku wpisanego do rejestru, a także nazwa geograficzna, historyczna lub tradycyjna tego zabytku. Wpis do rejestru historycznego układu urbanistycznego, ruralistycznego lub historycznego zespołu budowlanego nie wyłącza możliwości wydania decyzji o wpisie do rejestru wchodzących w skład tych układów lub zespołu zabytków nieruchomych. Wpisanie zabytku nieruchomego do rejestru ujawnia się w księdze wieczystej danej nieruchomości na wniosek Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków, na podstawie decyzji o wpisie do rejestru tego zabytku. Wpisy do rejestru są wolne od opłat. Skreślenie z rejestru zabytków następuje na wniosek właściciela zabytku lub użytkownika wieczystego gruntu, na którym znajduje się zabytek nieruchomy lub z urzędu, na podstawie decyzji ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego. Na podstawie decyzji Wojewódzki Konserwator Zabytków występuje z wnioskiem o wykreślenie wpisu z księgi wieczystej i z katastru nieruchomości. Informacja o skreśleniu ogłoszona jest w wojewódzkim dzienniku urzędowym. Wykreślenia wolne są od opłat. Zabytek ruchomy wpisuje się do rejestru na podstawie decyzji wydanej przez Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków – na wniosek właściciela tego zabytku. Wojewódzki Konserwator Zabytków może wydać decyzję o wpisie z urzędu - w przypadku uzasadnionej obawy zniszczenia, uszkodzenia lub nielegalnego wywiezienia zabytku za granicę.
33. **Lista Skarbów Dziedzictwa** - prowadzi ją minister właściwy do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego. Na Listę Skarbów Dziedzictwa wpisuje się zabytek ruchomy o szczególnej wartości dla dziedzictwa kulturowego, zaliczany do jednej z kategorii, na podstawie decyzji wydanej przez ministra właściwego do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego, z urzędu albo na wniosek właściciela zabytku ruchomego.

34. **Pomnik historii** - Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej, na wniosek ministra właściwego do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego, w drodze rozporządzenia, może uznać za pomnik historii zabytek nieruchomy wpisany do rejestru lub park kulturowy o szczególnej wartości dla kultury, określając jego granice. Minister właściwy do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego może złożyć wniosek, o którym mowa w ust. 1, po uzyskaniu opinii Rady Ochrony Zabytków. Cofnięcie uznania zabytku nieruchomego za pomnik historii następuje w trybie przewidzianym dla jego uznania. Minister właściwy do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego może przedstawić Komitetowi Dziedzictwa Światowego wniosek o wpis pomnika historii na Listę Światowego Dziedzictwa Kulturowego i Naturalnego UNESCO w celu objęcia tego pomnika ochroną na podstawie Konwencji w sprawie ochrony światowego dziedzictwa kulturalnego i naturalnego.
35. **Park kulturowy** - jest formą ochrony zabytków. Tworzony jest w celu ochrony krajobrazu kulturowego oraz zachowania wyróżniających się krajobrazowo terenów z zabytkami nieruchomymi charakterystycznymi dla miejscowej tradycji budowlanej i osadniczej. Park może być powoływany przez radę gminy, po zasięgnięciu opinii Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków.

3. Uwarunkowania prawne ochrony i opieki nad zabytkami w Polsce

Zabytki zostały objęte w Polsce ochroną zadeklarowaną jako konstytucyjny obowiązek państwa i każdego obywatela. Znaczenie dziedzictwa kulturowego dla rozwoju cywilizacyjnego oraz zadania państwa w zakresie ochrony tego dziedzictwa określają artykuły 5 i 6 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej. Dookreślenie tego konstytucyjnego obowiązku państwa wraz z podziałem kompetencji na poszczególne organy administracji publicznej i instytucje państwowe następuje na poziomie ustawodawstwa zwykłego. Ustawa z dnia 23 lipca 2003 r., która zastąpiła starą ustawę o ochronie dóbr kultury z 1962 r., powiązała ochronę zabytków z ochroną szeroko pojmowanego dziedzictwa kulturowego, umieszczając to zagadnienie w kontekście naszego uczestnictwa w kulturze i historii całej Europy. Nowe prawo zostało dostosowane do zasad obowiązujących w Unii Europejskiej.

Tabela 1 Obowiązujące uregulowania prawne, dotyczące ochrony zabytków i opieki nad zabytkami

Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. (t. j. Dz. U. z 1997 r., Nr 78, poz. 483 z późn. zm.)	
Art. 5	„Rzeczpospolita Polska (...) strzeże dziedzictwa narodowego oraz zapewnia ochronę środowiska, kierując się zasadą zrównoważonego rozwoju”.
Art. 6	„Rzeczpospolita Polska stwarza warunki upowszechniania i równego dostępu do dóbr kultury, będącej źródłem tożsamości narodu polskiego, jego trwania i rozwoju oraz (...) udziela pomocy Polakom zamieszkałym za granicą w zachowaniu ich związków z narodowym dziedzictwem kulturalnym”
Art. 86	„Każdy jest obowiązany do dbałości o stan środowiska i ponosi odpowiedzialność za spowodowane przez siebie jego pogorszenie. Zasady tej odpowiedzialności określa ustawa”.

Ustawa z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (t. j. Dz. U. z 2021 r. poz. 710 z późn. zm.)	
Art. 3	definiuje podstawowe pojęcia użyte w ustawie, to m.in.: zabytek, zabytek nieruchomy, zabytek ruchomy, zabytek archeologiczny, instytucja kultury wyspecjalizowana w opiece nad zabytkami, prace konserwatorskie, prace restauratorskie, roboty budowlane, badania konserwatorskie, architektoniczne, archeologiczne, historyczny układ urbanistyczny lub ruralistyczny, historyczny zespół budowlany, krajobraz kulturowy, otoczenie zabytku.
Art. 4	objaśnia, że ochrona zabytków polega na podejmowaniu w szczególności przez organy administracji publicznej działań mających na celu: „zapewnienie warunków prawnych, organizacyjnych i finansowych umożliwiających trwałe zachowanie zabytków oraz ich zagospodarowanie i utrzymanie; zapobieganie zagrożeniom mogącym spowodować uszczerbek dla wartości zabytków; udaremnianie niszczenia i niewłaściwego korzystania zabytków; przeciwdziałanie kradzieży, zaginięciu lub nielegalnemu wywozowi zabytków za granicę; kontrolę stanu zachowania i przeznaczenia zabytków; uwzględnianie zadań ochronnych w planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym oraz przy kształtowaniu środowiska”.
Art. 5	określa, w sposób otwarty, kwestię opieki nad zabytkami: „Opieka nad zabytkami sprawowana jest przez jego właściciela lub posiadacza i polega, w szczególności, na zapewnieniu warunków naukowego badania i dokumentowania zabytku; prowadzenia prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych przy zabytku; zabezpieczenia i utrzymania zabytku oraz jego otoczenia w jak najlepszym stanie; korzystania z zabytku w sposób zapewniający trwałe zachowanie jego wartości; popularyzowania i upowszechniania wiedzy o zabytku oraz o jego znaczeniu dla historii kultury”.
Art. 6	klasyfikuje w układzie rzeczowym przedmioty ochrony i zarazem stanowi szczegółową definicję zabytku: „1. Ochronie i opiece podlegają, bez względu na stan zachowania: 1) zabytki nieruchome będące, w szczególności: a) krajobrazami kulturowymi, b) układami urbanistycznymi, ruralistycznymi i zespołami budowlanymi, c) dziełami architektury i budownictwa, d) dziełami budownictwa obronnego, e) obiektami techniki, a zwłaszcza kopalniami, hutami, elektrowniami i innymi zakładami przemysłowymi, f) cmentarzami, g) parkami, ogrodami i innymi formami zaprojektowanej zieleni, h) miejscami upamiętniającymi wydarzenia historyczne bądź działalność wybitnych osobistości lub instytucji; 2) zabytki ruchome będące, w szczególności: a) dziełami sztuk plastycznych, rzemiosła artystycznego i sztuki użytkowej, b) kolekcjami stanowiącymi zbiory przedmiotów zgromadzonych i uporządkowanych według koncepcji osób, które tworzyły te kolekcje, c) numizmatami oraz pamiątkami historycznymi, a zwłaszcza militariami, sztandarami, pieczęciami, odznakami, medalami i orderami, d) wytworami techniki, a zwłaszcza urządzeniami, środkami transportu oraz

	maszynami i narzędziami świadczącymi o kulturze materialnej, charakterystycznymi dla dawnych i nowych form gospodarki, dokumentującymi poziom nauki i rozwoju cywilizacyjnego, e) materiałami bibliotecznymi, o których mowa w art. 5 ustawy z dnia 27 czerwca 1997 r. o bibliotekach, f) instrumentami muzycznymi, g) wytworami sztuki ludowej i rękodzieła oraz innymi obiektami etnograficznymi, h) przedmiotami upamiętniającymi wydarzenia historyczne bądź działalność wybitnych osobistości lub instytucji; 3) zabytki archeologiczne będące, w szczególności: a) pozostałościami terenowymi pradziejowego i historycznego osadnictwa, b) cmentarzyskami, c) kurhanami, d) reliktnami działalności gospodarczej, religijnej i artystycznej. 2. Ochronie mogą podlegać nazwy geograficzne, historyczne lub tradycyjne nazwy obiektu budowlanego, placu, ulicy lub jednostki osadniczej”
Art. 7	reguluje następujące formy ochrony zabytków: 1) Wpis do rejestru zabytków, który dla zabytków znajdujących się na terenie województwa prowadzi Wojewódzki Konserwator Zabytków. 1a) wpis na Listę Skarbów Dziedzictwa. 2) Uznanie za pomnik historii, zabytku nieruchomego wpisanego do rejestru lub parku kulturowego o szczególnej wartości dla kultury przez Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej na wniosek ministra właściwego do spraw kultury i ochrony dziedzictwa kulturowego. 3) Utworzenie parku kulturowego, w celu ochrony krajobrazu kulturowego oraz zachowania wyróżniających się krajobrazowo terenów z zabytkami nieruchomymi charakterystycznymi dla miejscowej tradycji budowlanej i osadniczej. Park kulturowy może utworzyć, na podstawie uchwały, rada gminy po zasięgnięciu opinii Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków. 4) Ustalenia ochrony w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego albo w decyzji o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego, decyzji o warunkach zabudowy, decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji drogowej, decyzji o ustaleniu lokalizacji linii kolejowej lub decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji w zakresie lotniska użytku publicznego. Dotyczą w szczególności: zabytków nieruchomych wpisanych do rejestru zabytków i ich otoczenia, innych zabytków nieruchomych znajdujących się w gminnej ewidencji zabytków oraz parków kulturowych. W studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy oraz w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego ustala się również, w zależności od potrzeb, strefy ochrony konserwatorskiej obejmujące obszary, na których obowiązują określone ustaleniami planu ograniczenia, zakazy i nakazy, mające na celu ochronę znajdujących się na tym obszarze zabytków.
Art. 16 ust. 1	wskazuje radę gminy, jako organ tworzący park kulturowy, w celu ochrony krajobrazu kulturowego oraz zachowania wyróżniających się krajobrazowo terenów z zabytkami nieruchomymi charakterystycznymi dla miejscowej tradycji budowlanej i osadniczej. Jest on tworzony na podstawie uchwały, po zasięgnięciu opinii Wojewódzkiego Konserwatora

	Zabytków.
Art. 17	określa zakazy i ograniczenia dotyczące terenu parku kulturowego, związane z: prowadzeniem robót budowlanych oraz działalności przemysłowej, rolniczej, hodowlanej, handlowej lub usługowej, zmianami sposobu korzystania z zabytków nieruchomych, umieszczaniem tablic, napisów, ogłoszeń reklamowych i innych znaków niezwiązanych z ochroną parku kulturowego, z wyjątkiem znaków drogowych i znaków związanych z ochroną porządku i bezpieczeństwa publicznego, z zastrzeżeniem art. 12 ust. 1, składowaniem lub magazynowaniem odpadów, zasad i warunków sytuowania obiektów małej architektury, składowania lub magazynowania odpadów.
Art. 18	„1. Ochronę zabytków i opiekę nad zabytkami uwzględnia się przy sporządzaniu i aktualizacji koncepcji przestrzennego zagospodarowania kraju, strategii rozwoju województw, planów zagospodarowania przestrzennego województw, planu zagospodarowania przestrzennego morskich wód wewnętrznych, morza terytorialnego i wyłącznej strefy ekonomicznej, analiz i studiów z zakresu zagospodarowania przestrzennego powiatu, strategii rozwoju gmin, studiów uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gmin oraz miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego albo decyzji o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego, decyzji o warunkach zabudowy, decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji drogowej, decyzji o ustaleniu lokalizacji linii kolejowej lub decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji w zakresie lotniska użytku publicznego. 2. W koncepcji, strategiach, analizach, planach i studiach, o których mowa w ust. 1, w szczególności: 1) uwzględnia się krajowy program ochrony zabytków i opieki nad zabytkami; 2) określa się rozwiązania niezbędne do zapobiegania zagrożeniom dla zabytków, zapewnienia im ochrony przy realizacji inwestycji oraz przywracania zabytków do jak najlepszego stanu; 3) ustala się przeznaczenie i zasady zagospodarowania terenu uwzględniające opiekę nad zabytkami”.
Art. 19	wskazuje, że „1. studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy oraz w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego uwzględnia się, w szczególności ochronę: zabytków nieruchomych wpisanych do rejestru i ich otoczenia, innych zabytków nieruchomych, znajdujących się w gminnej ewidencji zabytków, parków kulturowych. 1a. W decyzji o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego, decyzji o warunkach zabudowy, decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji drogowej, decyzji o ustaleniu lokalizacji linii kolejowej lub decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji w zakresie lotniska użytku publicznego uwzględnia się w szczególności ochronę: 1) zabytków nieruchomych wpisanych do rejestru i ich otoczenia; 2) innych zabytków nieruchomych, znajdujących się w gminnej ewidencji zabytków.

	1b. W uchwale określającej zasady i warunki sytuowania obiektów małej architektury, tablic i urządzeń reklamowych oraz ogrodzeń uwzględnia się w szczególności: 1) ochronę zabytków nieruchomych wpisanych do rejestru i ich otoczenia; 2) ochronę zabytków nieruchomych, innych niż wymienione w pkt 1, znajdujących się w gminnej ewidencji zabytków; 3) wnioski i rekomendacje audytów krajobrazowych oraz plany ochrony parków krajobrazowych. 2. W przypadku gdy gmina posiada gminny program opieki nad zabytkami, ustalenia tego programu uwzględnia się w studium i planie, o których mowa w ust. 1. 3. W studium i planie, o których mowa w ust. 1, ustala się, w zależności od potrzeb, strefy ochrony konserwatorskiej obejmujące obszary, na których obowiązują określone ustaleniami planu ograniczenia, zakazy i nakazy, mające na celu ochronę znajdujących się na tym obszarze zabytków.
Art. 20	mówi o konieczności uzgadniania projektów i zmian planów zagospodarowania przestrzennego wojewódzkich i miejscowych z Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków.
Art. 21	„Ewidencja zabytków jest podstawą do sporządzania programów opieki nad zabytkami przez województwa, powiaty i gminy”.
Art. 22	1. Generalny Konserwator Zabytków prowadzi krajową ewidencję zabytków w formie zbioru kart ewidencyjnych zabytków znajdujących się w wojewódzkich ewidencjach zabytków. 2. Wojewódzki konserwator zabytków prowadzi wojewódzką ewidencję zabytków w formie kart ewidencyjnych zabytków znajdujących się na terenie województwa. 3. Włączenie karty ewidencyjnej zabytku ruchomego niewpisanego do rejestru do wojewódzkiej ewidencji zabytków może nastąpić za zgodą właściciela tego zabytku. 4. Wójt (burmistrz, prezydent miasta) prowadzi gminną ewidencję zabytków w formie zbioru kart adresowych zabytków nieruchomych z terenu gminy. 5. W gminnej ewidencji zabytków powinny być ujęte: 1) zabytki nieruchome wpisane do rejestru; 2) inne zabytki nieruchome znajdujące się w wojewódzkiej ewidencji zabytków; 3) inne zabytki nieruchome wyznaczone przez wójta (burmistrza, prezydenta miasta) w porozumieniu z wojewódzkim konserwatorem zabytków. 6. Właściwy dyrektor urzędu morskiego prowadzi ewidencję zabytków znajdujących się na polskich obszarach morskich w formie zbioru kart ewidencyjnych. 7. Ewidencje, o których mowa w ust. 1, 2, 4 i 6, mogą zawierać dane osobowe

	obejmujące: 1) imię, nazwisko i adres zamieszkania lub nazwę i adres siedziby właściciela lub użytkownika zabytku; 2) imię, nazwisko i podpis autora karty ewidencyjnej lub adresowej lub imię i nazwisko osoby, która wypełniła kartę ewidencyjną; 3) imię i nazwisko lub nazwę wykonawcy prac konserwatorskich, prac restauratorskich, badań konserwatorskich lub badań archeologicznych przy zabytku.
Art. 89	Wskazuje, że Organami ochrony zabytków są: 1) minister właściwy do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego, w imieniu którego zadania i kompetencje, w tym zakresie, wykonuje Generalny Konserwator Zabytków; 2) wojewoda, w imieniu którego zadania i kompetencje, w tym zakresie, wykonuje wojewódzki konserwator zabytków;
Ustawa z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (t. j. Dz. U. z 2020 r. , poz. 713 z późn. zm.)	
Art. 7 ust. 1 pkt. 9	określone zostały zadania własne gminy: „zaspokajanie zbiorowych potrzeb wspólnoty należy do zadań własnych gminy. W szczególności zadania własne obejmują sprawy (...)kultury, w tym (...) ochrony zabytków i opieki nad zabytkami”. Pośrednio do ochrony zabytków odnoszą się zadania obejmujące kwestie: ładu przestrzennego, gospodarki nieruchomościami, ochrony środowiska i przyrody oraz gospodarki wodnej, gminnych dróg, ulic, mostów, placów oraz organizacji ruchu drogowego, bibliotek gminnych i innych instytucji kultury, kultury fizycznej i turystyki, zieleni gminnej i zadrzewień, cmentarzy gminnych, utrzymania gminnych obiektów i urzędzeń użyteczności publicznej oraz obiektów administracyjnych, promocji gminy.

Tabela 2 Istotne uregulowania prawne dotyczące ochrony zabytków i opieki nad zabytkami

Ustawa z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (t. j. Dz. U. z 2021 r. poz. 741 z późn. zm.).	
ustawa określa zasady kształtowania polityki przestrzennej przez jednostki samorządu terytorialnego i organy administracji rządowej oraz zakres i sposoby postępowania w sprawach przeznaczania terenów na określone cele oraz ustalania zasad ich zagospodarowania i zabudowy. Ustawa, artykułuje, że w planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym, uwzględnia się wymagania ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej.	

Ustawa z dnia 7 lipca 1994 r. - Prawo budowlane (t. j. Dz. U. z 2020 r. poz. 1333 z późn. zm.) ustawa precyzuje działalność obejmującą sprawy projektowania, budowy, utrzymania i rozbiórki obiektów budowlanych oraz określa zasady działania organów administracji publicznej w tych dziedzinach. Przepisy ustawy nie naruszają przepisów odrębnych, a w szczególności, między innymi o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami - w odniesieniu do obiektów i obszarów wpisanych do rejestru zabytków oraz obiektów i obszarów objętych ochroną konserwatorską na podstawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego. Ustawa dotyczy także obiektów budowlanych oraz obszarów niewpisanych do rejestru zabytków, a ujętych w gminnej ewidencji zabytków.
Ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 r. - Prawo ochrony środowiska (t. j. Dz. U. z 2020 r. poz. 1219 z późn. zm.) ustanawia między innymi o tym, że ochrona środowiska polega na zachowaniu wartości kulturowych
Ustawa z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (t. j. Dz. U. z 2021 r. poz. 1098) przepisy precyzują między innymi kompetencje dotyczące wycinki i pielęgnacji drzew, na terenach objętych prawną ochroną konserwatorską
Ustawa z dnia 21 sierpnia 1997 r. o gospodarce nieruchomościami (t. j. Dz. U. z 2020 r. poz. 1990 z późn. zm.) w rozumieniu ustawy, celem publicznym jest między innymi: opieka nad nieruchomościami, stanowiącymi zabytki w rozumieniu przepisów o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami. Ustawa określa między innymi postępowanie wobec nieruchomości objętych prawną ochroną konserwatorską.
Ustawa z dnia 25 października 1991 r. o organizowaniu i prowadzeniu działalności kulturalnej (t. j. Dz. U. z 2020 r. poz. 194) ustawa określa, że działalność kulturalna polega na upowszechnianiu i ochronie kultury (art. 1 ust. 1). Mecenat nad działalnością kulturalną sprawuje państwo i polega on na wspieraniu i promocji twórczości, edukacji i oświaty kulturalnej, działań i inicjatyw kulturalnych oraz opieki nad zabytkami. (art. 1 ust. 2). Mecenat nad działalnością kulturalną sprawują też jednostki samorządu terytorialnego (art. 1 ust. 4). Art. 2 ustawy wskazuje formy organizacyjne działalności kulturalnej, wśród których znajdują się obok teatrów, oper, operetek, filharmonii, orkiestr, kin, muzeów, bibliotek, domów kultury, ognisk artystycznych, galerii sztuki - ośrodki badań i dokumentacji w różnych dziedzinach kultury. Jednostki samorządu terytorialnego organizują działalność kulturalną, tworząc samorządowe instytucje kultury, dla których prowadzenie takiej działalności jest podstawowym celem statutowym. Prowadzenie działalności kulturalnej jest zadaniem własnym jednostek samorządu terytorialnego o charakterze obowiązkowym (art. 9 ust. 1, 2). Instytucje kultury, a zwłaszcza muzea, jednostki organizacyjne mające na celu opiekę nad zabytkami, ośrodki badań i dokumentacji, biura wystaw artystycznych, galerie i centra sztuki, FilMOTEKA Narodowa, biblioteki, domy i ośrodki kultury, świetlice i kluby, ogniska artystyczne, domy pracy twórczej - prowadzą w szczególności działalność w zakresie upowszechniania kultury. Do podstawowych zadań tych instytucji należy między

innymi sprawowanie opieki nad zabytkami.
Ustawa z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i wolontariacie (t. j. Dz. U. z 2020 r. poz. 1057)
na podstawie tej ustawy, gminy mogą wspierać działalność kulturalną związaną z ochroną zabytków i tradycji prowadzoną przez organizacje pozarządowe (między innymi stowarzyszenia).

Tabela 3 Akty wykonawcze dotyczące ochrony i opieki nad zabytkami

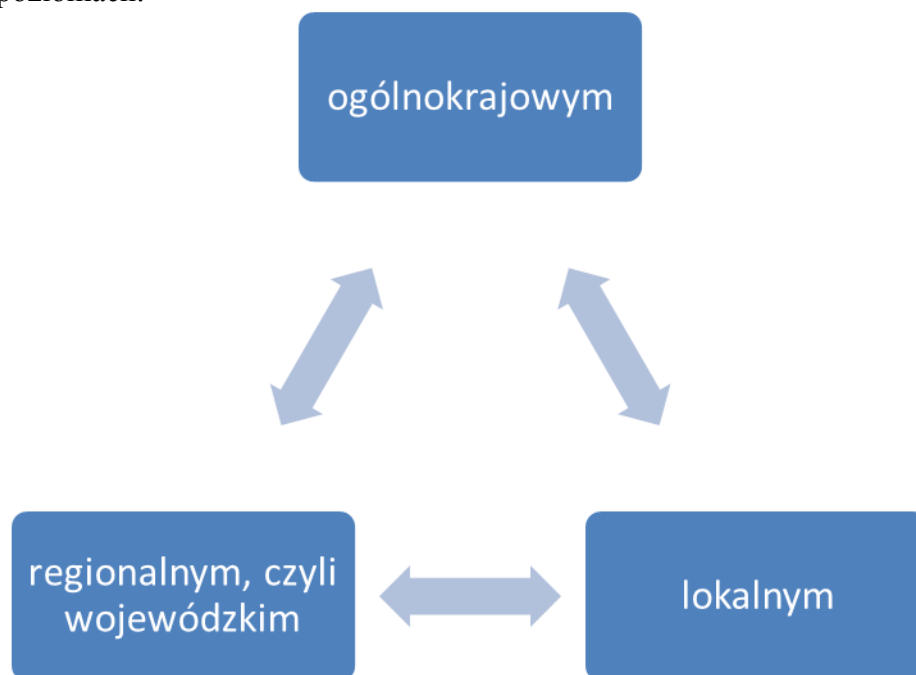
Rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 02.08.2018 r. w sprawie prowadzenia prac konserwatorskich, prac restauratorskich i badań konserwatorskich przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków albo na Listę Skarbów Dziedzictwa oraz robót budowlanych, badań architektonicznych i innych działań przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków, a także badań archeologicznych i poszukiwań zabytków (Dz. U. z 2018 r. poz. 1609);
Rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 26.05.2011 r. w sprawie Prowadzenia rejestru zabytków, krajowej, wojewódzkiej i gminnej ewidencji zabytków oraz krajowego wykazu zabytków skradzionych lub wywiezionych za granicę niezgodnie z prawem (Dz. U. z 2011 r. nr 113, poz. 661);
Rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 28.04.2017 r. w sprawie Listy Skarbów Dziedzictwa (Dz. U. z 2017 r. poz. 928);
Rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 16.08.2017 r. w sprawie dotacji celowej na prace konserwatorskie lub restauratorskie przy zabytku wpisanym na Listę Skarbów Dziedzictwa oraz prace konserwatorskie, restauratorskie i roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków (Dz. U. z 2017 r. poz. 1674);
Rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 10.01.2014 r. w sprawie dotacji na badania archeologiczne (Dz. U. z 2014 r. poz. 110);
Rozporządzenie Ministra Kultury z dnia 09.02.2004 r. w sprawie wzoru znaku informacyjnego umieszczonego na zabytkach nieruchomości wpisanych do rejestru zabytków (Dz. U. z 2004 r. nr 30 poz. 259);
Rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 18.04.2011 r. w sprawie wywozu zabytków za granicę (Dz. U. z 2011 r. nr 89 poz. 510).
Rozporządzenie Ministra Kultury z dnia 25.08.2004 r. w sprawie organizacji i sposobu ochrony zabytków na wypadek konfliktu zbrojnego i sytuacji kryzysowych (Dz. U. 2004 r. nr 212 poz. 2153);
Rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 10.09.2019 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie prowadzenia rejestru zabytków, krajowej, wojewódzkiej i gminnej ewidencji zabytków oraz krajowego wykazu zabytków skradzionych lub wywiezionych za granicę niezgodnie z prawem

4. Uwarunkowania zewnętrzne ochrony dziedzictwa kulturowego

4.1 Strategiczne cele polityki państwa w zakresie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami – dokumenty o znaczeniu krajowym

Niniejszy program opieki nad zabytkami sporządzony dla gminy Jeziora Wielkie nie jest sprzeczny z założeniami polityki państwa w zakresie ochrony i opieki nad zabytkami.

Dokumenty, do których odwołuje się Gminny Program Opieki nad Zabytkami połączono na trzech poziomach:

Są to różnego rodzaju strategie, studia i programy, które poruszają problematykę ochrony i popularyzacji dziedzictwa kulturowego.

Gminny Program Opieki nad Zabytkami jest spójny ze strategicznymi celami państwa w zakresie ochrony i opieki nad zabytkami. Powyższe cele zostały przytoczone w następujących dokumentach:

Krajowy Program Ochrony Zabytków i Opieki nad Zabytkami, który został przyjęty uchwałą nr 82 Rady Ministrów z dnia 13 sierpnia 2019 r. Głównym celem Programu jest stworzenie warunków dla zapewnienia efektywnej ochrony i opieki nad zabytkami. W okresie 4 lat realizowany będzie we współpracy z państwowymi instytucjami kultury i organami administracji publicznej poprzez trzy cele szczegółowe podzielone na kierunki działania, tj.:

- **Cel szczegółowy 1: „Optymalizacja systemu ochrony dziedzictwa kulturowego”, podzielony na kierunki działania:**
 - 1) Wzmocnienie systemu ochrony na poziomie lokalnym.
 - 2) Wzmocnienie systemu ochrony na poziomie centralnym.
- **Cel szczegółowy 2: „Wsparcie działań w zakresie opieki nad zabytkami”, podzielony na kierunki działania:**

- 1) Merytoryczne wsparcie działań w zakresie opieki nad zabytkami.
- 2) Podnoszenie bezpieczeństwa zasobu zabytkowego.
- **Cel szczegółowy 3: „Budowanie świadomości społecznej wartości dziedzictwa”, podzielony na kierunki działania:**
 - 1) Upowszechnianie wiedzy na temat dziedzictwa i jego wartości.
 - 2) Tworzenie warunków dla sprawowania społecznej opieki nad zabytkami.

Narodowa Strategia Rozwoju Kultury na lata 2004 – 2013 wraz z Uzupełnieniem NSRK na lata 2004 – 2020, jest to podstawowy dokument rządowy, w którym na podstawie przeprowadzonych szczegółowo analiz podjęto próbę określenia zasad polityki kulturalnej państwa w warunkach rynkowych. W/w dokument stanowi podstawę do dalszych systemowych rozwiązań w dziedzinie kultury. Głównym zadaniem tej strategii „zrównoważony rozwój kultury jako najwyższej wartości przenoszonej ponad pokoleniami, określającej całokształt historycznego i cywilizacyjnego dorobku Polski, wartości warunkującej tożsamość narodową i zapewniającej ciągłość tradycji i rozwój regionów”.

Najważniejszymi priorytetami strategii są między innymi:

- wzrost efektywności zarządzania kulturą,
- wprowadzenie innowacyjnych rozwiązań w systemie działalności kulturalnej i w systemie upowszechniania kultury,
- wzrost uczestnictwa i wyrównanie szans w dostępie do szkolnictwa artystycznego, dóbr i usług kultury,
- poprawa warunków działalności artystycznej,
- efektywna promocja twórczości,
- zachowanie dziedzictwa kulturowego i aktywna ochrona zabytków,
- zmniejszenie luki cywilizacyjnej przez modernizację i rozbudowę infrastruktury kultury.

Uzupełnienie Narodowej Strategii Rozwoju Kultury na lata 2004-2020 wprowadza programy operacyjne służące realizacji strategii. Jednym z nich jest Program Operacyjny „Dziedzictwo kulturowe”. W programie tym wyróżnione zostały dwa komplementarne priorytety:

- rewaloryzacja zabytków nieruchomych i ruchomych. Podstawowym celem priorytetu jest poprawa stanu zachowania zabytków, kompleksowa ich rewaloryzacja, zwiększenie roli zabytków w rozwoju turystyki, poprawa warunków instytucjonalnych, prawnych i organizacyjnych w zakresie ochrony zabytków i ich dokumentacji, zabezpieczenie zabytków, muzealiów i archiwaliów przed skutkami klęsk żywiołowych, kradzieżami i nielegalnym wywozem za granicę,
- rozwój kolekcji muzealnych – zadania związane z zakupami dzieł sztuki i kolekcji dla instytucji muzealnych, zakupami starodruków i archiwaliów, konserwacji i digitalizacji muzealiów, archiwaliów, starodruków, księgozbiorów oraz zbiorów filmowych, wspieraniu rozwoju muzealnych pracowni konserwatorskich oraz nowych technik konserwacji zabytków ruchomych.

Strategia na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030 r.), została przyjęta Uchwałą nr 8 Rady Ministrów z dnia 14 lutego 2017 r. W/w strategia jest dokumentem strategicznym dotyczącym zarządzania polityką rozwoju realizowaną przez instytucje państwa. W jednolitym systemie programowym przedstawia cele do realizacji do 2020 r. oraz w perspektywie do 2030 r., określa wskaźniki ich realizacji, sposób ich osiągania oraz najważniejsze projekty służące realizacji celów SOR. Głównym celem SOR jest tworzenie warunków dla wzrostu

dochodów mieszkańców Polski przy jednoczesnym wzroście spójności w wymiarze społecznym, ekonomicznym, środowiskowym i terytorialnym. Zadania powiązane z obszarem ochrony zabytków zostały uwzględnione w następujących obszarach:

- 1) **Obszar e-państwo – kierunek interwencji:** budowa i rozwój e-administracji – orientacja administracji państwa na usługi cyfrowe. Wyznaczony projekt strategiczny: digitalizacja i rozwój kultury cyfrowej – kontynuacja procesów związanych z digitalizacją, przechowywaniem i udostępnianiem różnego typu zasobów dziedzictwa cyfrowego w Polsce (muzealnych, bibliotecznych, archiwalnych, audiowizualnych i zabytków), w tym do celów ponownego wykorzystywania, w ramach którego digitalizację należy rozumieć jako nowoczesną formę konserwacji i zabezpieczania najcenniejszych zasobów kultury.
- 2) **Kapitał ludzki i społeczny – kierunek interwencji:** wzmocnienie roli kultury dla rozwoju gospodarczego i spójności społecznej. **Działania do 2020 r.:** wzmacnianie potencjału instytucji kultury o szczególnym znaczeniu – wspieranie instytucji kultury, których wieloletnia działalność i tradycja mają szczególne znaczenie dla celów polityki państwa w obszarze kultury i których dorobek jest ważnym elementem budowania tożsamości kulturowej Polaków oraz narzędziem promocji Polski w świecie,
 - wypracowanie systemu wspierania rozwoju sektorów kreatywnych – stworzenie warunków dla rozwoju sektorów kreatywnych w Polsce, które wpłyną na rozwój całego ekosystemu wspierania kultury.

Działania do 2030 r.: ochrona i promocja dziedzictwa narodowego – wykorzystanie potencjału dziedzictwa dla wzmacniania kapitału społecznego oraz poczucia tożsamości i wspólnoty; inwestycje w dziedzictwo narodowe (dobra kultury, nauki i sztuki, zabytki, rozwój sieci muzeów, wspieranie i promocja dziedzictwa kulturowego wpisanego na listę światowego dziedzictwa UNESCO), wzmacnianie tożsamości, poczucia wspólnoty i więzi międzypokoleniowych, poprzez uczestnictwo i zwiększanie dostępu do instytucji i dzieł kultury na wszystkich poziomach funkcjonowania wspólnoty (lokalnym, regionalnym, narodowym), likwidacja „białych plam” w dostępie do kultury.

Strategia Rozwoju Kapitału Społecznego 2020, dokument ten został przyjęty Uchwałą nr 61 Rady Ministrów z dnia 23 marca 2003 r. Strategia Rozwoju Kapitału Społecznego jest jedną z dziesięciu strategii zintegrowanych, która służyć ma wdrożeniu Strategii Rozwoju Kraju 2020. Jako główny cel przytoczono wzmocnienie udziału kapitału społecznego w rozwoju społeczno-gospodarczym Polski, w ramach którego określono cztery cele szczegółowe. W kontekście ochrony zabytków i opieki nad nimi wskazać można czwarty z celów „Rozwój i efektywne wykorzystanie potencjału kulturowego i kreatywnego”, a zwłaszcza jego priorytet 4.1. „Wzmocnienie roli kultury w budowaniu spójności społecznej”. Wytyczone tutaj kierunki działań to:

4.1.1. Tworzenie warunków wzmacniania tożsamości i uczestnictwa w kulturze na poziomie lokalnym, regionalnym i krajowym.

4.1.2. Ochrona dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego oraz krajobrazu.

4.1.3. Digitalizacja, cyfrowa rekonstrukcja i udostępnianie dóbr kultury.

Walory i potencjał tkwiący w dziedzictwie kulturowym są postrzegane w strategii jako „kluczowy element potencjału kulturowego”, a tym samym jedna z „szans rozwojowych dla całego społeczeństwa”. W strategii podnosi się także kwestię znaczenia aktywnej partycypacji społecznej w ochronie zabytków i opiece nad nimi.

Koncepcja Zagospodarowania Przestrzennego Kraju 2030, została przyjęta Uchwałą nr 239 Rady Ministrów z dnia 13 grudnia 2011 r.. Dokument ten jest najważniejszym dokumentem dotyczącym ładu przestrzennego Polski. Strategicznym celem Koncepcji jest efektywne wykorzystanie przestrzeni kraju i jej zróżnicowanych potencjałów rozwojowych do osiągnięcia konkurencyjności, zwiększenia zatrudnienia i większej sprawności państwa oraz spójności społecznej, gospodarczej i przestrzennej w długim okresie. Koncepcja ta kładzie szczególny nacisk na budowanie i utrzymywanie ładu przestrzennego, ponieważ decyduje on o warunkach życia społeczeństwa, funkcjonowaniu gospodarki i pozwala wykorzystywać szanse rozwojowe. Koncepcja wskazuje także zasady i działania służące zapobieganiu konfliktom w gospodarowaniu przestrzenią i zapewnieniu bezpieczeństwa, w tym powodziowego. W znacznie większym stopniu niż dotychczas uwzględnia problematykę ochrony dziedzictwa kulturowego w systemie kształtowania prawidłowej polityki przestrzennej.

Jako cele polityki przestrzennej w aspekcie ochrony zabytków wskazano:

- ograniczenie presji urbanizacyjnej na obszary dziedzictwa przyrodniczego i kulturowego, poprzez rozwój narzędzi wspierania finansowego ochrony przyrody i krajobrazu,
- wprowadzenie systemu standardów zabudowy i zagospodarowania terenu na terenach o niższym reżimie ochronnym,
- wprowadzenie narzędzi kompensacji utraconych korzyści ekonomicznych na terenach o wysokich restrykcjach konserwatorskich,
- wspieranie rewitalizacji zdegradowanych przestrzeni: starych dzielnic mieszkaniowych, obiektów przemysłowych, pokolejowych, opuszczonych wsi przez przyjęcie regulacji z zakresu rewitalizacji obszarów miejskich i starych zasobów mieszkaniowych.

4.2. Relacje Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami z dokumentami wykonanymi na poziomie województwa kujawsko – pomorskiego oraz powiatu mogileńskiego

Samorząd Województwa Kujawsko-Pomorskiego prowadzi działania z zakresu ochrony zabytków jako jednostka samorządu terytorialnego, realizując zadania wynikające z przepisów prawa. Sprawuje opiekę nad zabytkami, będąc ich właścicielem. Na szczeblu wojewódzkim zostały opracowane dokumenty strategiczne, które są podstawą prawną oraz pozwalają wskazać kierunki działań dla programów na niższych poziomach jednostek samorządu terytorialnego.

Program Opieki nad Zabytkami Województwa Kujawsko-Pomorskiego na lata 2021-2024² (uchwała nr XXXI/451/21 Sejmiku Województwa Kujawsko-Pomorskiego z dnia 26 kwietnia 2021 r.), dokument ten to strategiczne narzędzie samorządu wojewódzkiego, w którym określone są cele i kierunki jego działań. Ich wykonanie w planowanym okresie funkcjonowania przyjętych założeń jest podstawą kreowania i realizacji polityki ochrony konkretnych – ważnych z punktu widzenia realizowanej strategii – obiektów i obszarów zabytkowych. Istotnym elementem tej strategii jest także znaczące zdynamizowanie działań, mających na celu zachowanie dziedzictwa niematerialnego, którego istota, częstokroć pomijana i pomniejszana, jest niezwykle ważną częścią

² file:///C:/Users/PC/AppData/Local/Temp/US-6-21-451.pdf

dziedzictwa kulturowego. Program opieki nad zabytkami Województwa Kujawsko-Pomorskiego na lata 2021-2024 jest najważniejszym dokumentem przedstawiającym dziedzictwo kulturowe, które wymaga konsekwentnych i spójnych oraz długofalowych działań. Tylko dzięki wspólnemu i aktywnemu uczestnictwu w podejmowaniu działań jest możliwe zachowanie wyjątkowych cech i walorów województwa. W Raporcie o stanie zachowania zabytków nieruchomych w Polsce przygotowanym przez Narodowy Instytut Dziedzictwa zostały wskazane problemy i zjawiska kluczowe dla stanu zachowania zabytków wpisanych do rejestru:

- brak spójności w dokumentach tworzących uwarunkowania prawne i programowe na poszczególnych poziomach zarządzania zasobem dziedzictwa kulturowego, w tym krajobrazem;
- brak pełnego i kompletnego rozpoznania wartości zachowanego zasobu dziedzictwa materialnego i sposobu ich finansowania;
- postępująca degradacja historycznych układów przestrzennych z braku regulacji stanu prawnego obiektów zabytkowych;
- wady i uchybienia prawne w decyzjach o wpisie do rejestru zabytków; -brak jednolitej interpretacji obowiązujących przepisów prawnych;
- brak kompleksowych standardów i zasad w postępowaniu konserwatorskim;
- brak ochrony różnorodności kulturowej regionu, a także wspierania i rozwoju tych obszarów;
- niedostateczne zagospodarowanie i wykorzystanie na cele użytkowe zasobu dziedzictwa, w tym przemysłowego, z poszanowaniem i wyeksponowaniem jego wartości, poprzez rewaloryzację i rewitalizację, z uwzględnieniem likwidacji barier i ograniczeń w dostępności oraz dostosowania oferty do potrzeb współczesnego społeczeństwa;
- niezadowalający stan zachowania i zabezpieczenia zabytków przed zagrożeniami;
- niska jakość przestrzeni publicznych w historycznych układach fortecznych;
- niewystarczający standard infrastruktury kultury i poziom współpracy;
- zbyt niskie wykorzystanie atutów dziedzictwa niematerialnego do kreowania marki województwa;
- brak współpracy pomiędzy podmiotami działającymi na rynku zajmującymi się dziedzictwem materialnym i niematerialnym województwa;
- niski poziom kształtowania postaw.

Nowe cele programu mają przyczynić się do rozwiązania powyższych problemów. Uwzględniają cele wskazane w ustawie i innych dokumentach regulujących ochronę i opiekę nad zabytkami w Polsce. Są one skorelowane i wzajemnie się wypełniają. W Programie cele główne, a także operacyjne odwołują się do celów określonych w Strategii rozwoju województwa kujawsko-pomorskiego do 2030 – Strategia Przyspieszenia 2030+, natomiast kierunki działań i działania odpowiadają zadaniom ustawowym, których obowiązek wypełniania spoczywa na województwie.

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI WOJEWÓDZTWA KUJAWSKO-POMORSKIEGO NA LATA 2021-2024			
Cel główny: Zdrowe, aktywne i zamożne społeczeństwo			
1. Cel operacyjny: Kultura, sztuka i dziedzictwo narodowe			
<u>1.1. Kierunek działań:</u> Popularyzacja wiedzy o znaczeniu i konieczności ochrony	<u>1.2 Kierunek działań:</u> Edukacja	<u>1.3. Kierunek działań:</u> Promocja	<u>1.4. Kierunek działań:</u> Dokumentacja i popularyzacja

Walory dziedzictwa kulturowego to jeden z ważniejszych czynników rozwoju gospodarczego, a szczególnie w obszarze turystyki kulturowej. Wskazane kierunki działań mają na celu podkreślenie, iż dziedzictwo kulturowe, zarówno materialne jak i niematerialne można wykorzystać do kreowania usług i produktów dotyczących rozwoju oferty spędzania czasu wolnego, wspierania inicjatyw związanych z dziedzictwem materialnym i niematerialnym, w tym wspierania tradycyjnych form działalności gospodarczej czy adaptacji obiektów do nowych funkcji związanych z poszerzaniem oferty kulturowej czy turystycznej.

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI WOJEWÓDZTWA KUJAWSKO-POMORSKIEGO NA LATA 2021-2024		
Cel główny: Dostępna przestrzeń i czyste środowisko		
2. Cel operacyjny: Przestrzeń kulturowa		
<u>2.1 Kierunek działań:</u> Ochrona	<u>2.2. Kierunek działań:</u> Prace konserwatorskie i restauratorskie	<u>2.3. Kierunek działań:</u> Dokumentacja i badania

Przestrzeń kulturową należy rozumieć jako wszelkie działania podejmowane w celu poprawy stanu zachowania regionalnego dziedzictwa kulturowego. Stan zachowania dziedzictwa kulturowego ma bezpośredni wpływ na jakość życia mieszkańców, a jednocześnie kształtuje pewien indywidualny kontekst rozwojowy. Dziedzictwo kulturowe województwa kujawsko-pomorskiego to jedna z najmocniejszych stron województwa. W oparciu o nią należy budować tożsamość lokalną i regionalną. Nadaje swoisty charakter województwa, a tym samym decyduje o jego konkurencyjności. Świadomość wspólnej tożsamości przyczynia się do tworzenia więzi międzyludzkich, które ułatwiają interakcje oraz współdziałanie. Wszelkie podejmowane działania nie mogą ograniczać się do pojedynczych obiektów zabytkowych, ponieważ województwo charakteryzuje się różnorodnością. Należy wskazywać najlepsze i wzorcowe działania oraz promować je.

Projekt Planu Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Kujawsko-Pomorskiego
(dokument przyjęty Uchwałą Nr 14/588/18 Zarządu Województwa Kujawsko-Pomorskiego)
Projekt planu składa się z następujących elementów:

PLAN ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO WOJEWÓDZTWA KUJAWSKO-POMORSKIEGO
TOM I Plan województwa Obejmuje całość obszaru województwa i zawiera: - Uwarunkowania zewnętrzne i wewnętrzne, w tym identyfikację obszarów funkcjonalnych - Cele główne i główne zasady zagospodarowania przestrzennego - Koncepcję kształtowania zagospodarowania przestrzennego województwa - Kierunki polityki przestrzennej - Zasady obowiązujące w obszarach funkcjonalnych - Rekomendacje do polityki krajowej
TOM II Plan zagospodarowania miejskiego obszaru funkcjonalnego ośrodków wojewódzkich Bydgoszczy i Torunia Obejmuje obszar w granicach określonego w województwie miejskiego obszaru funkcjonalnego o znaczeniu ponadregionalnym i zawiera: - Uwarunkowania - Cel główny i cele szczegółowe - Koncepcję kształtowania zagospodarowania przestrzennego obszaru MOFOW - Zasady zagospodarowania
TOM III Rozmieszczenie inwestycji celu publicznego o znaczeniu ponadlokalnym
ANEKSY

Źródło: Projekt Planu Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Kujawsko-Pomorskiego

W uwarunkowaniach wewnętrznych opisano środowisko kulturowe. „Bogactwo dziedzictwa kulturowego województwa kujawsko-pomorskiego stanowi zachowany zróżnicowany pod względem rodzaju i rozmieszczenia przestrzennego zasób kultury materialnej i niematerialnej będący dziełem pokoleń zamieszkujących te ziemie począwszy od czasów prehistorycznych. Na różnorodność tych zasobów i tożsamość kulturową miały wpływ zaistniałe na przestrzeni wieków zarówno przeobrażenia polityczne, społeczno-gospodarcze jak i kulturowe. Łącznie na terenie województwa zewidencjonowano, z wyłączeniem zabytków wpisanych do rejestru zabytków, 29 595 zabytkowych obiektów architektury i budownictwa, zieleni, cmentarzy oraz 52 330 nieruchomości zabytków archeologicznych.”

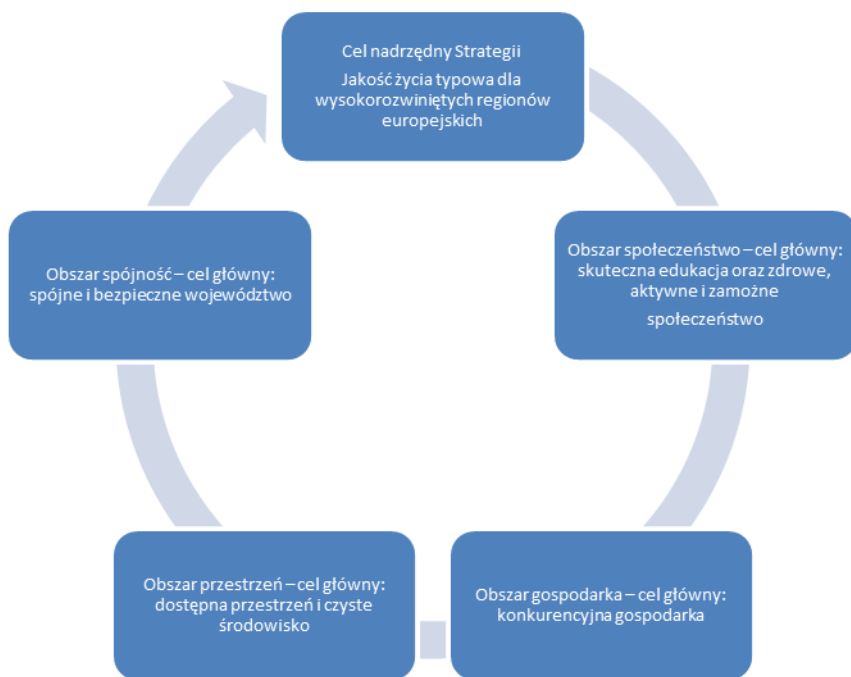
Analizie poddano także:

- architekturę i budownictwo;
- linie kolejowe;
- zieleni;
- cmentarze;
- miejsca bitew i martyrologii;
- szlaki historyczne.

W części „kierunki” wskazano ochronę i funkcjonowanie zasobów środowiska kulturowego poprzez:

- przedsięwzięcia zmierzające do obejmowania formami ochrony obiektów i zespołów obiektów o szczególnych wartościach kulturowych oraz wspomaganie prac dla zachowania obiektów objętych ochroną;
- przedsięwzięcia zmierzające dla zachowania wartości obiektów dziedzictwa kulturowego poprzez ich zabezpieczanie, utrzymanie, rewaloryzację, renowację, restaurowanie bądź inne działania mogące wchodzić w zakres przedsięwzięć rewitalizacyjnych
- przedsięwzięcia zmierzające dla ochrony i harmonijnego kształtowania krajobrazów zachowujących tożsamość kulturową oraz walory tradycyjnego zagospodarowania;
- przedsięwzięcia zmierzające dla kształtowania i utrwalania tożsamości regionalnej;
- przedsięwzięcia zmierzające do zagospodarowania bądź adaptacji zasobów dziedzictwa kulturowego dla celów kulturowych i turystycznych;
- rozwój turystyki na bazie zasobów dziedzictwa kulturowego województwa zarówno materialnego jak i niematerialnego historycznych ziem regionu i związanego z nim osadnictwa;
- przedsięwzięcia promocyjne i popularyzatorskie zasobów dziedzictwa kulturowego.

Projekt Strategii Rozwoju Województwa Kujawsko-Pomorskiego do 2030 roku – Strategia Przyspieszenia 2030+ (uchwała nr 27/1168/20 z dnia 15 lipca 2020 r.) Zarząd Województwa Kujawsko-Pomorskiego uchwalił dokument – projekt Strategii Rozwoju Województwa Kujawsko-Pomorskiego do 2030 roku – Strategia Przyspieszenia 2030+. Strategia składa się z części diagnostycznej (przedstawiającej syntezę uwarunkowań rozwoju, scharakteryzowanych w odrębnym opracowaniu, niebędącym częścią Strategii), części kierunkowej (zawierającej ustalenia dotyczące kształtowania struktury funkcjonalno-przestrzennej oraz określającej cele i kierunki rozwoju województwa) oraz części wdrożeniowej (odnoszącej się do sposobu realizacji oraz monitorowania ustaleń Strategii).

W ramach celu głównego: Zdrowe, aktywne i zamożne społeczeństwo wskazano cel operacyjny nr 4.

Kultura, sztuka i dziedzictwo narodowe, który wyznacza następujące kierunki rozwoju:

- kształtowanie tożsamości regionalnej mieszkańców województwa;
- kultywowanie tożsamości lokalnej mieszkańców województwa
- kształtowanie postaw patriotycznych mieszkańców województwa;
- rozwój oferty kulturalnej o znaczeniu lokalnym i regionalnym;
- rozwój oferty kulturalnej o znaczeniu krajowym i międzynarodowym;
- rozwój edukacji kulturalnej oraz upowszechnianie kultury wśród mieszkańców regionu;
- upowszechnianie dostępu do zasobów kultury poprzez ich cyfryzację;
- digitalizacja i udostępnianie zasobów bibliotek.

W ramach celu głównego: Dostępna przestrzeń i czyste środowisko wskazano cel operacyjny nr 3. Przestrzeń kulturowa, który wyznacza następujące kierunki rozwoju:

- ochrona, zachowanie, odnowa, wzmacnianie i promocja dziedzictwa kulturowego województwa (Kierunek ma charakter ogólny i dotyczy wszystkich działań mających na celu ochronę, zachowanie, wzmacnianie potencjału oraz promocję dziedzictwa kulturowego województwa. Do tego kierunku zaliczają się także działania ratownicze wobec obiektów i obszarów będących częścią środowiska kulturowego województwa, zachowanie tradycyjnej kultury wiejskiej, dziedzictwa ginących zawodów, cudów architektury, wsparcie powstających drobnych kolekcji, tworzenia nowych oraz rozwoju istniejących zbiorów muzealnych i skansenów, będących częścią środowiska kulturowego województwa. Wyjątki: Działania służące rozwojowi działalności gospodarczych na bazie walorów środowiskowych powinny być realizowane w ramach celu „Wykorzystanie lokalnych walorów przyrodniczych i kulturowych dla rozwoju działalności gospodarczych o charakterze turystycznym”);

- adaptacja obiektów dziedzictwa kulturowego dla celów publicznych i komercyjnych (Kierunek dotyczy wykorzystania obiektów dziedzictwa kulturowego dla celów np. prowadzenia instytucji kultury, edukacji, działalności noclegowych, gastronomicznych, handlu, innego rodzaju usług publicznych lub komercyjnych. Obejmuje działania mające na celu ich adaptację do nowych funkcji przy zachowaniu obostrzeń konserwatorskich. Głównym celem działań jest ochrona obiektów istotnych dla dziedzictwa kultury poprzez nadanie im możliwości pełnienia funkcji publicznych lub komercyjnych, wskutek czego niezbędne będzie utrzymywanie ich we właściwym stanie technicznym, pod nadzorem służb konserwatorskich).

W Strategii wskazano wykaz projektów kluczowych, część projektów odnosi się do ochrony i opieki zabytków:

- „Młyn Energii” w Grudziądzu. Placówka zostanie zlokalizowana w zabytkowym budynku, adaptowanym na cele projektu;
- rozbudowa Filharmonii Pomorskiej. Projekt obejmuje m.in. remont i przebudowę istniejącego, zabytkowego obiektu Filharmonii;
- „artefakty przeszłości symbolem tożsamości regionalnej”. Projekt zakłada wyeksponowanie lokalnych i regionalnych wyróżników kulturowych (założenia rezydencjalne odgrywające w przeszłości ważną rolę w kreowaniu patriotyzmu i postępu, rewitalizację i zagospodarowanie, a także odbudowę miejsc, obiektów zabytkowych i pozostałości specyficznego dla regionu dziedzictwa kulturowego np. piastowski zespół osadniczo-sakralny – Kałdus i kujawskie megality - Park Kulturowy Wietrzychowice, dokończenie rewitalizacji zespołu parkowo dworskiego w Kłóbce, upamiętnienie miejsca narodzin matki Chopina, powstanie muzeum w zespole pałacowo-parkowym w Nawrze, rękodzieło, zanikające zawody rzemieślnicze);
- wsparcie opieki nad zabytkami województwa kujawsko pomorskiego. Wsparcie prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych prowadzonych przy obiektach zabytkowych położonych na terenie województwa kujawsko-pomorskiego.

5. Uwarunkowania wewnętrzne ochrony dziedzictwa kulturowego

5.1 Relacje gminnego programu opieki nad zabytkami z dokumentami sporządzonymi na poziomie gminy.

Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Jeziora Wielkie, jest to podstawowy dokument kreujący politykę przestrzenną gminy. Obok miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego jest aktem planowania przestrzennego i w systemie planistycznym zaliczane jest do aktów planowania ogólnego. Dokument jest podstawą koordynacji miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego, powinien być także podstawą koordynacji wszystkich decyzji i przedsięwzięć realizacyjnych samorządu w zakresie gospodarki przestrzennej gminy.

Odgrywa

także

rolę

w kształtowaniu struktury funkcjonalno – przestrzennej jako środek informacji o możliwościach i ograniczeniach w odniesieniu do poszczególnych obszarów. Jednym z podstawowych kierunków polityki przestrzennej gminy Jeziora Wielkie jest „stan dziedzictwa kulturowego oraz dóbr kultury współczesnej”. W rozdziale 4. Studium przedstawiono wartości kulturowe oraz wykaz obiektów i obszarów objętych ochroną konserwatorską. Ustalono również strefy ochrony konserwatorskiej obejmujące obszary, na których obowiązują ograniczenia, zakazy i nakazy mające na celu ochronę znajdujących się na tym terenie zasobów kulturowych, szczegółowo określone ustaleniami w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego lub decyzjami o warunkach zabudowy i decyzjami o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego.

Zgodnie z obowiązującymi przepisami prawa, ochronie i opiece podlegają m.in.:

- zabytki nieruchome takie jak: krajobrazy kulturowe, układy urbanistyczne, ruralistyczne, zespoły budowlane, dzieła architektury i budownictwa, dzieła budownictwa obronnego, obiekty techniki, cmentarze, parki, ogrody i inne formy zaprojektowanej zieleni, miejsca upamiętniające wydarzenia historyczne, bądź działalność wybitnych osobistości lub instytucji,
- zabytki ruchome takie jak: dzieła sztuk plastycznych, rzemiosła artystycznego i sztuki użytkowej,
- zabytki archeologiczne takie jak: pozostałości terenowe osadnictwa pradziejowego i historycznego, cmentarzyska, kurhany, relikty działalności gospodarczej, religijnej i artystycznej,
- nazwy geograficzne, historyczne lub tradycyjne nazwy obiektu budowlanego, placu, ulicy lub jednostki osadniczej.

Działalność służb konserwatorskich i służb planowania przestrzennego w dziedzinie ochrony i rewaloryzacji obiektów i zespołów zabytkowych opiera się przede wszystkim na rozpoznaniu i określeniu obiektów i obszarów, stanowiących przedmiot ochrony konserwatorskiej, wprowadzanej w akty prawa miejscowego, jakim są miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego. Zapisy te oparte są na wytycznych konserwatorskich sporządzanych przez urzędy ochrony zabytków. Studium uwarunkowań i kierunków wskazuje sposoby sprawowania ochrony zabytków, jakie realizowane mają być w miejscowych planach sporządzanych w oparciu o Studium. Są one także wskazówkami przy wydawaniu decyzji o warunkach zabudowy i lokalizowaniu inwestycji celu publicznego w sytuacji braku w danym obszarze aktualnego planu zagospodarowania przestrzennego. Podstawowym elementem wytycznych konserwatorskich do studium jest ustalenie obszarów podlegających ochronie, a więc wyznaczenie stref ochrony konserwatorskiej. Wyznaczenie stref następuje w oparciu o analizę stanu istniejącego, analizę przekazów historycznych, kartograficznych i ikonograficznych.

W tabeli 4 studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego zostały przedstawione obiekty chronione wpisem do rejestru zabytków. Zgodnie z powyższym są to:

Tabela 4 Obiekty chronione wpisem do rejestru zabytków

Lp.	Miejscowość	Obiekt wpisany do rejestru zabytków	Data decyzji o wpisie do rejestru zabytków	Numer rejestru zabytków
1.	Kościeszki	Kościół parafialny p.w.	08.03.1933 r.	A/862

		Św. Anny	17.06.1959 r.	
2.	Rzeszynek	Spichlerz drewniany	08.05.2000 r.	A/23
3.	Siedlimowo	Kościół parafialny p.w. Św. Michała Archanioła	09.09.1991 r.	A/793

Źródło: Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego

Formy ochrony zabytków w poszczególnych miejscowościach:

Berlinek

- cmentarz ewangelicki, nieczynny, wpisany do ewidencji zabytków, strefa „B” ochrony konserwatorskiej,
- dom nr 1 wpisany do ewidencji zabytków (konieczna weryfikacja)

Budy

- pozostałości zespołu dworsko-parkowego - strefa „B” ochrony konserwatorskiej,
- dwór z pozostałością parku wpisany do ewidencji zabytków,
- dom nr 8, dawna szkoła z budynkiem gospodarczym, wpisany do ewidencji zabytków

Gaj

- cmentarz ewangelicki (Gaj-Bartodziejewice), nieczynny, wpisany do ewidencji zabytków, strefa „B” ochrony konserwatorskiej,
- dom – dawna szkoła wpisana do ewidencji zabytków (konieczna weryfikacja i ewentualne uzupełnienie ewidencji) ,

Golejewo

- pozostałości zespołu dworsko-parkowego - strefa „B” ochrony konserwatorskiej, dwór z pozostałością parku wpisany do ewidencji zabytków,

Jeziora Wielkie

- kościół ewangelicki, obecnie rzymsko-katolicki p.w. Matki Boskiej Królowej Polski, wpisany do ewidencji zabytków, objęty strefą „A” ścisłej ochrony konserwatorskiej,
- cmentarz parafialny, dawny ewangelicki, wpisany do ewidencji zabytków, strefa „B” ochrony konserwatorskiej
- dla obszaru wsi nie wyznaczono stref ochrony konserwatorskiej, do ewidencji zabytków wpisany jest zespół szkoły: szkoła i budynek gospodarczy (konieczna weryfikacja i ewentualne uzupełnienie ewidencji)

Kościeszki

- zespół dworsko-parkowy z folwarkiem, strefy „A” i „B” ochrony konserwatorskiej i strefa ochrony ekspozycji i krajobrazu, wpisane do ewidencji zabytków są: dwór z parkiem , budynek inwentarski i spichlerz
- zespół kościoła parafialnego objęty strefą „A” ścisłej ochrony konserwatorskiej: kościół p.w. Św. Anny wpisany do rejestru zabytków, plebania i dzwonnica wpisane do ewidencji zabytków ,
- cmentarz parafialny, wpisany do ewidencji zabytków, strefa „B” ochrony Konserwatorskiej

Gopło – budynek dworca i wieża ciśnień wpisane do ewidencji zabytków,

Krzywe Kolano

- dwa cmentarze ewangelickie, nieczynne, strefy „B” ochrony konserwatorskiej
- budynek nr 7 – dawna szkoła wpisana do ewidencji zabytków , bez oznaczenia strefy dla wsi (konieczna weryfikacja i uzupełnienie ewidencji)

Kuśnierz

- zespół dworsko-parkowy objęty strefą „A” ścisłej ochrony konserwatorskiej i strefą ochrony ekspozycji i krajobrazu, wpisane do ewidencji zabytków
- pozostałości zespołu folwarcznego z gorzelnią objęte strefą „B” ochrony konserwatorskiej, do ewidencji zabytków są wpisane: spichlerz, gorzelnia, ogrodzenie,
- cmentarz choleryczny, strefa „B” ochrony konserwatorskiej,
- cmentarz ewangelicki (konieczna weryfikacja)

Lenartowo

- park podworski, strefa „A” ochrony konserwatorskiej (wpisany do ewidencji zabytków),
- pozostałości zespołu folwarcznego, strefa „B” (konieczna weryfikacja)

Lubstówek

- park podworski wpisany do ewidencji zabytków, strefa „A”
- pozostałości zespołu folwarcznego, strefa „B”, gorzelnia wpisana do ewidencji zabytków

Nowa Wieś

- nie oznaczono strefy ochrony konserwatorskiej dla wsi, wpisane do ewidencji zabytków są: leśniczówka i szkoła, (konieczna weryfikacja i uzupełnienie ewidencji)

Pomiany

- nie oznaczono strefy ochrony konserwatorskiej dla wsi, wpisana do ewidencji zabytków jest leśniczówka (konieczna weryfikacja i uzupełnienie ewidencji)

Rzeszyn

- zespół wiejski, wpisany do ewidencji zabytków, objęty strefą „B” ochrony konserwatorskiej, do ewidencji indywidualnie wpisano dawny budynek szkoły (konieczna weryfikacja i uzupełnienie ewidencji)

Rzeszynek

- zespół dworsko – parkowy z pozostałościami zespołu folwarcznego objęte strefą „A” i strefą ochrony ekspozycji i krajobrazu, wpisany do ewidencji zabytków, indywidualny wpis do ewidencji: park i dwór, drewniany spichlerz wpisany do rejestru zabytków,

Siedlimowo

- zespół wiejski – wpisany do ewidencji zabytków, objęty strefą „B” ochrony konserwatorskiej, do ewidencji wpisano obiekty: plebanię i organistówkę (konieczna weryfikacja i uzupełnienie ewidencji)
- w granicach wsi kościół parafialny p.w. Św. Michała Archanioła wpisany do rejestru zabytków, objęty strefą „A” ścisłej ochrony konserwatorskiej
- cmentarz parafialny, wpisany do ewidencji zabytków, strefa „B” ochrony konserwatorskiej,

Siemionki

- park podworski wpisany do ewidencji zabytków, strefa „A” i strefa ochrony ekspozycji i krajobrazu,

- dwór

Sierakówek

- zespół dworsko-folwarczny wpisany do ewidencji zabytków, objęty strefą „B” ochrony konserwatorskiej, indywidualnie do ewidencji zabytków wpisano: dwór, magazyn zbożowy i budynek gospodarczy

Włostowo

- zespół wiejski – wpisany do ewidencji zabytków, objęty strefą „B” ochrony konserwatorskiej (konieczna weryfikacja i uzupełnienie ewidencji)

Wola Kozuszkowa

- cmentarz ewangelicki, nieczynny, strefa „B” ochrony konserwatorskiej, wpisany do ewidencji zabytków,

Wójcin

- zespół wiejski – wpisany do ewidencji zabytków, objęty strefą „B” ochrony konserwatorskiej, do ewidencji wpisano obiekty: szkołę, dom celników, dom nr 120, wiatrak (konieczna weryfikacja i uzupełnienie ewidencji)
- w granicach wsi kościół parafialny p.w. Św. Jana Chrzciciela wpisany do ewidencji zabytków, objęty strefą „A” ścisłej ochrony konserwatorskiej cmentarz parafialny, strefa „B” ochrony konserwatorskiej, wpisany do ewidencji zabytków,
- zespół pałacowo-parkowy wpisany do ewidencji zabytków – strefa „A” wraz z folwarkiem – strefa „B” (do ewidencji wpisano stodołę i spichlerz ze stajnią)

Żółwiny

- park podworski wpisany do ewidencji zabytków, strefa „B”;

W części C studium – „Kierunki zagospodarowania przestrzennego gminy Jeziora Wielskie” w rozdziale 4. Kierunki ochrony dziedzictwa kulturowego, zabytków oraz dóbr kultury współczesnej wyznaczono cele ochrony dziedzictwa kulturowego. Głównym celem ochrony dziedzictwa kulturowego gminy jest utrzymanie ciągłości jego rozwoju z zachowaniem różnorodności dziedzictwa historycznych przestrzeni oraz poprawa estetyki i wzbogacenie atrakcyjności fragmentów zdegradowanych i dysharmonizujących. Dla zapewnienia historycznej ciągłości rozwoju, ochrony wartości kulturowych, w połączeniu z ochroną środowiska przyrodniczego, należy dążyć do integracji historycznych i współczesnych rozwiązań koncepcyjnych, projektów, programów, inwestycji dotyczących struktur architektonicznych i urbanistycznych. Proponuje się opracowanie długofalowych programów dotyczących ochrony, adaptacji, rehabilitacji i przekształceń zachowanych zespołów dworskich i folwarcznych, pojedynczych zabytków, zespołów i obszarów przemysłowych oraz układów ruralistycznych. Programy powinny zainicjować i stać się katalizatorem całego zespołu działań (sanacyjnych, renowacyjnych, modernizacyjnych i rewitalizacyjnych), mających na celu stworzenie wysokiej jakościowo przestrzeni historycznej i kulturowej. Zdegradowane obszary wiejskie, położone na terenach cennych kulturowo, wskazano w Studium do objęcia działaniami rehabilitacyjnymi.

Ponadto wyznaczone zostały zasady ochrony konserwatorskiej. Na obszarze gminy Jeziora Wielkie wyznaczono następujące strefy ochrony konserwatorskiej:

- „A” - strefę pełnej ochrony konserwatorskiej,
- „B” - strefę ochrony konserwatorskiej,
- „W” - strefę ochrony konserwatorskiej - archeologicznej,

- „K” - strefy ochrony krajobrazu,
- „E” - strefy ochrony ekspozycji;

STREFA „A” pełnej ochrony konserwatorskiej

Celem działalności konserwatorskiej w strefie „A” jest przede wszystkim zachowanie zabudowy historycznej, jej konserwacja, rewaloryzacja, rekonstrukcja, zachowanie towarzyszącej historycznej zieleni komponowanej, usuwanie obiektów dysharmonizujących, dostosowanie współczesnych funkcji do wartości zespołu zabytkowego, eliminacja funkcji uciążliwych. Sposoby ochrony, działania konserwatorskie: na obszarze strefy „A” wszelkie prace wymagają uzgodnienia z Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków.

STREFA „B” ochrony konserwatorskiej

Obszary objęte strefą „B” podlegają rygorom w zakresie utrzymania historycznego rozplanowania i zasadniczych elementów istniejącej substancji o wartościach kulturowych oraz charakteru i skali nowej zabudowy. Celem działalności konserwatorskiej w strefie „B” jest: zachowanie historycznego układu zabudowy (linie zabudowy, proporcje gabarytów i wysokości, podziały historyczne, wkomponowanie w krajobraz naturalny), zachowanie zabudowy historycznej (jej konserwacja i rewaloryzacja), dostosowanie nowej zabudowy do historycznej kompozycji, zachowanie kompozycji i układów zieleni historycznej, parków i cmentarzy, usuwanie obiektów dysharmonizujących. Na obszarze strefy „B” uzgadniane z Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków winny być remonty, modernizacje, adaptacje obiektów zabytkowych, uzupełnienia zabudowy, wprowadzanie małych form architektonicznych, lokalizacje nowych obiektów, korekty układu przestrzennego.

STREFA „W” ochrony konserwatorskiej - archeologicznej

Strefa „W” obejmuje tereny o rozpoznanej, na podstawie badań, zawartości ważnych reliktyw archeologicznych. Na obszarze strefy wszelka działalność inwestycyjna musi być poprzedzona badaniami archeologicznymi na koszt inwestora. Zakres prac archeologicznych określony zostaje na etapie uzgadniania projektu budowlanego. W strefie „W” dopuszcza się działalność inwestycyjną pod warunkiem przeprowadzenia wyprzedzających badań archeologicznych. Sposoby ochrony, działania konserwatorskie : na obszarze strefy „W” wszelkie prace ziemne wymagają uzgodnienia z Wojewódzkim Konserwatorem zabytków, szczegółowy zakres i rodzaj niezbędnych badań archeologicznych określony zostaje na etapie uzgodnienia projektu budowlanego.

STREFA „K” ochrony krajobrazu

Strefa „K” obejmuje tereny krajobrazu integralnie związanego z zabytkowym zespołem, stanowiące jego najbliższe otoczenie. Celem działalności konserwatorskiej w strefie „K” jest: zachowanie elementów krajobrazu naturalnego i urządzonego, rzeźby terenu, historycznych relacji przestrzennych, usuwanie elementów dysharmonizujących, konserwacja krajobrazu naturalnego, rekultywacja i odtwarzanie fragmentów zniszczonych. Sposoby ochrony, działania konserwatorskie: na obszarze strefy „K” wymagane jest uzyskanie pozytywnej opinii Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków dla wprowadzania nowych inwestycji.

STREFA „E” ochrony ekspozycji

Strefa „E” obejmuje obszar stanowiący zabezpieczenie właściwego eksponowania zespołu zabytkowego, głównie wyznacza tereny wyłączone spod zabudowy lub określa jej nieprzekraczalne gabaryty. Celem działalności konserwatorskiej w strefie „E” jest: zabezpieczenie właściwego eksponowania obiektu (zespołu) zabytkowego, zachowanie jego indywidualnej sylwety, ochrona przed powstawaniem dominant widokowych, zachowanie historycznych relacji przestrzennych,

ustalenie nieprzekraczalnych gabarytów i wysokości zabudowy nowowprowadzanej. Sposoby ochrony, działania konserwatorskie: na obszarze strefy „E” wymagane jest uzyskanie pozytywnej opinii Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków dla nowych inwestycji.

Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego stanowi podstawę planowania przestrzennego w gminie. Zawiera on przepisy powszechnie obowiązujące w zakresie przeznaczenia terenu, zagospodarowania i warunków zabudowy oraz stanowi bezpośrednią podstawę do wydawania pozwoleń na budowę oraz wywłaszczania gruntów na cele publiczne. Ustalenia planów miejscowych powinny być na tyle precyzyjne i szczegółowe, aby można było na ich podstawie sporządzić projekt budowlany oraz zagwarantować, przy wydawaniu decyzji administracyjnych, realizację ustawowych zadań w zakresie ładu przestrzennego, ochrony środowiska i innych. Spełnienie tych dwóch podstawowych warunków ustawodawca zapewnia poprzez określenie obowiązkowego zakresu przedmiotowego miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego. Gmina Jeziora Wielkie posiada dwa miejscowej plany zagospodarowania przestrzennego:

- miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego terenu osiedla mieszkalno pensjonatowego we wsi Wójcin gm. Jeziora Wielkie – uchwała nr VII/55/99 Rady Gminy w Jeziorach Wielkich z dnia 31 sierpnia 1999 r.
- miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego na terenie gminy Jeziora Wielkie dla części obrębów geodezyjnych: Lenartowo, Siedlimowo, Wola Kożuszkowa, Kożuszkowo – Pomiany, Kuśnierz, Proszyska, Żółwiny i Wycinki – uchwała nr XXV/140/2017 Rady Gminy w Jeziorach Wielkich z dnia 30 stycznia 2017 r.

Tabela 5 Zapisy miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego w aspekcie ochrony zabytków

Lp.	Nazwa planu miejscowego	Uchwała Rady Miejskiej (Dziennik Urzędowy Województwa)	Zapisy w planie odnośnie ochrony zabytków
1.	miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego terenu osiedla mieszkalno pensjonatowego we wsi Wójcin gm. Jeziora Wielkie	uchwała nr VII/55/99 Rady Gminy w Jeziorach Wielkich z dnia 31 sierpnia 1999 r.	§ 7.1. Jeżeli w trakcie prac ziemnych odkryty zostanie obiekt archeologiczny, należy powiadomić o tym Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków. § 7.2. Na terenach znajdujących się w strefie ochrony archeologicznej, projekty techniczne zabudowy winny być uzgodnione z Wojewódzkim Konserwatorem zabytków.
2.	miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego na terenie gminy Jeziora Wielkie dla części obrębów geodezyjnych: Lenartowo,	uchwała nr XXV/140/2017 Rady Gminy w Jeziorach Wielkich z dnia 30 stycznia 2017 r.	§8. Zasady ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej. Na części obszaru objętego

	Siedlimowo, Wola Kozuszkowa, Kozuszkowo – Pomiany, Kuśnierz, Proszyska, Żółwiny i Wycinki		planem, zgodnie z rysunkiem planu, obowiązuje strefa „W” ochrony archeologicznej, na obszarze strefy wszelką działalność inwestycyjną należy prowadzić zgodnie z przepisami odrębnymi.
--	---	--	--

5.2 Położenie gminy i informacje ogólne

Gmina Jeziora Wielkie znajduje się w południowej części województwa kujawsko – pomorskiego. Jest jedną z czterech gmin powiatu mogileńskiego. Obszar gminy Jeziora Wielkie wynosi 12356,3479 ha.

Gmina Jeziora Wielkie będąca siedzibą władz samorządowych, jest wielofunkcyjnym ośrodkiem administracyjno - usługowym i mieszkaniowym, graniczy z pięcioma gminami:

- od północy z gminą Strzelno,
- od północnego wschodu z gminą Kruszwica,
- od południa z gminą Skulsk i gminą Wilczyn – województwo wielkopolskie,
- od południowego zachodu z gminą Orchowo - województwo wielkopolskie;

Rysunek 1 Gmina Jeziora Wielkie na tle województwa kujawsko – pomorskiego oraz powiatu mogileńskiego

Źródło: Strategia rozwoju gminy Jeziora Wielkie

Gmina Jeziora Wielkie położona jest z dala od dużych ośrodków miejskich. Od stolicy województwa kujawsko-pomorskiego, Bydgoszczy oddalona jest o 77 km. Większymi ośrodkami miejskimi położonymi nieco bliżej są miasta:

- Mogilno – oddalone około 35 km,
- Inowrocław – oddalone około 33 km,
- Konin – oddalony o 41 km,
- Toruń – oddalony o 63 km;

W granicach administracyjnych gminy znajduje się 22 sołectw. Poniżej przedstawiono wykaz sołectw znajdujących się na terenie gminy Jeziora Wielkie.

Rysunek 2 Podział gminy na sołectwa

Gmina Jeziora Wielkie leży w obrębie makroregionu Pojezierza Wielkopolskiego w granicach mezoregionu Pojezierza Gnieźnieńskiego, tylko niewielki fragment w północno-wschodniej części gminy leży w obrębie Pojezierza Kujawskiego.

Rysunek 3 Pojezierze Wielkopolskie

Źródło: <https://commons.wikimedia.org/w/index.php?curid=2073067>

Demografia

Tabela 6 Liczba ludności w poszczególnych latach w gminie Jeziora Wielkie

Rok	2016	2017	2018	2019	2020
Liczba ludności	4 937	4 917	4 888	4 826	4 787

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z raportu o stanie gmin

Wykres 1 Liczba ludności w Gminie Jeziora Wielkie w poszczególnych latach

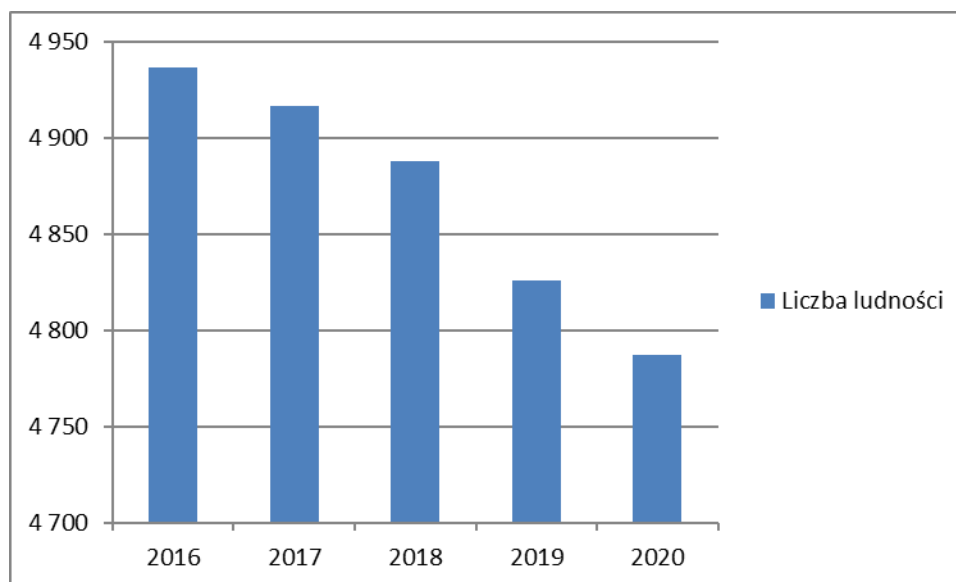

Tabela 7 Ludność według zdolności produkcyjnych w gminie Jeziora Wielkie

	Wiek przedprodukcyjny 0-18 lat	Wiek poprodukcyjny 19-60 lat kobiety, 19-65 lat mężczyźni	Wiek poprodukcyjny >60 lat kobiety, <65 lat mężczyźni
2016	946	3 094	897
2017	933	3 060	924
2018	932	3 032	924
2019	875	3 005	946
2020	873	2 950	964

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z raportu o stanie gminy

Wykres 2 Ludność wg zdolności produkcyjnych w latach 2016-2020

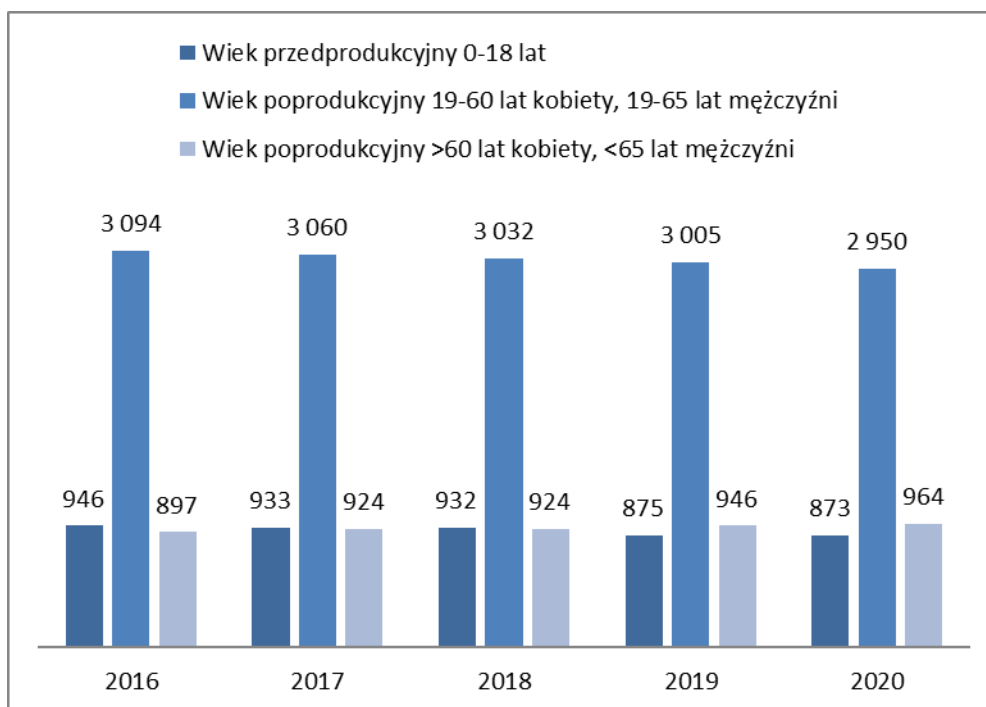
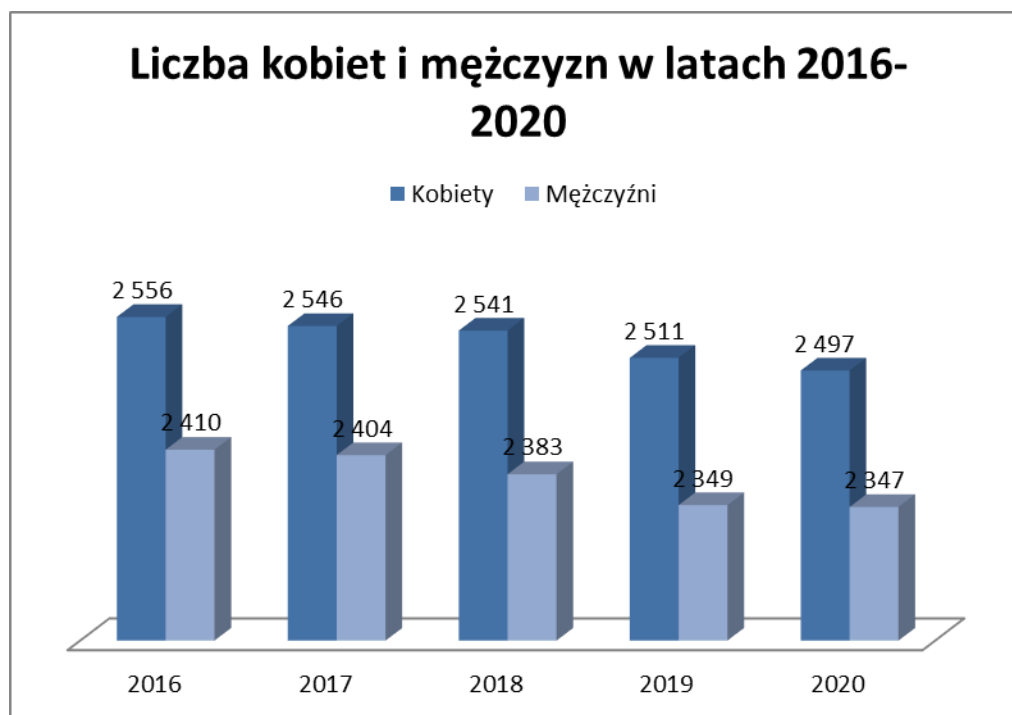

Tabela 8 Liczba kobiet i mężczyzn w latach 2016-2020

Rok	Kobiety	Mężczyźni
2016	2 556	2 410
2017	2 546	2 404
2018	2 541	2 383
2019	2 511	2 349
2020	2 497	2 347

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z raportu o stanie gminy

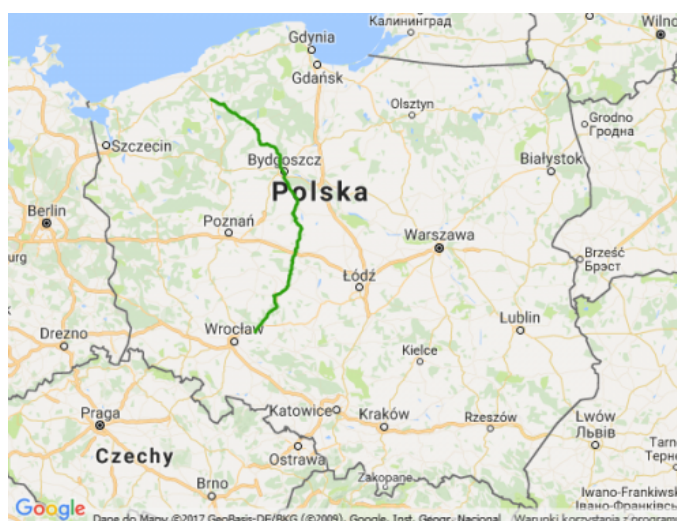
Wykres 3 Liczba kobiet i mężczyzn w gminie Jeziora Wielkie

Drogi

Przez teren gminy Jeziora Wielkie przebiegają drogi krajowe, powiatowe i gminne. Droga krajowa nr 25 jest bardzo ważnym szlakiem komunikacyjnym łączącym miasta Bydgoszcz i Konin, przebiega od południowej do północnej granicy Gminy, odcinek ten wynosi 10,5 km.

Rysunek 4 Droga krajowa nr 25

Źródło: <https://conadrogach.pl/droga-krajowa/25/>

Należy zauważyć, że na terenie gminy Jeziora Wielkie nie ma żadnej drogi wojewódzkiej. Drogi powiatowe stanowią główny szkielet komunikacyjny gminy. Stosunkowo gęsta sieć dróg powiatowych obejmuje wszystkie najważniejsze miejscowości gminne, oraz zapewnia dobre powiązanie gminy Jeziora Wielkie z sąsiednimi gminami, w tym również z sąsiednim województwem wielkopolskim. Drogi powiatowe mają długość łącznie 70,85 km.

Tabela 9 Wykaz dróg powiatowych

Lp.	Klasa	Nr drogi	Nazwa drogi	Długość odcinka drogi (m)
1	Z	2437 C	GĘBICE - OSTROWO - WÓJCIN	13984
2	Z	2453 C	STRZELNO - WÓJCIN - GR. WOJ.(Kownaty)	14185
3	L	2454 C	NOWA WIEŚ - PROSZYSKA	2838
4	Z	2455 C	MŁYNY - WŁOSTOWO	7148
5	L	2456 C	WRONOWY - MIROSŁAWICE	4153
6	L	2457 C	KOŚCIESZKI - JEZIORA WIELKIE	7755
7	Z	2458 C	KUŚNIERZ - WÓJCIN	4723
8	L	2459 C	JEZIORA WIELKIE - SIEDLIMOWO - GR. WOJ. (WTÓREK)	6686
9	L	2460 C	KOŻUSZKOWO - WOLA KOŻUSZKOWA	3521
10	L	2461 C	WÓJCIN - SIEDLIMOWO	4310
11	Z	2462 C	GAJ - WYSOKI MOST - GR. WOJ. (Mlecze)	3843
12	L	2463 C	PRZYJEZIERZE - NOWA WIEŚ	2370
13	Z	2464 C	NOŻYCZYN - LENARTOWO - GR. WOJ. (Radwanczewo)	3166
14	L	2465 C	POMIANKI - KOŻUSZKOWO	2515
15	L	2466 C	WŁOSTOWO - SIEMIONKI	1178
16	L	2467 C	RZESZYN - RZESZYNEK	1003
17	L	2468 C	LUBSTÓWEK - KRZYWE KOLANO	3304
18	L	2581 C	KRUSZWICA - WŁOSTOWO - KRZYWE KOLANO	9771

Źródło: www.powiat.mogilno.pl

Drogi gminne znajdujące się na terenie gminy Jeziora Wielkie to drogi klasy L (lokalne) o długości 2, 64 km oraz klasy D (dojazdowe) o długości 71,41 km. W/w drogi posiadają nawierzchnię utwardzoną tłuczniem wapiennym lub dodatkowo pokryte są masą asfaltową, emulsją asfaltową i grysami bazaltowymi. Występują też drogi nieutwardzone (gruntowe) z reguły stanowiące dojazd do pól i gospodarstw rolnych.

Ochrona przyrody³

Gmina Jeziora Wielkie leży na terenie Niziny Wielkopolsko-Kujawskiej. Rzeźbę terenu tworzą wysoczyzny morenowe wraz z licznie występującymi rynnami jeziornymi i zagłębieniami. Do wód powierzchniowych należą cztery jeziora: Gopło, Ostrowskie, Wójcińskie i jezioro w Lubstówku. Zbiornik wód podziemnych o nazwie Wielkopolska Dolina Kopalna GZWP nr 144 objęty jest ochroną ONO (Obszar Najwyższej Ochrony). Na terenie Gminy brak jest udokumentowanych złóż surowców naturalnych, które mogłyby być eksploatowane, co przekłada się pozytywnie na stan środowiska naturalnego Gminy.

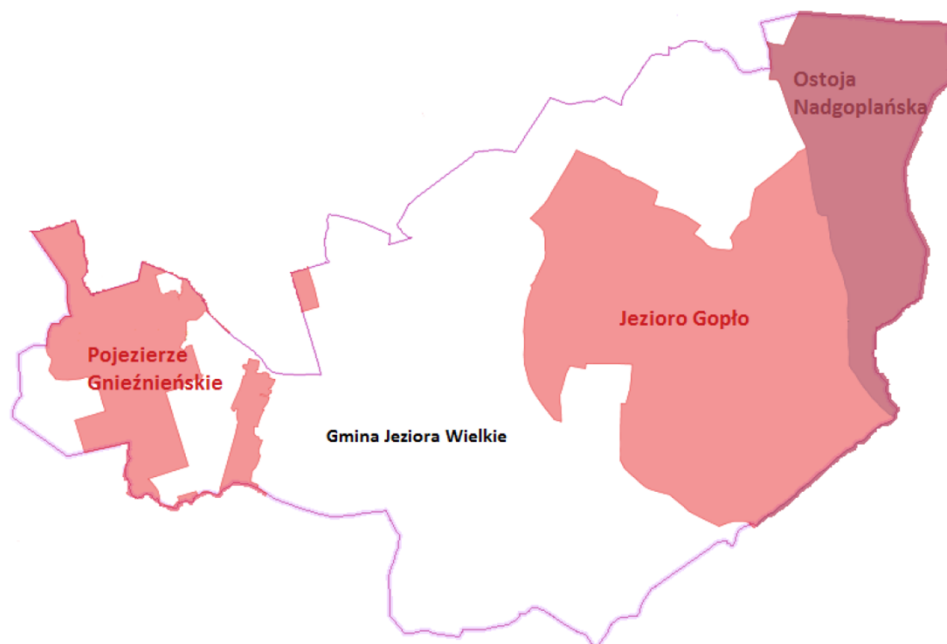
³ Strategia rozwoju gminy Jeziora Wielkie

Obszary prawnie chronione na terenie gminy Jeziora Wielkie zajmują powierzchnię 4 131,8 ha, co stanowi 33,4% powierzchni gminy.

Na terenie Gminy znajdują się obszary ochrony przyrody Natura 2000:

- Jezioro Gopło (kod obszaru PLH040007) – obszar ochrony siedlisk utworzony zgodnie z Dyrektywą Siedliskową, o powierzchni łącznej 13659 ha. Obszar ten składa się z łąk i szuwarów, występują również bardzo cenne przyrodniczo lasy łęgowe oraz liczne zatorfienia i śródwymowe oczka wodne. Występuje tu osiemnaście rodzajów siedlisk z załącznika I Dyrektywy Siedliskowej oraz siedem gatunków roślin wpisanych do Polskiej Czerwonej Księgi Roślin. Stwierdzono również występowanie rzadkich gatunków kręgowców, pięć z nich widnieje w załączniku II Dyrektywy Siedliskowej,
- Ostoja Nadgoplańska (kod obszaru PLB040004) – obszar specjalnej ochrony ptaków utworzony zgodnie z Dyrektywą Ptasia, o powierzchni łącznej 9815.8 ha. Teren obejmuje jezioro Gopło, największe jezioro Wielkopolski oraz jeziora Skulskie. Występujące na tych terenach podmokłe łąki i lasy łęgowe sprawiają, że jest to obszar na którym znajdują się ważne ostoje ptaków wodno-błotnych oraz miejsce wypoczynku dla ptaków przelotowych. Stwierdzono występowanie dwudziestu czterech gatunków ptaków z Załącznika I Dyrektywy Ptasiej m.in.: świergotek polny, sowa błotna, bąk, rybitwa czarna, bocian czarny, błotniak stawowy, derkacz, ortolan. Występują tu również zwierzęta będące pod ochroną – wydra, gacek brunatny, kumak nizinny, traszka grzebieniasta oraz rzadko występujące rośliny.
- Pojezierze Gnieźnieńskie (kod obszaru PLH300026) – obszar ochrony siedlisk utworzony zgodnie z Dyrektywą Siedliskową, o powierzchni łącznej 14462.8 ha. Obszar, na którym występują cenne zbiorowiska łąkowe, torfowiska i lasy łęgowe. Stwierdzono tu występowanie bardzo rzadkich gatunków roślin tj. selery błotne, aldrowanda pęcherzykowata i lipiennik.

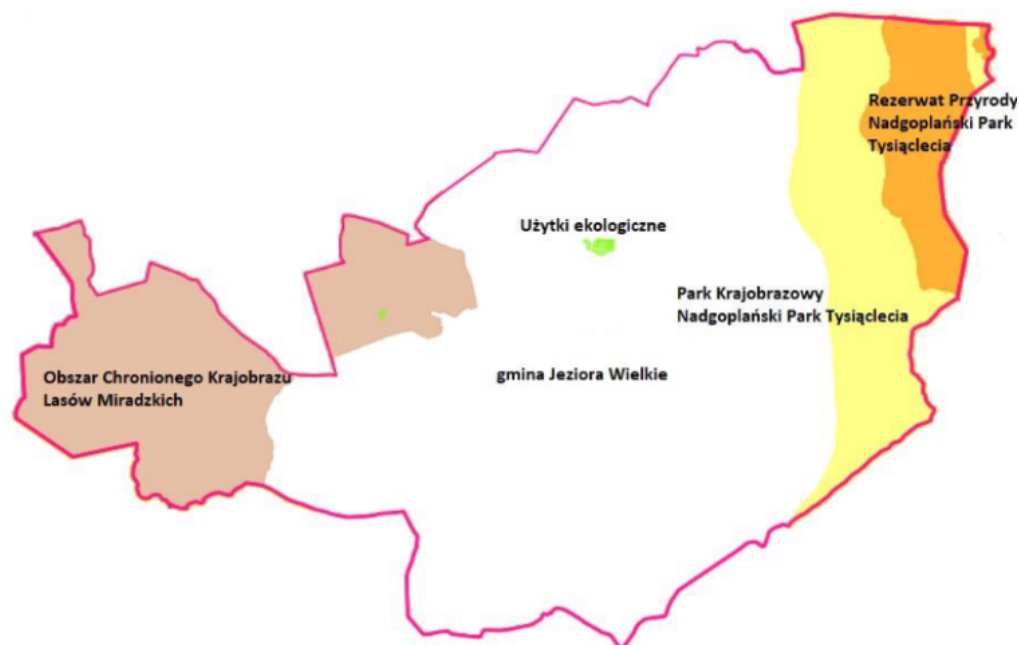
Rysunek 5 Mapa zasięgu obszarów NATURA 2000 na terenie gminy Jeziora Wielkie

Źródło: Raport o stanie gminy

Na terenie Gminy istnieje również park krajobrazowy o nazwie Nadgoplański Park Tysiąclecia powstały na mocy Rozporządzenia nr 252/92 Wojewody Bydgoskiego z dnia 10.12.1992 r. Zajmuje on obszar o łącznej powierzchni 9982,71 ha i powstał na bazie istniejącego na tym terenie rezerwatu przyrody. Obecnie funkcjonuje on jako park krajobrazowy, a częściowo jako rezerwat przyrody. Głównym celem jego powstania było zachowanie wielu miejsc lęgowych ptactwa wodnego, błotnego i lądowego oraz ochrona krajobrazu i środowiska naturalnego, które odznacza się na tym terenie niskim stopniem ingerencji ze strony człowieka. Kolejną formą ochrony przyrody na terenie Gminy jest Obszar Chronionego Krajobrazu Lasów Miradzkich (Rozporządzenie nr 145/94 Wojewody Bydgoskiego z dn. 11.06.1994 r.) o powierzchni łącznej 5606 ha. Głównym celem jego powstania jest ochrona i zachowanie krajobrazu oraz ekosystemów leśnych. Jest to jeden z większych kompleksów leśnych na terenie województwa kujawsko-pomorskiego. Cenne pod względem przyrodniczym są licznie występujące torfowiska i jeziora. Lasy Miradzkie pełnią również rolę korytarza ekologicznego.

Rysunek 6 Obszary prawnie chronione na terenie gminy Jeziora Wielkie

Źródło: geoportal.gov.pl

Na terenie Gminy występuje również duża liczba pomników przyrody:

- Jesion wyniosły w Lenartowie,
- Wiąz szypułkowy w Kościeszkach,
- Lipa drobnolistna w Rzeszynku,
- Topola czarna Rzeszynku,
- Robinia grochodrzew Żółwinach,
- Robinia grochodrzew w Dobsku,
- Klon jawor w Żółwinach,
- Dąb szypułkowy w Przyjezierzu,
- Buk zwyczajny w Rzeszynku,
- Dąb szypułkowy w Wójcinie,
- Wiąz szypułkowy Wójcinie,
- Lipa drobnolistna Wójcinie,
- głąz narzutowy Jeziora Wielkie,
- głąz narzutowy przy drodze Strzelno – Wójcin

Na terenie gminy Jeziora Wielkie znajduje się 10 pomników przyrody. W tabelarycznym zestawieniu zostały przedstawione pomniki przyrody wraz z lokalizacją oraz aktem prawnym.

Tabela 10 Wykaz pomników przyrody znajdujących się na terenie gminy Jeziora Wielkie

Lp.	Nazwa/rodzaj	Lokalizacja	Akt prawny
1.	Grupa 8 drzew: Lipa drobnolistna, topola czarna (6 szt.), buk pospolity	Park w miejscowości Rzeszynek	Rozporządzenie Nr 11/91 Wojewody Bydgoskiego z dnia 1 lipca 1991r. w sprawie uznania za pomniki przyrody tworów przyrody na terenie województwa bydgoskiego
2.	Dąb szypułkowy	działka nr 3194/3, obręb Przyjezierze	Uchwała Nr XV/70/2007 Rady Gminy w Jeziorach Wielkich z dnia 28grudnia 2007 r. w sprawie ustanowienia pomnika przyrody
3.	Wiąz szypułkowy	Park dworski na działce nr 76 w miejscowości Kościeszki	Rozporządzenie Nr 305/93 Wojewody Bydgoskiego z dnia 26 października 1993 r. w sprawie uznania za pomniki przyrody tworów przyrody na terenie województwa bydgoskiego
4.	Grupa 3 drzew: Dereń świdwa, lipa drobnolistna (2 szt.)	Park dworski	Rozporządzenie Nr 305/93 Wojewody Bydgoskiego z dnia 26 października 1993 r. w sprawie uznania za pomniki przyrody tworów przyrody na terenie województwa bydgoskiego
5.	Grupa 2 drzew: Klon jawor, robinia akacjowa	Park dworski	Rozporządzenie Nr 305/93 Wojewody Bydgoskiego z dnia 26 października 1993 r. w sprawie uznania za pomniki przyrody tworów przyrody na terenie województwa bydgoskiego
6.	Głaz narzutowy	Przy drodze Strzelno – Wójcin w kierunku Przyjezierza w miejscowości Nowa Wieś	Rozporządzenie Nr 18/92 Wojewody Bydgoskiego z dnia 8 czerwca 1992 r. w sprawie uznania za pomniki przyrody tworów przyrody na terenie województwa bydgoskiego
7.	Robinia akacjowa	m. Dobsko działka nr ew. 643	Rozporządzenie Nr 11/91 Wojewody Bydgoskiego z dnia 1 lipca 1991r. w sprawie uznania za pomniki przyrody tworów przyrody na terenie województwa bydgoskiego
8.	Głaz narzutowy	Przy drodze gminnej Jeziora Wielkie–Lubstówek	Rozporządzenie Nr 11/91 Wojewody Bydgoskiego z dnia 1 lipca 1991r. w sprawie uznania za pomniki przyrody tworów przyrody na terenie województwa bydgoskiego
9.	Grupa 2 drzew: Buk pospolity, topola czarna	Park	Rozporządzenie Nr 11/91 Wojewody Bydgoskiego z dnia 1 lipca 1991r. w sprawie uznania za pomniki przyrody

			tworów przyrody na terenie województwa bydgoskiego
10.	Grupa 3 drzew: Lipa drobnolistna, wiąz szypułkowy, dąb szypułkowy	Park	Rozporządzenie Nr 11/91 Wojewody Bydgoskiego z dnia 1 lipca 1991r. w sprawie uznania za pomniki przyrody tworów przyrody na terenie województwa bydgoskiego

Źródło: Centralny Rejestr Form Ochrony Przyrody -GIOŚ.

Lasy

Grunty leśne w Gminie Jeziora Wielkie obejmują powierzchnię około 2783 ha, co stanowi 21% jej całkowitej powierzchni. W strukturze własnościowej gruntów leśnych przeważają lasy państwowe, które zajmują ok. 86,8%, zaś lasy prywatne zaledwie 13,2%. Gmina posiada wysoki odsetek lesistości, lasy stanowią 21% powierzchni całkowitej i jest to odsetek wyższy niż odsetek dla powiatu mogileńskiego, który wynosi 17%. Największe kompleksy leśne znajdują się w środkowej i zachodniej części Gminy, dominują siedliska boru mieszanego świeżego, lasu mieszanego świeżego, a w niektórych częściach Gminy znajduje się las mieszany wilgotny. Przeważają gatunki sosny, ponadto istnieje duża liczba drzew liściastych takich gatunków jak dąb, klon, buk zwyczajny oraz brzoza.

Gleby⁴

Na obszarze gminy Jeziora Wielkie, w jej północno-wschodniej części w rejonie od Sierakowa do Rzeszyna występują kompleksy gleb: pszenne bardzo dobre i pszenne dobre (D-czarne ziemie), a także kompleks żytni bardzo dobry. Kompleks pszenne dobre (D-czarne ziemie) oraz kompleks żytni dobry znajdujemy również na północno-wschód od Wójcina oraz w rejonie Siedlimowa oraz w rejonie Lenartowa. Na pozostałym obszarze w trójkącie Proszyska-Wójcin-Nożyczyn oraz w pasie między m. Jeziora Wielkie a Krzywym Kolanem przeważa kompleks żytni dobry. Najłabsze kompleksy: żytni słaby i bardzo słaby, występują w pasie między lasem, na północ od Jezior Wielkich a Jeziorem Gopło. Klasy gleb na terenie gminy: I-IIIb występują w przewadze w północno-wschodniej części gminy. Gmina Jeziora Wielkie ma dobre warunki do rozwijania produkcji rolniczej.

5.2.1. Uwarunkowania historyczne⁵

Pierwsze wzmianki historyczne o osadzie Gopło, położonej na obecnych terenach gminy Jeziora Wielkie, pochodzą z roku 1193 i znajdują się w Bulli papieża Celestyna III. Późniejsze wzmianki o miejscowości Jeziora Wielkie wskazują na rok 1215 i zawierają się w Kodeksie Wielkopolskim wydanym ok. 1878r. Miejscowość przechodziła przez następujące wydarzenia historyczne: najazdy Krzyżaków XIV w., najazd szwedzki w XVII w. i wojnę północną w pierwszej połowie XVIII w. W czasie powstania styczniowego w Jeziorach Wielkich stacjonował pruski oddział operacyjny. Po rozbiorach Polski wieś rozwijała się rolniczo. W 1898 r. w Jeziorach Wielkich powstała szkoła oraz parafia ewangelicka. W 1919 r. z Jezior Wielkich wyruszył oddział powstańców, który brał udział w walkach o Strzelno. Część powstańców

⁴ [https://bip-v1-files.idcom-](https://bip-v1-files.idcom-jst.pl/sites/46289/wiadomosci/578547/files/projekt_pos_gm_jeziora_wielkie_do_opiniowania.pdf)

[jst.pl/sites/46289/wiadomosci/578547/files/projekt_pos_gm_jeziora_wielkie_do_opiniowania.pdf](https://bip-v1-files.idcom-jst.pl/sites/46289/wiadomosci/578547/files/projekt_pos_gm_jeziora_wielkie_do_opiniowania.pdf)

⁵ Strategia rozwoju gminy Jeziora Wielkie

z Jezior Wielkich brało także udział w walkach o Inowrocław. Po zakończeniu drugiej wojny światowej Parafia rzymskokatolicka w Siedlimowie zagospodarowała poewangelicki kościół w Jeziorach Wielkich czyniąc go kościołem pomocniczym.

W Gminie znajdują się również Miejsca Pamięci Narodowej oraz groby i mogiły upamiętniające ofiary i walki w obronie ojczyzny:

- grób żołnierzy jeńców Armii Czerwonej znajdujący się w Lasach Miradzkich koło Nowej Wsi,
- obelisk pamiątkowy w Jeziorach Wielkich z nazwiskami poległych, zaginionych i pomordowanych w II wojnie światowej,
- tablica pamiątkowa poświęcona dwustuletniej rocznicy odsieczy wiedeńskiej znajdująca się w kościele w Siedlimowie,
- grób powstańców wielkopolskich znajdujący się na cmentarzu w Siedlimowie,
- grób powstańca wielkopolskiego Michała Wojdyńskiego wraz z tablicą poległych w latach 1914-1920 mieszkańców parafii wójcińskiej,
- grób powstańca wielkopolskiego Włodzimierza Skrzydlewskiego znajdujący się na cmentarzu w Wójcinie,
- tablica pamiątkowa poświęcona dwustuletniej rocznicy odsieczy wiedeńskiej znajdująca się w kościele w Wójcinie,
- grób zamordowanego Władysława Lewandowskiego znajdujący się na cmentarzu w Wójcinie,
- tablica pamiątkowa w kościele parafialnym w Wójcinie poświęcona zamordowanemu Stanisławowi Kowalczykowi,
- tablice pamiątkowe poległych mieszkańców parafii w latach 1914-1920 znajdujące się w kościele w Kościeszkach,
- grób powstańca wielkopolskiego Wojciecha Kowalskiego znajdujący się na cmentarzu w Kościeszkach,
- grób Juliana Reichsteina powstańca z 1863 r. znajdujący się na cmentarzu w Kościeszkach,
- grób Emilii Wyskoty - Zakrzewskiej oraz jej syna płk Stanisława na cmentarzu przykościelnym w Kościeszkach,
- tablica pamiątkowa mieszkańców Gminy wyznania ewangelickiego poległych w I wojnie światowej znajdująca się aktualnie w Gminnej Izbie Tradycji i Pamięci w Kuśnierzu.

Na terenie gminy funkcjonuje Gminny Ośrodek Kultury i Rekreacji, którego głównym zadaniem jest rozwój kulturalny Gminy i umożliwienie dostępu do życia kulturalnego jej Mieszkańcom poprzez organizowanie zajęć z zakresu sztuki i edukacji. Istniejące przy Ośrodku sekcje to Klub Seniora, Zespół „Radość”, Zespół Pieśni i Tańca „Jezioranie” oraz Orkiestra dęta. Ośrodek jest również organizatorem wielu imprez, tj. zabaw karnawałowych, dyskotek, festynów sportowo-rekreacyjnych, dożynek, Festynu Rodzin Wielopokoleniowych oraz zabaw wiejskich.

Gmina Jeziora Wielkie nazywana jest zagłębiem pomidorowym, ze względu na ponadprzeciętną liczbę upraw tego warzywa. Corocznie odbywa się Wielki Festyn Pomidorowy. Impreza promuje Gminę i jej produkt lokalny, jakim jest pomidor oraz spełnia funkcję rekreacyjną dla jego uczestników. W trakcie trwania Festynu organizowane są liczne konkursy (np. na

największego pomidora, najładniejsze stanowisko wśród wystawców, bitwa na pomidory) oraz koncerty zespołów muzycznych.

W Gminie funkcjonuje Biblioteka Publiczna Gminy Jeziora Wielkie z siedzibą w Jeziorach Wielkich i filią w Wójcinie. Według danych z GUS, księgozbiór bibliotek na 2012 r. wynosił 18 314 woluminów, z 611 zapisanymi czytelnikami, którzy w tym samym roku dokonali 10 460 wypożyczeń z ich księgozbioru. Biblioteka pozwala również na korzystanie z komputerów, Internetu oraz jest organizatorem spotkań literackich.

5.3 Zabytki objęte prawnymi formami ochrony

Podstawowe formy ochrony zabytków zgodnie z ustawą o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami z dnia 23 lipca 2003 r. (Dz. U. z 2021 r. poz. 710) stanowią:

1. wpis do rejestru zabytków;
2. wpis na Listę Skarbów Dziedzictwa;
3. uznanie za pomnik historii;
4. utworzenie parku kulturowego
5. ustalenia ochrony w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego albo w decyzji o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego, decyzji o warunkach zabudowy, decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji drogowej, decyzji o ustaleniu lokalizacji linii kolejowej lub decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji w zakresie lotniska użytku publicznego.

Na obszarze gminy Jeziora Wielkie funkcjonują dwie z wyżej wymienionych form ochrony zabytków: wpis do rejestru zabytków oraz ustalenia ochrony w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego, w decyzji o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego, decyzji o warunkach zabudowy.

5.3.1 Zabytki wpisane do rejestru zabytków

Zgodnie z ustawą z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz. U. z 2021 r. poz. 710) rejestr zabytków prowadzi wojewódzki konserwator zabytków, który, zgodnie z w/w ustawą, jako jedyny organ ochrony zabytków posiada kompetencje wpisywania zabytków do rejestru. Wpis zabytku do rejestru zabytków dokonywany jest na mocy decyzji administracyjnej, w księdze rejestru zabytków, określanej w zależności od kategorii zabytku właściwym symbolem:

- ✓ księga A – zabytki nieruchome,
- ✓ księga B – zabytki ruchome,
- ✓ księga C – zabytki archeologiczne.

Zabytek nieruchomy może zostać wpisany do rejestru z urzędu lub na wniosek właściciela lub użytkownika wieczystego gruntu, na którym zabytek się znajduje. Do rejestru może być wpisane otoczenie zabytku wpisanego do rejestru, a także nazwa geograficzna, historyczna lub tradycyjna tego zabytku. Wpisu dokonuje właściwy Wojewódzki Konserwator Zabytków wydając decyzję administracyjną. Zabytek wpisany do rejestru, który uległ zniszczeniu w stopniu powodującym utratę jego wartości historycznej, artystycznej lub naukowej albo, którego wartość będąca podstawą wydania decyzji o wpisie do rejestru nie została potwierdzona w nowych ustaleniach naukowych, zostaje skreślony z rejestru. Skreślenie z rejestru następuje na podstawie decyzji ministra właściwego do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego.

Na terenie gminy Jeziora Wielkie znajdują się obiekty zabytkowe o wysokich walorach artystycznych i mające historyczne znaczenie. Część z nich wpisana jest do rejestru zabytków. Są to m.in.:

- kościół parafialny p.w. św. Anny w Kościeszkach (Akl.11a/222) z 1760 r.,
- spichlerz w zespole dworskim w Rzeszynie (A/23) z 1709 r.,
- kościół parafialny p.w. św. Michała Archanioła w Siedlimowie (A/275/1) z 1786 r.

5.3.2 Zabytki wpisane do ewidencji zabytków

Tabela 11 Obiekty ujęte w ewidencji zabytków

LP	MIEJSCOWOŚĆ	NR	OBIEKT	NR EWID. DZIAŁ	DATOWANIE
1.	Berlinek		Cmentarz ewangelicki	82	Poł XIX w.
2.	Gaj		Cmentarz ewangelicki		
3.	Gopło		Dworzec kolejowy		1892
4.	Gopło	3	Wodociągowa wieża ciśnień		1892
5.	Jeziora Małe		Cmentarz ewangelicki	71, 70	1 poł XIX w.
6.	Jeziora Wielkie		Kościół filialny p.w. MB Królowej Polski d. ewangelicki		1900
7.	Jeziora Wielkie	31	Przedszkole d. szkoła	46/1	Pocz. XX W.
8.	Jeziora Wielkie	7	Budynek gospodarczy d. szkoła		1902
9.	Jeziora Wielkie		Cmentarz ewangelicki		
10.	Kościeszki	18	Dzwonnica w zespole kościoła par. p.w. św. Anny		Pocz. XX w.
11.	Kościeszki	40	Budynek mieszkalny d. dwór		2 poł. XIX w.
12.	Kościeszki	40	park		2 poł XIX w.
13.	Kościeszki	40	spichlerz		XIX/XX w.
14.	Kościeszki		Cmentarz rzymsko-katolicki		1917
15.	Kościeszki		Cmentarz rzymsko-katolicki		Kon. XIX w.
16.	Krzywe Kolano (Nowe)		Cmentarz ewangelicki	119	2 poł. XIX w.
17.	Krzywe Kolano (Stare)		Cmentarz ewangelicki	95	1 poł. XIX w.

18.	Kuśnierz		Park dworski		XIX w.
19.	Kuśnierz	9	gorzelnia		1905
20.	Kuśnierz		Ogrodzenie zespołu dworskiego		Pocz. XX w.
21.	Lenartowo		Kapliczka pocz.		Pocz. XX w.
22.	Lenartowo		Park dworski		k. XIX w.
23.	Lubstówek		Park dworski XIX w.		
24.	Lubstówek	12	Gorzelnia		1900-1906
25.	Nowa Wieś		leśniczówka		1936
26.	Rzeszynek		Szkoła d. dwór		2 poł. XIX w.
27.	Rzeszynek		Park dworski		XIX w.
28.	Siedlimowo		Cmentarz rzymsko-katolicki		Pocz. XX w.
29.	Siemionki		Park dworski		XIX w.
30.	Sierakówek		dwór		1900
31.	Sierakówek	2	Magazyn zbożowy w zespole folwarcznym		1900
32.	Wola		Cmentarz ewangelicki	219	2 poł. XIX w.
33.	Wójcin		Cmentarz rzymsko - katolicki		k. XIX w.
34.	Wójcin		Kościół par. p.w. św. Jana Chrzciciela		1916
35.	Wójcin		Pałac		1926
36.	Wójcin		Park		XIX w.
37.	Wójcin	152	Spichlerz ze stajnią		Ok. 1900
38.	Wójcin	152	Stodoła		Ok. 1900
39.	Wójcin	119	Szkoła		Pocz. XX w.
40.	Wójcin		Dom Celników		1895
41.	Żółwiny		Park dworski		XIX w.

5.3.3 Stanowiska archeologiczne ujęte w wojewódzkiej ewidencji zabytków

Zabytek archeologiczny to zabytek nieruchomy, będący powierzchnią, podziemną lub podwodną pozostałością egzystencji i działalności człowieka, złożoną z nawarstwień kulturowych i znajdujących się w nich wytworów bądź ich śladów lub zabytek ruchomy, będący tym wytworem (art. 3 pkt 4 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami).

Zabytki archeologiczne są częścią dziedzictwa kulturowego. Na zasób zabytków archeologicznych składają się zarówno tzw. stanowiska archeologiczne (obiekty i warstwy zlokalizowane w terenie), jak i ruchome zabytki (przedmioty) z nich pochodzące.

Stanowiska archeologiczne ujawnione głównie podczas badań powierzchniowych (AZP) składają się głównie na archeologiczne dziedzictwo kulturowe gminy. Najlepiej zachowane są stanowiska archeologiczne położone na nieużytkach, terenach niezabudowanych oraz terenach zalesionych.

Rysunek 7 Podział gminy na obszary AZP - <https://mapy.zabytek.gov.pl/nid/>

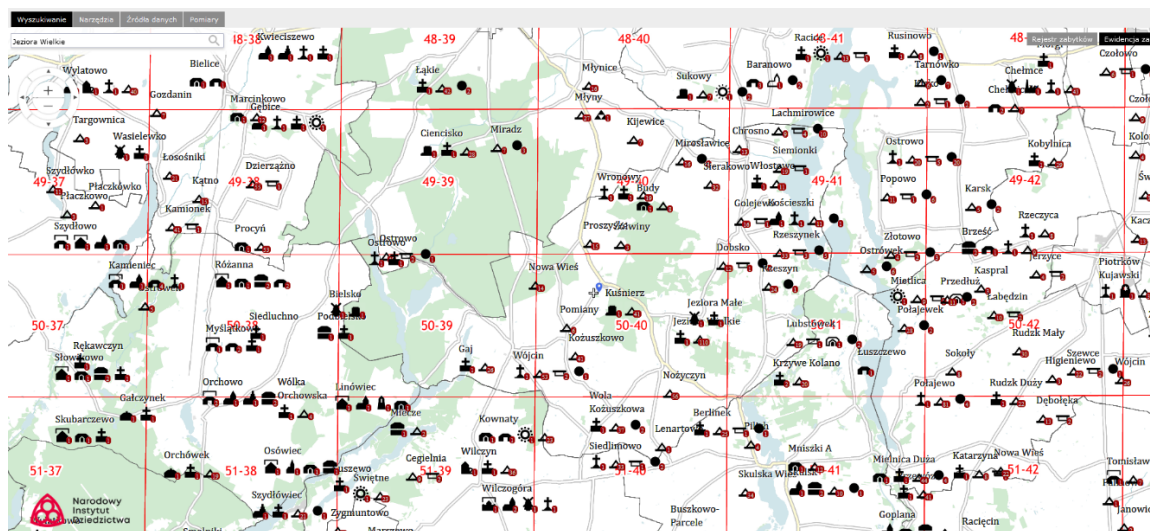

Tabela 12 stanowiska archeologiczne na terenie gminy Jeziora Wielkie

Lp.	Miejscowość	AZP	Nr na arkuszu AZP	Kultura/ chronologia
1.	Berlinek	50-40	162	NOW
2.	Berlinek	50-40	163	KPL
3.	Berlinek	50-40	164	PSR
4.	Berlinek	50-40	165	KŁ, PSR/NOW
5.	Berlinek	50-40	166	KPL, PSR, NOW
6.	Berlinek	50-40	167	KPL, NOW
7.	Berlinek	50-41	52	WSR
8.	Berlinek	50-41	32	PSR, NOW
9.	Berlinek	50-41	33	NOW
10.	Berlinek	50-41	34	NOW
11.	Berlinek	50-41	35	NOW
12.	Berlinek	50-41	36	NOW
13.	Berlinek	50-41	37	NOW
14.	Berlinek	50-41	38	KŁ/ Kpom, NOW
15.	Berlinek	50-41	39	KAK, KŁ, WSR, PSR, NOW
16.	Berlinek	50-41	40	KŁ/ Kpom, PSR, NOW
17.	Berlinek	50-41	41	NESCH/WEB, WSR, PSR, NOW
18.	Berlinek	50-41	42	NOW
19.	Berlinek	50-41	43	EK, NOW
20.	Berlinek	50-41	44	PSR/ NOW
21.	Berlinek	50-41	45	NOW

22.	Berlinek	50-41	46	NESCH/WEB
23.	Berlinek	50-41	47	NOW
24.	Berlinek	50-41	48	KŁ, NOW
25.	Berlinek	50-41	49	EK, NOW
26.	Berlinek	50-41	50	OR
27.	Berlinek	50-41	51	EK
28.	Dobosko	50-40	207	KPL, KŁ, NOW
29.	Dobosko	50-40	208	KPL, NOW
30.	Dobosko	50-40	209	NEOLIT, KŁ, NOW
31.	Dobosko	50-40	210	KPL, WEB
32.	Gaj	49-41	19	NOW
33.	Gaj	49-41	20	KPL, NOW
34.	Gaj	49-41	21	KPL, NOW
35.	Gaj	49-41	22	NOW
36.	Gaj	49-41	23	NOW
37.	Gaj	49-41	24	KCWR, WEB, KP
38.	Gaj	49-41	25	KPL
39.	Gaj	49-41	26	KAK, WSR, NOW
40.	Gaj	49-41	27	KPL, KAK, KŁ, PSR/NOW
41.	Gaj	49-41	28	KŁ, PSR/NOW
42.	Gaj	49-41	29	WSR, PSR/NOW
43.	Gaj	49-41	30	PSR/NOW
44.	Gaj	49-41	31	KPL, KP, PSR/NOW
45.	Gaj	49-41	32	PSR/NOW
46.	Gaj	49-41	33	PSR/NOW
47.	Gaj	49-41	34	EK, PSR/NOW
48.	Gaj	49-41	35	PSR, NOW
49.	Gaj	49-41	36	KŁ
50.	Gaj	49-41	37	NOW
51.	Gaj	49-41	38	KPL, KT, KŁ, NOW
52.	Gaj	49-41	39	PSR, NOW
53.	Jeziora Wielkie	50-40	211	KPL, KŁ
54.	Jeziora Wielkie	50-40	212	KŁ
55.	Jeziora Wielkie	50-40	213	NOW
56.	Jeziora Wielkie	50-40	214	NOW
57.	Jeziora Wielkie	50-40	215	NOW
58.	Jeziora Wielkie	50-40	216	PSR/NOW
59.	Jeziora Wielkie	50-40	217	NOW
60.	Jeziora Wielkie	50-40	218	NOW
61.	Jeziora Wielkie	50-40	219	NEOLIT, NOW
62.	Jeziora Wielkie	50-40	220	KPL, KŁ, PSR
63.	Jeziora Wielkie	50-40	221	NOW
64.	Jeziora Wielkie	50-40	222	NOW
65.	Jeziora Wielkie	50-40	223	PSR/NOW

66.	Jeziora Wielkie	50-40	224	KPL, KAK, PSR
67.	Jeziora Wielkie	50-40	225	NOW
68.	Jeziora Wielkie	50-40	226	PSR/NOW
69.	Jeziora Wielkie	50-40	227	NOW
70.	Jeziora Wielkie	50-40	228	NOW
71.	Jeziora Wielkie	50-40	229	NOW
72.	Jeziora Wielkie	50-40	230	NOW
73.	Jeziora Wielkie	50-40	231	NOW
74.	Jeziora Wielkie	50-40	232	KŁ, OR, PSR
75.	Jeziora Wielkie	50-40	233	PSR/NOW
76.	Jeziora Wielkie	50-40	234	KPL, NEOLKPL, NOW
77.	Jeziora Wielkie	50-40	235	KPL, NEOLIT
78.	Jeziora Wielkie	50-40	236	KPL, NOW
79.	Jeziora Wielkie	50-40	237	NOW
80.	Jeziora Wielkie	50-40	238	KPL, NOW
81.	Jeziora Wielkie	50-40	239	KPL, NOW
82.	Jeziora Wielkie	50-40	240	NOW
83.	Jeziora Wielkie	50-40	241	NOW
84.	Jeziora Wielkie	50-40	242	NOW
85.	Jeziora Wielkie	50-40	243	PSR
86.	Jeziora Wielkie	50-40	244	PSR/NOW
87.	Jeziora Wielkie	50-40	245	NOW
88.	Jeziora Wielkie	50-40	246	KPL, NEOLIT/WEB
89.	Jeziora Wielkie	50-40	247	PSR/NOW
90.	Jeziora Wielkie	50-40	248	PSR/NOW
91.	Jeziora Wielkie	50-40	249	NOW
92.	Jeziora Wielkie	50-40	250	NOW
93.	Jeziora Wielkie	50-40	251	KŁ, NOW
94.	Jeziora Wielkie	50-40	252	KPL
95.	Jeziora Wielkie	50-40	253	KPL
96.	Jeziora Wielkie	50-40	254	NOW
97.	Jeziora Wielkie	50-40	255	NOW
98.	Jeziora Wielkie	50-40	256	NOW
99.	Jeziora Wielkie	50-40	257	PSR/NOW
100.	Jeziora Wielkie	50-40	258	NOW
101.	Jeziora Wielkie	50-40	259	NOW
102.	Jeziora Wielkie	50-40	260	NOW
103.	Jeziora Wielkie	50-40	261	NOW
104.	Jeziora Wielkie	50-40	262	NOW
105.	Jeziora Wielkie	50-40	263	NOW, KŁ
106.	Jeziora Wielkie	50-40	264	KŁ, NOW
107.	Jeziora Wielkie	50-40	265	PSR, NOW
108.	Jeziora Wielkie	50-40	266	PSR/NOW
109.	Jeziora Wielkie	50-40	267	KPL, PSR/NOW
110.	Jeziora Wielkie	50-40	268	PSR/NOW

111.	Jeziora Wielkie	50-40	269	NOW
112.	Jeziora Wielkie	50-40	270	PSR/NOW
113.	Jeziora Wielkie	50-40	271	NOW
114.	Jeziora Wielkie	50-40	272	KPL
115.	Jeziora Wielkie	50-40	273	KPL, KAK, WEB, NOW
116.	Jeziora Wielkie	50-40	274	NOW
117.	Jeziora Wielkie	50-40	275	KŁ, NOW
118.	Jeziora Wielkie	50-40	276	NOW
119.	Jeziora Wielkie	50-40	277	NOW
120.	Jeziora Wielkie	50-40	278	NOW
121.	Jeziora Wielkie	50-40	279	KPL, NOW
122.	Jeziora Wielkie	50-40	280	KPL, KAK, NOW
123.	Jeziora Wielkie	50-40	281	PSR/NOW
124.	Jeziora Wielkie	50-40	282	NOW
125.	Jeziora Wielkie	50-40	283	PSR/NOW
126.	Jeziora Wielkie	50-40	284	NOW
127.	Jeziora Wielkie	50-40	285	NOW
128.	Jeziora Wielkie	50-40	286	KPL, KŁ, OR, NOW
129.	Jeziora Wielkie	50-40	287	WEB, PSR/NOW
130.	Jeziora Wielkie	50-40	288	NEOLIT, EB, NOW
131.	Jeziora Wielkie	50-40	289	PSR/NOW
132.	Jeziora Wielkie	50-40	290	PSR/NOW
133.	Jeziora Wielkie	50-40	291	KŁ, PSR
134.	Jeziora Wielkie	50-40	292	WSR, NOW
135.	Jeziora Wielkie	50-40	293	NOW
136.	Jeziora Wielkie	50-40	294	NOW
137.	Jeziora Wielkie	50-40	295	NOW
138.	Jeziora Wielkie	50-40	296	NOW
139.	Jeziora Wielkie	50-40	297	OR, NOW
140.	Jeziora Wielkie	50-40	298	KPL
141.	Jeziora Wielkie	50-40	299	NOW
142.	Jeziora Wielkie	50-40	300	NOW
143.	Jeziora Wielkie	50-40	301	PSR/NOW
144.	Jeziora Wielkie	50-40	302	PSR/NOW
145.	Jeziora Wielkie	50-40	303	KPL, PSR/NOW
146.	Jeziora Wielkie	50-40	304	KPL, NEOLIT, WSR
147.	Jeziora Wielkie	50-40	305	KPL, MNEOLIT, KŁ, PSR
148.	Jeziora Wielkie	50-40	306	KCWR, KPL, KŁ, WSR, PSR, NOW
149.	Jeziora Wielkie	50-40	307	KPL, KŁ, PSR, NOW
150.	Jeziora Wielkie	50-40	308	KPL
151.	Jeziora Wielkie	50-40	309	NOW
152.	Jeziora Wielkie	50-40	310	KPL, KŁ, OR, NOW
153.	Jeziora Wielkie	50-40	311	KPL, WSR, NOW

154.	Jeziora Wielkie	50-40	312	KPL, KŁ, OR, WSR, PSR, NOW
155.	Jeziora Wielkie	50-40	313	NOW
156.	Jeziora Wielkie	50-40	314	NOW
157.	Jeziora Wielkie	50-40	315	PSR/NOW
158.	Jeziora Wielkie	50-40	316	NOW
159.	Jeziora Wielkie	50-40	317	NOW
160.	Jeziora Wielkie	50-40	318	NOW
161.	Jeziora Wielkie	50-40	319	NOW
162.	Jeziora Wielkie	50-40	320	NOW
163.	Jeziora Wielkie	50-40	321	PSR/NOW
164.	Kościeszki	53-39	20	KŁ, KP, WSR, PSR, NOW
165.	Kościeszki	53-39	21	PSR, NOW
166.	Kościeszki	53-39	22	PSR
167.	Kościeszki	53-39	23	NR
168.	Kościeszki	53-39	24	?
169.	Kożuszkowo	49-41	96	KPL
170.	Kożuszkowo	49-41	97	EK
171.	Kożuszkowo	49-41	98	WSR
172.	Kożuszkowo	49-41	99	EK, PSR/NOW
173.	Kożuszkowo	49-41	100	NOW
174.	Kożuszkowo	49-41	101	KPL
175.	Kożuszkowo	49-41	102	KPL, NOW
176.	Kożuszkowo	49-41	103	KPL, NOW
177.	Kożuszkowo	49-41	104	KAK, PSR/NOW
178.	Kożuszkowo	49-41	105	EK, KAŁ, PSR/NOW
179.	Kożuszkowo	49-41	106	EK, PSR/NOW
180.	Kożuszkowo	49-41	107	EK, PSR/NOW
181.	Kożuszkowo	49-41	108	PSR/NOW
182.	Kożuszkowo	49-41	109	PSR/NOW
183.	Kożuszkowo	49-41	110	KPL, PSR
184.	Kożuszkowo	49-41	111	PSR/NOW
185.	Kożuszkowo	49-41	112	PSR/NOW
186.	Kożuszkowo	49-41	113	KP
187.	Kożuszkowo	49-41	114	WSR
188.	Kożuszkowo	49-41	115	WSR
189.	Kożuszkowo	49-41	116	KŁ, WSR, PSR
190.	Kożuszkowo	50-40	41	PSR, NOW
191.	Kożuszkowo	50-40	42	NOW
192.	Kożuszkowo	50-40	43	PKL, NOW
193.	Kożuszkowo	50-40	44	WSR, NOW
194.	Kożuszkowo	50-40	45	PSR, NOW
195.	Kożuszkowo	50-40	46	WSR, NOW
196.	Kożuszkowo	50-40	47	OR, PSR, NOW

197.	Kożuszkowo	50-40	48	KŁ, NOW
198.	Kożuszkowo	50-40	49	NOW
199.	Kożuszkowo	50-40	50	KPL, OR, NOW
200.	Kożuszkowo	50-40	51	KŁ, WSR, NOW
201.	Kożuszkowo	50-40	52	KPL, NEOLIT/PSR/NOW
202.	Kożuszkowo	50-40	53	KAK, OR, PSR/NOW
203.	Kożuszkowo	50-40	54	PSR/NOW
204.	Kożuszkowo	50-40	55	KPL, NEOLIT, OR, PSR/NOW
205.	Kożuszkowo	50-40	56	NOW
206.	Kożuszkowo	50-40	57	KŁ, OR, PSR/NOW
207.	Kożuszkowo	50-40	58	NEOLIT, NOW
208.	Kożuszkowo	50-40	59	WSR, PSR/NOW
209.	Kożuszkowo	50-40	60	KŁ, PSR, NOW
210.	Kożuszkowo	50-40	61	NEOLIT, OR, NOW
211.	Kożuszkowo	50-40	62	OR, WSR, NOW
212.	Kożuszkowo	50-40	63	OR, WSR, PSR/NOW
213.	Kożuszkowo	50-40	64	KŁ, OR, PSR/NOW
214.	Kożuszkowo	50-40	65	PSR/NOW
215.	Kożuszkowo	50-40	66	K.LENDZIELSKA KPL, KŁ, OR, PSR/NOW
216.	Kożuszkowo	50-40	67	KPL, OR, PSR/NOW
217.	Kożuszkowo	50-40	68	NOW
218.	Kożuszkowo	50-40	69	PSR/NOW
219.	Krzywe Kolano	50-40	168	KPL
220.	Krzywe Kolano	50-40	169	KPL, PSR/NOW
221.	Krzywe Kolano	50-40	170	NOW
222.	Krzywe Kolano	50-40	171	PSR/NOW
223.	Krzywe Kolano	50-40	172	KCWR, KPL, KAK, KŁ
224.	Krzywe Kolano	50-40	173	NOW
225.	Krzywe Kolano	50-40	174	OR, PSR
226.	Krzywe Kolano	50-40	175	KPL, NOW
227.	Krzywe Kolano	50-40	176	PSR
228.	Krzywe Kolano	50-40	177	KPL
229.	Krzywe Kolano	50-40	178	KPL, NOW
230.	Krzywe Kolano	50-40	179	KPL, NOW
231.	Krzywe Kolano	50-40	180	KPL, KŁ, NOW
232.	Krzywe Kolano	50-40	181	KPL
233.	Kuśnierz	50-40	1	KPL
234.	Kuśnierz	50-40	2	PSR/NOW
235.	Kuśnierz	50-40	3	KPL
236.	Kuśnierz	50-40	4	KPL, NOW
237.	Kuśnierz	50-40	5	KPL, NOW
238.	Kuśnierz	50-40	6	KPL

239.	Kuśnierz	50-40	7	KPL, NOW
240.	Kuśnierz	50-40	8	K. LENDZIELSKA, KPL, NOW
241.	Kuśnierz	50-40	9	NOW
242.	Kuśnierz	50-40	10	PSR/NOW
243.	Kuśnierz	50-40	11	KPL
244.	Kuśnierz	50-40	12	NEOLIT, NOW
245.	Kuśnierz	50-40	13	KPL, WEB, KŁ
246.	Kuśnierz	50-40	14	OR, WSR, PSR
247.	Kuśnierz	50-40	15	NEOLIT, OR, PSR, NOW
248.	Kuśnierz	50-40	16	OR, PSR
249.	Kuśnierz	50-40	17	NEOLIT, OR, NOW
250.	Kuśnierz	50-40	18	OR
251.	Kuśnierz	50-40	19	KŁ, PSR, NOW
252.	Kuśnierz	50-40	20	LENDZIELSKA, KPL, OR, NOW
253.	Kuśnierz	50-40	21	NOW
254.	Kuśnierz	50-40	22	KPL, KAK, NOW
255.	Kuśnierz	50-40	23	KŁ, NOW
256.	Kuśnierz	50-40	24	PSR/NOW
257.	Kuśnierz	50-40	25	OR, NOW
258.	Kuśnierz	50-40	26	KPL, PSR, NOW
259.	Kuśnierz	50-40	27	PSR/NOW
260.	Kuśnierz	50-40	28	KŁ, OR, NOW
261.	Kuśnierz	50-40	29	KPL, NOW
262.	Kuśnierz	50-40	30	PSR/NOW
263.	Kuśnierz	50-40	31	KPL, NOW
264.	Kuśnierz	50-40	32	PSR, NOW
265.	Kuśnierz	50-40	33	NOW
266.	Kuśnierz	50-40	34	NOW
267.	Kuśnierz	50-40	35	PSR/NOW
268.	Kuśnierz	50-40	36	KPL, PSR/NOW
269.	Kuśnierz	50-40	37	WSR, NOW
270.	Kuśnierz	50-40	38	PSR/NOW
271.	Kuśnierz	50-40	39	K. LENDZIELSKA, KPL, KŁ, OR, WSR, NOW
272.	Kuśnierz	50-40	40	KPL
273.	Lenartowo	50-40	105	OR, NOW
274.	Lubstówek	50-40	182	KPL
275.	Nowa Wieś	49-39	92	PSR/NOW
276.	Nowa Wieś	49-39	93	PSR/NOW
277.	Nowa Wieś	49-39	94	PSR/NOW
278.	Nowa Wieś	49-39	95	PSR/NOW

279.	Nowa Wieś	49-39	96	PSR/NOW
280.	Nowa Wieś	49-39	97	PSR/NOW
281.	Nowa Wieś	49-39	98	KPL, WEB, NOW
282.	Nowa Wieś	49-39	99	NOW
283.	Nowa Wieś	49-39	100	KŁ, NOW
284.	Nowa Wieś	49-39	101	PSR, NOW
285.	Nowa Wieś	49-39	102	NOW
286.	Nowa Wieś	49-39	103	NOW
287.	Nożyczyn	50-40	106	NOW
288.	Nożyczyn	50-40	107	NOW
289.	Nożyczyn	50-40	108	PSR/NOW
290.	Nożyczyn	50-40	109	NOW
291.	Nożyczyn	50-40	110	PSR/NOW
292.	Nożyczyn	50-40	111	NOW
293.	Nożyczyn	50-40	112	OR, WSR, NOW
294.	Nożyczyn	50-40	113	WSR, PSR/NOW
295.	Nożyczyn	50-40	114	PSR/NOW
296.	Nożyczyn	50-40	115	NOW
297.	Nożyczyn	50-40	116	PSR/NOW
298.	Nożyczyn	50-40	117	NOW
299.	Nożyczyn	50-40	118	PSR/NOW
300.	Nożyczyn	50-40	119	PSR/NOW
301.	Nożyczyn	50-40	120	PSR/NOW
302.	Nożyczyn	50-40	121	KPL, PSR/NOW
303.	Nożyczyn	50-40	122	KPL, NOW
304.	Nożyczyn	50-40	123	NOW
305.	Nożyczyn	50-40	124	KPL, NOW
306.	Nożyczyn	50-40	125	PSR/NOW
307.	Nożyczyn	50-40	126	PSR/NOW
308.	Nożyczyn	50-40	127	PSR/NOW
309.	Nożyczyn	50-40	128	PSR/NOW
310.	Nożyczyn	50-40	129	KL, NOW
311.	Nożyczyn	50-40	130	PSR/NOW
312.	Nożyczyn	50-40	131	PSR/NOW
313.	Nożyczyn	50-40	132	PSR/NOW
314.	Nożyczyn	50-40	133	PSR/NOW
315.	Nożyczyn	50-40	134	OR, PSR/NOW
316.	Nożyczyn	50-40	135	PSR/NOW
317.	Nożyczyn	50-40	136	PSR/NOW
318.	Nożyczyn	50-40	137	WSR, PSR/NOW
319.	Nożyczyn	50-40	138	PSR/NOW
320.	Nożyczyn	50-40	139	KPL, WSR, NOW
321.	Nożyczyn	50-40	140	KAK, KŁ, OR, NOW
322.	Nożyczyn	50-40	141	KPL, NOW
323.	Nożyczyn	50-40	142	K.LENDZIELSKA,

				KPL, PSR/NOW
324.	Nożyczyn	50-40	143	KPL, WEB, NOW
325.	Nożyczyn	50-40	144	KPL, PSR/NOW
326.	Nożyczyn	50-40	145	PSR/NOW
327.	Nożyczyn	50-40	146	NOW
328.	Nożyczyn	50-40	147	PSR, NOW
329.	Nożyczyn	50-40	148	KŁ, NOW
330.	Nożyczyn	50-40	149	WSR, PSR
331.	Nożyczyn	50-40	150	KPL, PSR/NOW
332.	Nożyczyn	50-40	151	PSR/NOW
333.	Nożyczyn	50-40	152	PSR/NOW
334.	Nożyczyn	50-40	153	NOW
335.	Nożyczyn	50-40	154	PSR/NOW
336.	Nożyczyn	50-40	155	NOW
337.	Nożyczyn	50-40	156	PSR/NOW
338.	Nożyczyn	50-40	157	WSR, NOW
339.	Nożyczyn	50-40	158	WSR, NOW
340.	Nożyczyn	50-40	159	PSR/NOW
341.	Nożyczyn	50-40	160	PSR/NOW
342.	Nożyczyn	50-40	161	KPL
343.	Proszyska	49-39	102	PSR/NOW
344.	Proszyska	49-39	103	PSR/NOW
345.	Proszyska	49-39	104	NOW
346.	Proszyska	49-39	105	KPL, NOW
347.	Proszyska	49-39	106	NOW
348.	Proszyska	49-39	107	KŁ, NOW
349.	Proszyska	49-39	108	KŁ, NOW
350.	Proszyska	49-39	109	NOW
351.	Proszyska	49-39	110	NOW
352.	Proszyska	49-39	111	KPL
353.	Proszyska	49-39	112	KPL
354.	Proszyska	49-39	113	KPL
355.	Proszyska	49-39	114	KPL
356.	Proszyska	49-39	115	KPL, NOW
357.	Przyjezierze	49-41	14	PSR
358.	Przyjezierze	49-41	15	EK, NOW
359.	Przyjezierze	49-41	16	PsCH, KPL, NOW
360.	Przyjezierze	49-41	17	PSR/NOW
361.	Przyjezierze	49-41	18	PSR/NOW
362.	Rzeszyn	50-40	183	NEOLIT
363.	Rzeszyn	50-40	184	NOW
364.	Rzeszyn	50-40	185	NOW
365.	Rzeszyn	50-40	186	PSR/NOW
366.	Rzeszyn	50-40	187	PSR/NOW
367.	Rzeszyn	50-40	188	PSR/NOW

368.	Rzeszyn	50-40	189	PSR/NOW
369.	Rzeszyn	50-40	190	PSR/NOW
370.	Rzeszyn	50-40	191	PSR/NOW
371.	Rzeszyn	50-40	192	KPL, KCW, PSRNOW
372.	Rzeszyn	50-40	193	PSR/NOW
373.	Rzeszyn	50-40	194	WSR/NOW
374.	Rzeszyn	50-40	195	NEOLIT, PSR/NOW
375.	Rzeszyn	50-40	196	WSR, PSR/NOW
376.	Rzeszyn	50-40	197	PSR/NOW
377.	Rzeszyn	50-40	198	PSR/NOW
378.	Rzeszyn	50-40	199	NOW
379.	Rzeszyn	50-40	200	NOW
380.	Rzeszyn	50-40	201	PSR/NOW
381.	Rzeszyn	50-40	202	NEOLIT, NOW
382.	Rzeszyn	50-40	203	NOW
383.	Rzeszyn	50-40	204	KŁ, PSR
384.	Rzeszyn	50-40	205	PSR/NOW
385.	Rzeszyn	50-40	206	PSR/NOW
386.	Rzeszynek	50-39	25	KP, WSR, PSR
387.	Rzeszynek	50-39	26	PSR, NOW
388.	Rzeszynek	50-39	27	WSR, PSR
389.	Rzeszynek	50-39	28	PSR, NOW
390.	Rzeszynek	50-39	29	PRADZIEJE, WSR, PSR, NOW
391.	Rzeszynek	50-39	30	PRADZIEJE, WSR, PSR, NOW
392.	Rzeszynek	50-39	31	WSR, PSR
393.	Rzeszynek	50-39	32	KAK, KŁ, WSR, NOW
394.	Rzeszynek	50-39	33	KŁ, PSR, NOW
395.	Rzeszynek	50-39	34	PRADZIEJE, WSR
396.	Rzeszynek	50-39	35	KŁ, WSR
397.	Rzeszynek	50-39	36	PRADZIEJE, WSR
398.	Rzeszynek	50-39	37	KP, WSR, NOW
399.	Rzeszynek	50-39	38	WSR
400.	Rzeszynek	50-39	39	KP, WSR, PSR
401.	Rzeszynek	50-39	40	KŁ, NOW
402.	Rzeszynek	50-39	41	KPL, KŁ, WSR, NOW
403.	Rzeszynek	50-39	42	WSR, NOW
404.	Rzeszynek	50-39	43	WSR, NOW
405.	Rzeszynek	50-39	44	KPL, PSR
406.	Rzeszynek	50-39	45	KPL, KŁ, WSR, PSR/NOW
407.	Rzeszynek	50-39	46	WSR
408.	Rzeszynek	50-39	47	KŁ
409.	Rzeszynek	50-39	48	Kpom

410.	Rzeszynek	50-39	49	NE
411.	Rzeszynek	50-39	50	PRADZIEJE
412.	Rzeszynek	50-39	51	NOW
413.	Rzeszynek	50-39	52	WSR
414.	Rzeszynek	50-39	53	EB
415.	Siedlimowo	50-41	99	OR, NOW
416.	Siedlimowo	50-41	100	PSR
417.	Siedlimowo	50-41	101	NOW
418.	Siedlimowo	50-41	102	KŁ, NOW
419.	Siedlimowo	50-41	103	EP ŻELAZA
420.	Siedlimowo	50-41	104	NEOLIT
421.	Siedlimowo	50-41	105	PSR/NOW
422.	Siedlimowo	50-41	4	PSR/NOW
423.	Siedlimowo	50-41	5	PSR/NOW
424.	Siedlimowo	50-41	6	PSR
425.	Siedlimowo	50-41	35	NOW
426.	Siedlimowo	50-41	1	PSR/NOW
427.	Siedlimowo	50-41	2	WSR
428.	Siedlimowo	50-41	3	PSR, NOW
429.	Siedlimowo	50-41	4	PSR
430.	Siedlimowo	50-41	5	KŁ, NOW
431.	Siedlimowo	50-41	7	KPL, KŁ, Kpom, PSR, NOW
432.	Siedlimowo	50-41	8	KPL, KAK
433.	Siedlimowo	50-41	9	PSR, NOW
434.	Siedlimowo	50-41	10	KŁ/Kpom, NOW
435.	Siedlimowo	50-41	11	NOW
436.	Siedlimowo	50-41	12	KPL, PSR, NOW
437.	Siedlimowo	50-41	13	KPL, PSR, NOW
438.	Siedlimowo	50-41	14	PSR/NOW, NOW
439.	Siedlimowo	50-41	15	PSR, NOW
440.	Siedlimowo	50-41	16	NOW
441.	Siedlimowo	50-41	17	NOW
442.	Siedlimowo	50-41	18	PSR, NOW
443.	Siedlimowo	50-41	19	NOW
444.	Siedlimowo	50-41	20	WSR, PSR, NOW
445.	Siedlimowo	50-41	21	WSR, NOW
446.	Siedlimowo	50-41	22	WSR, NOW
447.	Siedlimowo	50-41	23	OR
448.	Siedlimowo	50-41	24	KŁ, OR, WSR, PSR
449.	Siedlimowo	50-41	25	OR, NOW
450.	Siedlimowo	50-41	26	OR
451.	Siedlimowo	50-41	27	KŁ, OR
452.	Siedlimowo	50-41	28	KAK, KŁ
453.	Siedlimowo	50-41	29	OR

454.	Siedlimowo	50-41	30	WSR, NOW
455.	Siedlimowo	50-41	31	NOW
456.	Siemionki	50-39	13	KP
457.	Siemionki	50-39	22	PSR/NOW
458.	Siemionki	50-39	8	KŁ, KP, WSR
459.	Siemionki	50-39	9	KP, WSR
460.	Siemionki	50-39	11	KPL, KP, WSR
461.	Siemionki	50-39	12	KP, PSR
462.	Siemionki	50-39	10	KŁ, KP, WSR
463.	Siemionki	50-39	23	PSR/NOW
464.	Siemionki	50-39	24	PSR/NOW
465.	Siemionki	50-39	25	PSR/NOW
466.	Siemionki	50-39	14	KŁ
467.	Siemionki	50-39	15	KPL
468.	Siemionki	50-39	16	KPL, PSR, NOW
469.	Siemionki	50-39	17	WSR, NOW
470.	Siemionki	50-39	18	PRADZIEJE
471.	Siemionki	50-39	19	KP
472.	Siemionki	50-39		
473.	Wola Kozuszkowa	49-41	117	KCWR
474.	Wola Kozuszkowa	49-41	118	KPL
475.	Wola Kozuszkowa	49-41	119	KŁ
476.	Wola Kozuszkowa	49-41	120	WSR
477.	Wola Kozuszkowa	49-41	121	EB
478.	Wola Kozuszkowa	49-41	122	KŁ
479.	Wola Kozuszkowa	49-41	123	KPL, KŁ, NOW
480.	Wola Kozuszkowa	49-41	124	NOW
481.	Wola Kozuszkowa	49-41	125	PSR/NOW
482.	Wola Kozuszkowa	50-40	70	WSR, PSR-NOW
483.	Wola Kozuszkowa	50-40	71	NOW
484.	Wola Kozuszkowa	50-40	72	PSR-NOW
485.	Wola Kozuszkowa	50-40	73	NOW
486.	Wola Kozuszkowa	50-40	74	NOW
487.	Wola Kozuszkowa	50-40	75	NOW
488.	Wola Kozuszkowa	50-40	76	NEOLIT, KŁ, WSR, PSR/NOW
489.	Wola Kozuszkowa	50-40	77	NOW
490.	Wola Kozuszkowa	50-40	78	NOW
491.	Wola Kozuszkowa	50-40	79	NOW
492.	Wola Kozuszkowa	50-40	80	NOW
493.	Wola Kozuszkowa	50-40	81	NOW
494.	Wola Kozuszkowa	50-40	82	PSR/NOW
495.	Wola Kozuszkowa	50-40	83	NOW
496.	Wola Kozuszkowa	50-40	84	NOW
497.	Wola Kozuszkowa	50-40	85	KPL, NOW

498.	Wola Kożuszkowa	50-40	86	KPL, PSR/NOW
499.	Wola Kożuszkowa	50-40	87	KL, NOW
500.	Wola Kożuszkowa	50-40	88	NOW
501.	Wola Kożuszkowa	50-40	89	OR, PSR/NOW
502.	Wola Kożuszkowa	50-40	90	PSR/NOW
503.	Wola Kożuszkowa	50-40	91	KŁ, OR, PSR
504.	Wola Kożuszkowa	50-40	92	NOW
505.	Wola Kożuszkowa	50-40	93	PSR/NOW
506.	Wola Kożuszkowa	50-40	94	WSR, NOW
507.	Wola Kożuszkowa	50-40	95	WSR, NOW
508.	Wola Kożuszkowa	50-40	96	KŁ, NOW
509.	Wola Kożuszkowa	50-40	97	NOW
510.	Wola Kożuszkowa	50-40	98	KŁ, PSR, NOW
511.	Wola Kożuszkowa	50-41	1	NOW
512.	Wójcin	49-41	40	KCSZ
513.	Wójcin	49-41	41	KŁ
514.	Wójcin	49-41	42	KŁ
515.	Wójcin	49-41	43	KŁ
516.	Wójcin	49-41	44	KPL
517.	Wójcin	49-41	45	KCSZ
518.	Wójcin	49-41	46	NE
519.	Wójcin	49-41	47	WSR
520.	Wójcin	49-41	48	PRADZIEJE/
521.	Wójcin	49-41	49	KŁ
522.	Wójcin	49-41	50	OR
523.	Wójcin	49-41	51	KŁ
524.	Wójcin	49-41	52	NE
525.	Wójcin	49-41	53	KAK, PSR/NOW
526.	Wójcin	49-41	54	WSR
527.	Wójcin	49-41	55	KŁ, WSR, PSR/NOW
528.	Wójcin	49-41	56	NOW
529.	Wójcin	49-41	57	KAK, PSR
530.	Wójcin	49-41	58	KŁ, KP, NOW
531.	Wójcin	49-41	59	PSR/NOW
532.	Wójcin	49-41	60	WSR
533.	Wójcin	49-41	61	PSR/NOW
534.	Wójcin	49-41	62	KŁ, WSR, NOW
535.	Wójcin	49-41	63	NOW
536.	Wójcin	49-41	64	KP, PSR
537.	Wójcin	49-41	65	KAK, KŁ, PSR/NOW
538.	Wójcin	49-41	66	PSR/NOW
539.	Wójcin	49-41	67	KPL, NOW
540.	Wójcin	49-41	68	KPL
541.	Wójcin	49-41	69	WSR, PSR/NOW
542.	Wójcin	49-41	70	KPL, NOW

543.	Wójcin	49-41	71	PSR/NOW
544.	Wójcin	49-41	72	PSR/NOW
545.	Wójcin	49-41	73	KŁ, NOW
546.	Wójcin	49-41	74	KPL, PSR/NOW
547.	Wójcin	49-41	75	KAK
548.	Wójcin	49-41	76	PSR/NOW
549.	Wójcin	49-41	77	KCWR, KAK, KŁ, WSR, NOW
550.	Wójcin	49-41	78	KŁ, KP, PSR/NOW
551.	Wójcin	49-41	79	KŁ, PSR/NOW
552.	Wójcin	49-41	80	WSR/PSR
553.	Wójcin	49-41	81	PSR
554.	Wójcin	49-41	82	MEZ, WSR/PSR
555.	Wójcin	49-41	83	PSR/NOW
556.	Wójcin	49-41	84	NOW
557.	Wójcin	49-41	85	KP, PSR/NOW
558.	Wójcin	49-41	86	KŁ, KP, PSR/NOW
559.	Wójcin	49-41	87	PSR/NOW
560.	Wójcin	49-41	88	PSR/NOW
561.	Wójcin	49-41	89	PSR/NOW
562.	Wójcin	49-41	90	NOW
563.	Wójcin	49-41	91	PSR/NOW
564.	Wójcin	49-41	92	KAK, PSR/NOW
565.	Wójcin	49-41	93	KŁ, PSR/NOW
566.	Wójcin	49-41	94	EK, WSR, PSR/NOW
567.	Wójcin	49-41	95	KAK, KŁ, KP

5.3.4 Wykaz obiektów ujętych w gminnej ewidencji zabytków

LP	MIEJSCOWOŚĆ	OBIEKT
1.	Kościeszki	Kościół parafialny p.w. Św. Anny
2.	Rzeszynek	Spichlerz w zespole dworskim
3.	Siedlimowo	Kościół parafialny p.w. św. Michała Archaniola
4.	Berlinek	Cmentarz ewangelicki
5.	Gaj	Cmentarz ewangelicki
6.	Gopło	Dworzec kolejowy
7.	Gopło	Wodociągowa wieża ciśnień

8.	Jeziora Małe	Cmentarz ewangelicki
9.	Jeziora Wielkie	Kościół filialny p.w. MB Królowej Polski d. ewangelicki
10.	Jeziora Wielkie	Przedszkole d. szkoła
11.	Jeziora Wielkie	Budynek gospodarczy d. szkoła
12.	Jeziora Wielkie	Cmentarz ewangelicki
13.	Kościeszki	Dzwonnica w zespole kościoła par. p.w. św. Anny
14.	Kościeszki	Budynek mieszkalny d. dwór
15.	Kościeszki	park
16.	Kościeszki	spichlerz
17.	Kościeszki	Cmentarz rzymsko-katolicki
18.	Kościeszki	Cmentarz rzymsko-katolicki
19.	Krzywe Kolano (Nowe)	Cmentarz ewangelicki
20.	Krzywe Kolano (Stare)	Cmentarz ewangelicki
21.	Kuśnierz	Park dworski
22.	Kuśnierz	gorzelnia
23.	Kuśnierz	Ogrodzenie zespołu dworskiego
24.	Lenartowo	Kapliczka pocz.
25.	Lenartowo	Park dworski
26.	Lubstówek	Park dworski XIX w.
27.	Lubstówek	Gorzelnia
28.	Nowa Wieś	leśniczówka
29.	Rzeszynek	Szkoła d. dwór
30.	Rzeszynek	Park dworski
31.	Siedlimowo	Cmentarz rzymsko-katolicki
32.	Siemionki	Park dworski
33.	Sierakówek	dwór

34.	Sierakówek	Magazyn zbożowy w zespole folwarczym
35.	Wola Kozuszkowa	Cmentarz ewangelicki
36.	Wójcin	Cmentarz rzymsko - katolicki
37.	Wójcin	Kościół par. p.w. św. Jana Chrzciciela
38.	Wójcin	Pałac
39.	Wójcin	Park
40.	Wójcin	Spichlerz ze stajnią
41.	Wójcin	Stodoła
42.	Wójcin	Szkoła
43.	Wójcin	Dom Celników
44.	Żółwiny	Park dworski
45.	Berlinek	Stanowisko Archeologiczne AZP 50-40, nr stanowiska w miejscowości 1, nr stanowiska na obszarze 162
46.	Berlinek	Stanowisko Archeologiczne AZP 50-40, nr stanowiska w miejscowości 2, nr stanowiska na obszarze 163
47.	Berlinek	Stanowisko Archeologiczne AZP 50-40, nr stanowiska w miejscowości 3, nr stanowiska na obszarze 164
48.	Berlinek	Stanowisko Archeologiczne AZP 50-40, nr stanowiska w miejscowości 4, nr stanowiska na obszarze 165
49.	Berlinek	Stanowisko Archeologiczne AZP 50-40, nr stanowiska w miejscowości 5, nr stanowiska na obszarze 166
50.	Berlinek	Stanowisko Archeologiczne AZP 50-40, nr stanowiska w miejscowości 6, nr stanowiska na obszarze 167
51.	Berlinek	Stanowisko Archeologiczne AZP 50-41, nr stanowiska w miejscowości 7, nr stanowiska na obszarze 52
52.	Berlinek	Stanowisko Archeologiczne AZP 50-41, nr stanowiska w miejscowości 8, nr stanowiska na obszarze 32
53.	Berlinek	Stanowisko Archeologiczne AZP 50-41, nr stanowiska w miejscowości 9, nr stanowiska na obszarze 33
54.	Berlinek	Stanowisko Archeologiczne AZP 50-41, nr stanowiska w miejscowości 10, nr stanowiska

		na obszarze 34
55.	Berlinek	Stanowisko Archeologiczne AZP 50-41, nr stanowiska w miejscowości 11, nr stanowiska na obszarze 35
56.	Berlinek	Stanowisko Archeologiczne AZP 50-41, nr stanowiska w miejscowości 12, nr stanowiska na obszarze 36
57.	Berlinek	Stanowisko Archeologiczne AZP 50-41, nr stanowiska w miejscowości 13, nr stanowiska na obszarze 37
58.	Berlinek	Stanowisko Archeologiczne AZP 50-41, nr stanowiska w miejscowości 14, nr stanowiska na obszarze 38
59.	Berlinek	Stanowisko Archeologiczne AZP 50-41, nr stanowiska w miejscowości 15, nr stanowiska na obszarze 39
60.	Berlinek	Stanowisko Archeologiczne AZP 50-41, nr stanowiska w miejscowości 16, nr stanowiska na obszarze 40
61.	Berlinek	Stanowisko Archeologiczne AZP 50-41, nr stanowiska w miejscowości 17, nr stanowiska na obszarze 41
62.	Berlinek	Stanowisko Archeologiczne AZP 50-41, nr stanowiska w miejscowości 18, nr stanowiska na obszarze 42
63.	Berlinek	Stanowisko Archeologiczne AZP 50-41, nr stanowiska w miejscowości 19, nr stanowiska na obszarze 43
64.	Berlinek	Stanowisko Archeologiczne AZP 50-41, nr stanowiska w miejscowości 20, nr stanowiska na obszarze 44
65.	Berlinek	Stanowisko Archeologiczne AZP 50-41, nr stanowiska w miejscowości 21, nr stanowiska na obszarze 45
66.	Berlinek	Stanowisko Archeologiczne AZP 50-41, nr stanowiska w miejscowości 22, nr stanowiska na obszarze 46
67.	Berlinek	Stanowisko Archeologiczne AZP 50-41, nr stanowiska w miejscowości 23, nr stanowiska na obszarze 47
68.	Berlinek	Stanowisko Archeologiczne AZP 50-41, nr stanowiska w miejscowości 24, nr stanowiska na obszarze 48
69.	Berlinek	Stanowisko Archeologiczne AZP 50-41, nr stanowiska w miejscowości 25, nr stanowiska na obszarze 49
70.	Berlinek	Stanowisko Archeologiczne AZP 50-41, nr stanowiska w miejscowości 26, nr stanowiska na obszarze 50

71.	Berlinek	Stanowisko Archeologiczne AZP 50-41, nr stanowiska w miejscowości 27, nr stanowiska na obszarze 51
72.	Dobosko	Stanowisko Archeologiczne AZP 50-40 nr stanowiska w miejscowości 1, nr stanowiska na obszarze 207
73.	Dobosko	Stanowisko Archeologiczne AZP 50-40 nr stanowiska w miejscowości 2, nr stanowiska na obszarze 208
74.	Dobosko	Stanowisko Archeologiczne AZP 50-40 nr stanowiska w miejscowości 3, nr stanowiska na obszarze 209
75.	Dobosko	Stanowisko Archeologiczne AZP 50-40 nr stanowiska w miejscowości 4 nr stanowiska na obszarze 210
76.	Gaj	Stanowisko Archeologiczne AZP 49-41 nr stanowiska w miejscowości 1 nr stanowiska na obszarze 19
77.	Gaj	Stanowisko Archeologiczne AZP 49-41 nr stanowiska w miejscowości 2 nr stanowiska na obszarze 20
78.	Gaj	Stanowisko Archeologiczne AZP 49-41 nr stanowiska w miejscowości 3 nr stanowiska na obszarze 21
79.	Gaj	Stanowisko Archeologiczne AZP 49-41 nr stanowiska w miejscowości 4 nr stanowiska na obszarze 22
80.	Gaj	Stanowisko Archeologiczne AZP 49-41 nr stanowiska w miejscowości 5 nr stanowiska na obszarze 23
81.	Gaj	Stanowisko Archeologiczne AZP 49-41 nr stanowiska w miejscowości 6 nr stanowiska na obszarze 24
82.	Gaj	Stanowisko Archeologiczne AZP 49-41 nr stanowiska w miejscowości 7 nr stanowiska na obszarze 25
83.	Gaj	Stanowisko Archeologiczne AZP 49-41 nr stanowiska w miejscowości 8 nr stanowiska na obszarze 26
84.	Gaj	Stanowisko Archeologiczne AZP 49-41 nr stanowiska w miejscowości 9 nr stanowiska na obszarze 27
85.	Gaj	Stanowisko Archeologiczne AZP 49-41 nr stanowiska w miejscowości 10 nr stanowiska na obszarze 28
86.	Gaj	Stanowisko Archeologiczne AZP 49-41 nr stanowiska w miejscowości 11 nr stanowiska na obszarze 29

87.	Gaj	Stanowisko Archeologiczne AZP 49-41 nr stanowiska w miejscowości 12 nr stanowiska na obszarze 30
88.	Gaj	Stanowisko Archeologiczne AZP 49-41 nr stanowiska w miejscowości 13 nr stanowiska na obszarze 31
89.	Gaj	Stanowisko Archeologiczne AZP 49-41 nr stanowiska w miejscowości 14 nr stanowiska na obszarze 32
90.	Gaj	Stanowisko Archeologiczne AZP 49-41 nr stanowiska w miejscowości 15 nr stanowiska na obszarze 33
91.	Gaj	Stanowisko Archeologiczne AZP 49-41 nr stanowiska w miejscowości 16 nr stanowiska na obszarze 34
92.	Gaj	Stanowisko Archeologiczne AZP 49-41 nr stanowiska w miejscowości 17 nr stanowiska na obszarze 35
93.	Gaj	Stanowisko Archeologiczne AZP 49-41 nr stanowiska w miejscowości 18 nr stanowiska na obszarze 36
94.	Gaj	Stanowisko Archeologiczne AZP 49-41 nr stanowiska w miejscowości 19 nr stanowiska na obszarze 37
95.	Gaj	Stanowisko Archeologiczne AZP 49-41 nr stanowiska w miejscowości 20 nr stanowiska na obszarze 38
96.	Gaj	Stanowisko Archeologiczne AZP 49-41 nr stanowiska w miejscowości 21 nr stanowiska na obszarze 39
97.	Jeziora Wielkie	Stanowisko Archeologiczne AZP 50-40 nr stanowiska w miejscowości 1 nr stanowiska na obszarze 211
98.	Jeziora Wielkie	Stanowisko Archeologiczne AZP 50-40 nr stanowiska w miejscowości 2 nr stanowiska na obszarze 212
99.	Jeziora Wielkie	Stanowisko Archeologiczne AZP 50-40 nr stanowiska w miejscowości 3 nr stanowiska na obszarze 213
100.	Jeziora Wielkie	Stanowisko Archeologiczne AZP 50-40 nr stanowiska w miejscowości 4 nr stanowiska na obszarze 214
101.	Jeziora Wielkie	Stanowisko Archeologiczne AZP 50-40 nr stanowiska w miejscowości 5 nr stanowiska na obszarze 215
102.	Jeziora Wielkie	Stanowisko Archeologiczne AZP 50-40 nr stanowiska w miejscowości 6 nr stanowiska na obszarze 216

103.	Jeziora Wielkie	Stanowisko Archeologiczne AZP 50-40 nr stanowiska w miejscowości 7 nr stanowiska na obszarze 217
104.	Jeziora Wielkie	Stanowisko Archeologiczne AZP 50-40 nr stanowiska w miejscowości 8 nr stanowiska na obszarze 218
105.	Jeziora Wielkie	Stanowisko Archeologiczne AZP 50-40 nr stanowiska w miejscowości 9 nr stanowiska na obszarze 219
106.	Jeziora Wielkie	Stanowisko Archeologiczne AZP 50-40 nr stanowiska w miejscowości 10 nr stanowiska w miejscowości 220
107.	Jeziora Wielkie	Stanowisko Archeologiczne AZP 50-40 nr stanowiska w miejscowości 11 nr stanowiska na obszarze 221
108.	Jeziora Wielkie	Stanowisko Archeologiczne AZP 50-40 nr stanowiska w miejscowości 12 nr stanowiska na obszarze 222
109.	Jeziora Wielkie	Stanowisko Archeologiczne AZP 50-40 nr stanowiska w miejscowości 13 nr stanowiska na obszarze 223
110.	Jeziora Wielkie	Stanowisko Archeologiczne AZP 50-40 nr stanowiska w miejscowości 14 nr stanowiska na obszarze 224
111.	Jeziora Wielkie	Stanowisko Archeologiczne AZP 50-40 nr stanowiska w miejscowości 15 nr stanowiska na obszarze 225
112.	Jeziora Wielkie	Stanowisko Archeologiczne AZP 50-40 nr stanowiska w miejscowości 16 nr stanowiska na obszarze 226
113.	Jeziora Wielkie	Stanowisko Archeologiczne AZP 50-40 nr stanowiska w miejscowości 17 nr stanowiska na obszarze 227
114.	Jeziora Wielkie	Stanowisko Archeologiczne AZP 50-40 nr stanowiska w miejscowości 18 nr stanowiska na obszarze 228
115.	Jeziora Wielkie	Stanowisko Archeologiczne AZP 50-40 nr stanowiska w miejscowości 19 nr stanowiska na obszarze 229
116.	Jeziora Wielkie	Stanowisko Archeologiczne AZP 50-40 nr stanowiska w miejscowości 20 nr stanowiska na obszarze 230
117.	Jeziora Wielkie	Stanowisko Archeologiczne AZP 50-40 nr stanowiska w miejscowości 21 nr stanowiska na obszarze 231
118.	Jeziora Wielkie	Stanowisko Archeologiczne AZP 50-40 nr stanowiska w miejscowości 22 nr stanowiska na obszarze 232

119.	Jeziora Wielkie	Stanowisko Archeologiczne AZP 50-40 nr stanowiska w miejscowości 23 nr stanowiska na obszarze 233
120.	Jeziora Wielkie	Stanowisko Archeologiczne AZP 50-40 nr stanowiska w miejscowości 24 nr stanowiska na obszarze 234
121.	Jeziora Wielkie	Stanowisko Archeologiczne AZP 50-40 nr stanowiska w miejscowości 25 nr stanowiska na obszarze 235
122.	Jeziora Wielkie	Stanowisko Archeologiczne AZP 50-40 nr stanowiska w miejscowości 26 nr stanowiska na obszarze 236
123.	Jeziora Wielkie	Stanowisko Archeologiczne AZP 50-40 nr stanowiska w miejscowości 27 nr stanowiska na obszarze 237
124.	Jeziora Wielkie	Stanowisko Archeologiczne AZP 50-40 nr stanowiska w miejscowości 28 nr stanowiska na obszarze 238
125.	Jeziora Wielkie	Stanowisko Archeologiczne AZP 50-40 nr stanowiska w miejscowości 29 nr stanowiska na obszarze 239
126.	Jeziora Wielkie	Stanowisko Archeologiczne AZP 50-40 nr stanowiska w miejscowości 30 nr stanowiska na obszarze 240
127.	Jeziora Wielkie	Stanowisko Archeologiczne AZP 50-40 nr stanowiska w miejscowości 31 nr stanowiska na obszarze 241
128.	Jeziora Wielkie	Stanowisko Archeologiczne AZP 50-40 nr stanowiska w miejscowości 32 nr stanowiska na obszarze 243
129.	Jeziora Wielkie	Stanowisko Archeologiczne AZP 50-40 nr stanowiska w miejscowości 33 nr stanowiska na obszarze 243
130.	Jeziora Wielkie	Stanowisko Archeologiczne AZP 50-40 nr stanowiska w miejscowości 34 nr stanowiska w miejscowości 244
131.	Jeziora Wielkie	Stanowisko Archeologiczne AZP 50-40 nr stanowiska w miejscowości 35 nr stanowiska na obszarze 245
132.	Jeziora Wielkie	Stanowisko Archeologiczne AZP 50-40 nr stanowiska w miejscowości 36 nr stanowiska na obszarze 246
133.	Jeziora Wielkie	Stanowisko Archeologiczne AZP 50-40 nr stanowiska w miejscowości 37 nr stanowiska na obszarze 247
134.	Jeziora Wielkie	Stanowisko Archeologiczne AZP 50-40 nr stanowiska w miejscowości 38 nr stanowiska na obszarze 248

135.	Jeziora Wielkie	Stanowisko Archeologiczne AZP 50-40 nr stanowiska w miejscowości 39 nr stanowiska na obszarze 249
136.	Jeziora Wielkie	Stanowisko Archeologiczne AZP 50-40 nr stanowiska w miejscowości 40 nr stanowiska na obszarze 250
137.	Jeziora Wielkie	Stanowisko Archeologiczne AZP 50-40 nr stanowiska w miejscowości 41 nr stanowiska na obszarze 251
138.	Jeziora Wielkie	Stanowisko Archeologiczne AZP 50-40 nr stanowiska w miejscowości 42 nr stanowiska na obszarze 252
139.	Jeziora Wielkie	Stanowisko Archeologiczne AZP 50-40 nr stanowiska w miejscowości 43 nr stanowiska na obszarze 253
140.	Jeziora Wielkie	Stanowisko Archeologiczne AZP 50-40 nr stanowiska w miejscowości 44 nr stanowiska na obszarze 254
141.	Jeziora Wielkie	Stanowisko Archeologiczne AZP 50-40 nr stanowiska w miejscowości 45 nr stanowiska na obszarze 255
142.	Jeziora Wielkie	Stanowisko Archeologiczne AZP 50-40 nr stanowiska w miejscowości 46 nr stanowiska na obszarze 256
143.	Jeziora Wielkie	Stanowisko Archeologiczne AZP 50-40 nr stanowiska w miejscowości 47 nr stanowiska w miejscowości 257
144.	Jeziora Wielkie	Stanowisko Archeologiczne AZP 50-40 nr stanowiska w miejscowości 48 nr stanowiska na obszarze 258
145.	Jeziora Wielkie	Stanowisko Archeologiczne AZP 50-40 nr stanowiska w miejscowości 49 nr stanowiska w miejscowości 259
146.	Jeziora Wielkie	Stanowisko Archeologiczne AZP 50-40 nr stanowiska w miejscowości 50 nr stanowiska na obszarze 260
147.	Jeziora Wielkie	Stanowisko Archeologiczne AZP 50-40 nr stanowiska w miejscowości 51 nr stanowiska na obszarze 261
148.	Jeziora Wielkie	Stanowisko Archeologiczne AZP 50-40 nr stanowiska w miejscowości 52 nr stanowiska na obszarze 262
149.	Jeziora Wielkie	Stanowisko Archeologiczne AZP 50-40 nr stanowiska w miejscowości 53 nr stanowiska na obszarze 263
150.	Jeziora Wielkie	Stanowisko Archeologiczne AZP 50-40 nr stanowiska w miejscowości 54 nr stanowiska na obszarze 264

151.	Jeziora Wielkie	Stanowisko Archeologiczne AZP 50-40 nr stanowiska w miejscowości 55 nr stanowiska na obszarze 265
152.	Jeziora Wielkie	Stanowisko Archeologiczne AZP 50-40 nr stanowiska w miejscowości 56 nr stanowiska w miejscowości 266
153.	Jeziora Wielkie	Stanowisko Archeologiczne AZP 50-40 nr stanowiska w miejscowości 57 nr stanowiska na obszarze 267
154.	Jeziora Wielkie	Stanowisko Archeologiczne AZP 50-40 nr stanowiska w miejscowości 58 nr stanowiska na obszarze 268
155.	Jeziora Wielkie	Stanowisko Archeologiczne AZP 50-40 nr stanowiska w miejscowości 59 nr stanowiska na obszarze 269
156.	Jeziora Wielkie	Stanowisko Archeologiczne AZP 50-40 nr stanowiska w miejscowości 60 nr stanowiska na obszarze 270
157.	Jeziora Wielkie	Stanowisko Archeologiczne AZP 50-40 nr stanowiska w miejscowości 61 nr stanowiska na obszarze 271
158.	Jeziora Wielkie	Stanowisko Archeologiczne AZP 50-40 nr stanowiska w miejscowości 62 nr stanowiska na obszarze 272
159.	Jeziora Wielkie	Stanowisko Archeologiczne AZP 50-40 nr stanowiska w miejscowości 63 nr stanowiska na obszarze 273
160.	Jeziora Wielkie	Stanowisko Archeologiczne AZP 50-40 nr stanowiska w miejscowości 64 nr stanowiska na obszarze 274
161.	Jeziora Wielkie	Stanowisko Archeologiczne AZP 50-40 nr stanowiska w miejscowości 65 nr stanowiska na obszarze 275
162.	Jeziora Wielkie	Stanowisko Archeologiczne AZP 50-40 nr stanowiska w miejscowości 66 nr stanowiska na obszarze 276
163.	Jeziora Wielkie	Stanowisko Archeologiczne AZP 50-40 nr stanowiska w miejscowości 67 nr stanowiska na obszarze 277
164.	Jeziora Wielkie	Stanowisko Archeologiczne AZP 50-40 nr stanowiska w miejscowości 68 nr stanowiska na obszarze 278
165.	Jeziora Wielkie	Stanowisko Archeologiczne AZP 50-40 nr stanowiska w miejscowości 69 nr stanowiska na obszarze 279
166.	Jeziora Wielkie	Stanowisko Archeologiczne AZP 50-40 nr stanowiska w miejscowości 70 nr stanowiska na obszarze 280

167.	Jeziora Wielkie	Stanowisko Archeologiczne AZP 50-40 nr stanowiska w miejscowości 71 nr stanowiska na obszarze 281
168.	Jeziora Wielkie	Stanowisko Archeologiczne AZP 50-40 nr stanowiska w miejscowości 72 nr stanowiska na obszarze 282
169.	Jeziora Wielkie	Stanowisko Archeologiczne AZP 50-40 nr stanowiska w miejscowości 73 nr stanowiska na obszarze 283
170.	Jeziora Wielkie	Stanowisko Archeologiczne AZP 50-40 nr stanowiska w miejscowości 74 nr stanowiska na obszarze 284
171.	Jeziora Wielkie	Stanowisko Archeologiczne AZP 50-40 nr stanowiska w miejscowości 75 nr stanowiska w miejscowości 285
172.	Jeziora Wielkie	Stanowisko Archeologiczne AZP 50-40 nr stanowiska w miejscowości 76 nr stanowiska na obszarze 286
173.	Jeziora Wielkie	Stanowisko Archeologiczne AZP 50-40 nr stanowiska w miejscowości 77 nr stanowiska na obszarze 287
174.	Jeziora Wielkie	Stanowisko Archeologiczne AZP 50-40 nr stanowiska w miejscowości 78 nr stanowiska na obszarze 288
175.	Jeziora Wielkie	Stanowisko Archeologiczne AZP 50-40 nr stanowiska w miejscowości 79 nr stanowiska na obszarze 289
176.	Jeziora Wielkie	Stanowisko Archeologiczne AZP 50-40 nr stanowiska w miejscowości 80 nr stanowiska na obszarze 290
177.	Jeziora Wielkie	Stanowisko Archeologiczne AZP 50-40 nr stanowiska w miejscowości 81 nr stanowiska na obszarze 291
178.	Jeziora Wielkie	Stanowisko Archeologiczne AZP 50-40 nr stanowiska w miejscowości 82 nr stanowiska na obszarze 292
179.	Jeziora Wielkie	Stanowisko Archeologiczne AZP 50-40 nr stanowiska w miejscowości 83 nr stanowiska na obszarze 293
180.	Jeziora Wielkie	Stanowisko Archeologiczne AZP 50-40 nr stanowiska w miejscowości 84 nr stanowiska na obszarze 294
181.	Jeziora Wielkie	Stanowisko Archeologiczne AZP 50-40 nr stanowiska w miejscowości 85 nr stanowiska na obszarze 295
182.	Jeziora Wielkie	Stanowisko Archeologiczne AZP 50-40 nr stanowiska w miejscowości 86 nr stanowiska na obszarze 296

183.	Jeziora Wielkie	Stanowisko Archeologiczne AZP 50-40 nr stanowiska w miejscowości 87 nr stanowiska na obszarze 297
184.	Jeziora Wielkie	Stanowisko Archeologiczne AZP 50-40 nr stanowiska w miejscowości 88 nr stanowiska na obszarze 298
185.	Jeziora Wielkie	Stanowisko Archeologiczne AZP 50-40 nr stanowiska w miejscowości 89 nr stanowiska na obszarze 299
186.	Jeziora Wielkie	Stanowisko Archeologiczne AZP 50-40 nr stanowiska w miejscowości 90 nr stanowiska na obszarze 300
187.	Jeziora Wielkie	Stanowisko Archeologiczne AZP 50-40 nr stanowiska w miejscowości 91 nr stanowiska na obszarze 301
188.	Jeziora Wielkie	Stanowisko Archeologiczne AZP 50-40 nr stanowiska w miejscowości 92 nr stanowiska na obszarze 302
189.	Jeziora Wielkie	Stanowisko Archeologiczne AZP 50-40 nr stanowiska w miejscowości 93 nr stanowiska na obszarze 303
190.	Jeziora Wielkie	Stanowisko Archeologiczne AZP 50-40 nr stanowiska w miejscowości 94 nr stanowiska na obszarze 304
191.	Jeziora Wielkie	Stanowisko Archeologiczne AZP 50-40 nr stanowiska w miejscowości 95 nr stanowiska na obszarze 305
192.	Jeziora Wielkie	Stanowisko Archeologiczne AZP 50-40 nr stanowiska w miejscowości 96 nr stanowiska na obszarze 306
193.	Jeziora Wielkie	Stanowisko Archeologiczne AZP 50-40 nr stanowiska w miejscowości 97 nr stanowiska na obszarze 307
194.	Jeziora Wielkie	Stanowisko Archeologiczne AZP 50-40 nr stanowiska w miejscowości 98 nr stanowiska na obszarze 308
195.	Jeziora Wielkie	Stanowisko Archeologiczne AZP 50-40 nr stanowiska w miejscowości 99 nr stanowiska na obszarze 309
196.	Jeziora Wielkie	Stanowisko Archeologiczne AZP 50-40 nr stanowiska w miejscowości 100 nr stanowiska na obszarze 310
197.	Jeziora Wielkie	Stanowisko Archeologiczne AZP 50-40 nr stanowiska w miejscowości 101 nr stanowiska na obszarze 311
198.	Jeziora Wielkie	Stanowisko Archeologiczne AZP 50-40 nr stanowiska w miejscowości 102 nr stanowiska na obszarze 312

199.	Jeziora Wielkie	Stanowisko Archeologiczne AZP 50-40 nr stanowiska w miejscowości 103 nr stanowiska na obszarze 313
200.	Jeziora Wielkie	Stanowisko Archeologiczne AZP 50-40 nr stanowiska w miejscowości 104 nr stanowiska na obszarze 314
201.	Jeziora Wielkie	Stanowisko Archeologiczne AZP 50-40 nr stanowiska w miejscowości 105 nr stanowiska na obszarze 316
202.	Jeziora Wielkie	Stanowisko Archeologiczne AZP 50-40 nr stanowiska w miejscowości 106 nr stanowiska na obszarze 317
203.	Jeziora Wielkie	Stanowisko Archeologiczne AZP 50-40 nr stanowiska w miejscowości 107 nr stanowiska na obszarze 317
204.	Jeziora Wielkie	Stanowisko Archeologiczne AZP 50-40 nr stanowiska w miejscowości 108 nr stanowiska na obszarze 318
205.	Jeziora Wielkie	Stanowisko Archeologiczne AZP 50-40 nr stanowiska w miejscowości 1089 nr stanowiska na obszarze 319
206.	Jeziora Wielkie	Stanowisko Archeologiczne AZP 50-40 nr stanowiska w miejscowości 110 nr stanowiska na obszarze 320
207.	Jeziora Wielkie	Stanowisko Archeologiczne AZP 50-40 nr stanowiska w miejscowości 111 nr stanowiska na obszarze 321
208.	Kościeszki	Stanowisko Archeologiczne AZP 53-39 nr stanowiska w miejscowości 1 nr stanowiska w miejscowości 20
209.	Kościeszki	Stanowisko Archeologiczne AZP 53-39 nr stanowiska w miejscowości 2 nr stanowiska na obszarze 21
210.	Kościeszki	Stanowisko Archeologiczne AZP 53-39 nr stanowiska w miejscowości 3 nr stanowiska na obszarze 22
211.	Kościeszki	Stanowisko Archeologiczne AZP 53-39 nr stanowiska w miejscowości 4 nr stanowiska na obszarze 23
212.	Kościeszki	Stanowisko Archeologiczne AZP 53-39 nr stanowiska w miejscowości 5 nr stanowiska na obszarze 24
213.	Kożuszkowo	Stanowisko Archeologiczne AZP 49-41 nr stanowiska w miejscowości 1 nr stanowiska na obszarze 96
214.	Kożuszkowo	Stanowisko Archeologiczne AZP 49-41 nr stanowiska w miejscowości 2 nr stanowiska na obszarze 97

215.	Kożuszkowo	Stanowisko Archeologiczne AZP 49-41 nr stanowiska w miejscowości 3 nr stanowiska na obszarze 98
216.	Kożuszkowo	Stanowisko Archeologiczne AZP 49-41 nr stanowiska w miejscowości 4 nr stanowiska na obszarze 99
217.	Kożuszkowo	Stanowisko Archeologiczne AZP 49-41 nr stanowiska w miejscowości 5 nr stanowiska na obszarze 100
218.	Kożuszkowo	Stanowisko Archeologiczne AZP 49-41 nr stanowiska w miejscowości 6 nr stanowiska na obszarze 101
219.	Kożuszkowo	Stanowisko Archeologiczne AZP 49-41 nr stanowiska w miejscowości 7 nr stanowiska na obszarze 102
220.	Kożuszkowo	Stanowisko Archeologiczne AZP 49-41 nr stanowiska w miejscowości 8 nr stanowiska na obszarze 103
221.	Kożuszkowo	Stanowisko Archeologiczne AZP 49-41 nr stanowiska w miejscowości 9 nr stanowiska na obszarze 104
222.	Kożuszkowo	Stanowisko Archeologiczne AZP 49-41 nr stanowiska w miejscowości 10 nr stanowiska na obszarze 105
223.	Kożuszkowo	Stanowisko Archeologiczne AZP 49-41 nr stanowiska w miejscowości 11 nr stanowiska na obszarze 106
224.	Kożuszkowo	Stanowisko Archeologiczne AZP 49-41 nr stanowiska w miejscowości 12 nr stanowiska na obszarze 107
225.	Kożuszkowo	Stanowisko Archeologiczne AZP 49-41 nr stanowiska w miejscowości 13 nr stanowiska na obszarze 108
226.	Kożuszkowo	Stanowisko Archeologiczne AZP 49-41 nr stanowiska w miejscowości 14 nr stanowiska na obszarze 109
227.	Kożuszkowo	Stanowisko Archeologiczne AZP 49-41 nr stanowiska w miejscowości 15 nr stanowiska na obszarze 110
228.	Kożuszkowo	Stanowisko Archeologiczne AZP 49-41 nr stanowiska w miejscowości 16 nr stanowiska na obszarze 111
229.	Kożuszkowo	Stanowisko Archeologiczne AZP 49-41 nr stanowiska w miejscowości 17 nr stanowiska na obszarze 112
230.	Kożuszkowo	Stanowisko Archeologiczne AZP 49-41 nr stanowiska w miejscowości 18 nr stanowiska na obszarze 113

231.	Kożuszkowo	Stanowisko Archeologiczne AZP 49-41 nr stanowiska w miejscowości 19 nr stanowiska na obszarze 114
232.	Kożuszkowo	Stanowisko Archeologiczne AZP 49-41 nr stanowiska w miejscowości 20 nr stanowiska na obszarze 115
233.	Kożuszkowo	Stanowisko Archeologiczne AZP 49-41 nr stanowiska w miejscowości 21 nr stanowiska na obszarze 116
234.	Kożuszkowo	Stanowisko Archeologiczne AZP 50-40 nr stanowiska w miejscowości 22 nr stanowiska na obszarze 41
235.	Kożuszkowo	Stanowisko Archeologiczne AZP 50-40 nr stanowiska w miejscowości 23 nr stanowiska na obszarze 42
236.	Kożuszkowo	Stanowisko Archeologiczne AZP 50-40 nr stanowiska w miejscowości 24 nr stanowiska na obszarze 43
237.	Kożuszkowo	Stanowisko Archeologiczne AZP 50-40 nr stanowiska w miejscowości 25 nr stanowiska na obszarze 44
238.	Kożuszkowo	Stanowisko Archeologiczne AZP 50-40 nr stanowiska w miejscowości 26 nr stanowiska na obszarze 45
239.	Kożuszkowo	Stanowisko Archeologiczne AZP 50-40 nr stanowiska w miejscowości 27 nr stanowiska na obszarze 46
240.	Kożuszkowo	Stanowisko Archeologiczne AZP 50-40 nr stanowiska w miejscowości 28 nr stanowiska na obszarze 47
241.	Kożuszkowo	Stanowisko Archeologiczne AZP 50-40 nr stanowiska w miejscowości 29 nr stanowiska na obszarze 28
242.	Kożuszkowo	Stanowisko Archeologiczne AZP 50-40 nr stanowiska w miejscowości 30 nr stanowiska na obszarze 49
243.	Kożuszkowo	Stanowisko Archeologiczne AZP 50-40 nr stanowiska w miejscowości 31 nr stanowiska na obszarze 50
244.	Kożuszkowo	Stanowisko Archeologiczne AZP 50-40 nr stanowiska w miejscowości 32 nr stanowiska na obszarze 51
245.	Kożuszkowo	Stanowisko Archeologiczne AZP 50-40 nr stanowiska w miejscowości 33 nr stanowiska na obszarze 52
246.	Kożuszkowo	Stanowisko Archeologiczne AZP 50-40 nr stanowiska w miejscowości 34 nr stanowiska na obszarze 53

247.	Kożuszkowo	Stanowisko Archeologiczne AZP 50-40 nr stanowiska w miejscowości 35 nr stanowiska na obszarze 54
248.	Kożuszkowo	Stanowisko Archeologiczne AZP 50-40 nr stanowiska w miejscowości 36 nr stanowiska na obszarze 55
249.	Kożuszkowo	Stanowisko Archeologiczne AZP 50-40 nr stanowiska w miejscowości 37 nr stanowiska na obszarze 56
250.	Kożuszkowo	Stanowisko Archeologiczne AZP 50-40 nr stanowiska w miejscowości 38 nr stanowiska na obszarze 57
251.	Kożuszkowo	Stanowisko Archeologiczne AZP 50-40 nr stanowiska w miejscowości 39 nr stanowiska na obszarze 58
252.	Kożuszkowo	Stanowisko Archeologiczne AZP 50-40 nr stanowiska w miejscowości 40 nr stanowiska na obszarze 59
253.	Kożuszkowo	Stanowisko Archeologiczne AZP 50-40 nr stanowiska w miejscowości 41 nr stanowiska na obszarze 60
254.	Kożuszkowo	Stanowisko Archeologiczne AZP 50-40 nr stanowiska w miejscowości 42 nr stanowiska na obszarze 61
255.	Kożuszkowo	Stanowisko Archeologiczne AZP 50-40 nr stanowiska w miejscowości 43 nr stanowiska na obszarze 62
256.	Kożuszkowo	Stanowisko Archeologiczne AZP 50-40 nr stanowiska w miejscowości 44 nr stanowiska na obszarze 63
257.	Kożuszkowo	Stanowisko Archeologiczne AZP 50-40 nr stanowiska w miejscowości 45 nr stanowiska na obszarze 64
258.	Kożuszkowo	Stanowisko Archeologiczne AZP 50-40 nr stanowiska w miejscowości 46 nr stanowiska na obszarze 65
259.	Kożuszkowo	Stanowisko Archeologiczne AZP 50-40 nr stanowiska w miejscowości 47 nr stanowiska na obszarze 66
260.	Kożuszkowo	Stanowisko Archeologiczne AZP 50-40 nr stanowiska w miejscowości 48 nr stanowiska na obszarze 67
261.	Kożuszkowo	Stanowisko Archeologiczne AZP 50-40 nr stanowiska w miejscowości 49 nr stanowiska na obszarze 68
262.	Kożuszkowo	Stanowisko Archeologiczne AZP 50-40 nr stanowiska w miejscowości 50 nr stanowiska na obszarze 69

263.	Krzywe Kolano	Stanowisko Archeologiczne AZP 50-40 nr stanowiska w miejscowości 1 nr stanowiska na obszarze 168
264.	Krzywe Kolano	Stanowisko Archeologiczne AZP 50-40 nr stanowiska w miejscowości 2 nr stanowiska na obszarze 169
265.	Krzywe Kolano	Stanowisko Archeologiczne AZP 50-40 nr stanowiska w miejscowości 3 nr stanowiska na obszarze 170
266.	Krzywe Kolano	Stanowisko Archeologiczne AZP 50-40 nr stanowiska w miejscowości 4 nr stanowiska na obszarze 171
267.	Krzywe Kolano	Stanowisko Archeologiczne AZP 50-40 nr stanowiska w miejscowości 5 nr stanowiska na obszarze 172
268.	Krzywe Kolano	Stanowisko Archeologiczne AZP 50-40 nr stanowiska w miejscowości 6 nr stanowiska na obszarze 173
269.	Krzywe Kolano	Stanowisko Archeologiczne AZP 50-40 nr stanowiska w miejscowości 7 nr stanowiska na obszarze 174
270.	Krzywe Kolano	Stanowisko Archeologiczne AZP 50-40 nr stanowiska w miejscowości 8 nr stanowiska na obszarze 175
271.	Krzywe Kolano	Stanowisko Archeologiczne AZP 50-40 nr stanowiska w miejscowości 9 nr stanowiska na obszarze 176
272.	Krzywe Kolano	Stanowisko Archeologiczne AZP 50-40 nr stanowiska w miejscowości 10 nr stanowiska na obszarze 177
273.	Krzywe Kolano	Stanowisko Archeologiczne AZP 50-40 nr stanowiska w miejscowości 11 nr stanowiska na obszarze 178
274.	Krzywe Kolano	Stanowisko Archeologiczne AZP 50-40 nr stanowiska w miejscowości 12 nr stanowiska na obszarze 179
275.	Krzywe Kolano	Stanowisko Archeologiczne AZP 50-40 nr stanowiska w miejscowości 13 nr stanowiska na obszarze 180
276.	Krzywe Kolano	Stanowisko Archeologiczne AZP 50-40 nr stanowiska w miejscowości 14 nr stanowiska na obszarze 181
277.	Kuśnierz	Stanowisko Archeologiczne AZP 50-40 nr stanowiska w miejscowości 1 nr stanowiska na obszarze 1
278.	Kuśnierz	Stanowisko Archeologiczne AZP 50-40 nr stanowiska w miejscowości 2 nr stanowiska na obszarze 2

279.	Kuśnierz	Stanowisko Archeologiczne AZP 50-40 nr stanowiska w miejscowości 3 nr stanowiska na obszarze 3
280.	Kuśnierz	Stanowisko Archeologiczne AZP 50-40 nr stanowiska w miejscowości 4 nr stanowiska na obszarze 4
281.	Kuśnierz	Stanowisko Archeologiczne AZP 50-40 nr stanowiska w miejscowości 5 nr stanowiska na obszarze 5
282.	Kuśnierz	Stanowisko Archeologiczne AZP 50-40 nr stanowiska w miejscowości 6 nr stanowiska na obszarze 6
283.	Kuśnierz	Stanowisko Archeologiczne AZP 50-40 nr stanowiska w miejscowości 7 nr stanowiska na obszarze 7
284.	Kuśnierz	Stanowisko Archeologiczne AZP 50-40 nr stanowiska w miejscowości 8 nr stanowiska na obszarze 8
285.	Kuśnierz	Stanowisko Archeologiczne AZP 50-40 nr stanowiska w miejscowości 9 nr stanowiska na obszarze 9
286.	Kuśnierz	Stanowisko Archeologiczne AZP 50-40 nr stanowiska w miejscowości 10 nr stanowiska na obszarze 10
287.	Kuśnierz	Stanowisko Archeologiczne AZP 50-40 nr stanowiska w miejscowości 11 nr stanowiska na obszarze 11
288.	Kuśnierz	Stanowisko Archeologiczne AZP 50-40 nr stanowiska w miejscowości 12 nr stanowiska na obszarze 12
289.	Kuśnierz	Stanowisko Archeologiczne AZP 50-40 nr stanowiska w miejscowości 13 nr stanowiska na obszarze 13
290.	Kuśnierz	Stanowisko Archeologiczne AZP 50-40 nr stanowiska w miejscowości 14 nr stanowiska na obszarze 14
291.	Kuśnierz	Stanowisko Archeologiczne AZP 50-40 nr stanowiska w miejscowości 15 nr stanowiska na obszarze 15
292.	Kuśnierz	Stanowisko Archeologiczne AZP 50-40 nr stanowiska w miejscowości 16 nr stanowiska na obszarze 16
293.	Kuśnierz	Stanowisko Archeologiczne AZP 50-40 nr stanowiska w miejscowości 17 nr stanowiska na obszarze 17
294.	Kuśnierz	Stanowisko Archeologiczne AZP 50-40 nr stanowiska w miejscowości 18 nr stanowiska na obszarze 18

295.	Kuśnierz	Stanowisko Archeologiczne AZP 50-40 nr stanowiska w miejscowości 19 nr stanowiska na obszarze 19
296.	Kuśnierz	Stanowisko Archeologiczne AZP 50-40 nr stanowiska w miejscowości 20 nr stanowiska na obszarze 20
297.	Kuśnierz	Stanowisko Archeologiczne AZP 50-40 nr stanowiska w miejscowości 21 nr stanowiska na obszarze 21
298.	Kuśnierz	Stanowisko Archeologiczne AZP 50-40 nr stanowiska w miejscowości 22 nr stanowiska na obszarze 22
299.	Kuśnierz	Stanowisko Archeologiczne AZP 50-40 nr stanowiska w miejscowości 23 nr stanowiska na obszarze 23
300.	Kuśnierz	Stanowisko Archeologiczne AZP 50-40 nr stanowiska w miejscowości 24 nr stanowiska na obszarze 24
301.	Kuśnierz	Stanowisko Archeologiczne AZP 50-40 nr stanowiska w miejscowości 25 nr stanowiska na obszarze 25
302.	Kuśnierz	Stanowisko Archeologiczne AZP 50-40 nr stanowiska w miejscowości 26 nr stanowiska na obszarze 26
303.	Kuśnierz	Stanowisko Archeologiczne AZP 50-40 nr stanowiska w miejscowości 27 nr stanowiska na obszarze 27
304.	Kuśnierz	Stanowisko Archeologiczne AZP 50-40 nr stanowiska w miejscowości 28 nr stanowiska na obszarze 28
305.	Kuśnierz	Stanowisko Archeologiczne AZP 50-40 nr stanowiska w miejscowości 29 nr stanowiska na obszarze 29
306.	Kuśnierz	Stanowisko Archeologiczne AZP 50-40 nr stanowiska w miejscowości 30 nr stanowiska na obszarze 30
307.	Kuśnierz	Stanowisko Archeologiczne AZP 50-40 nr stanowiska w miejscowości 31 nr stanowiska na obszarze 31
308.	Kuśnierz	Stanowisko Archeologiczne AZP 50-40 nr stanowiska w miejscowości 32 nr stanowiska na obszarze 32
309.	Kuśnierz	Stanowisko Archeologiczne AZP 50-40 nr stanowiska w miejscowości 33 nr stanowiska na obszarze 33
310.	Kuśnierz	Stanowisko Archeologiczne AZP 50-40 nr stanowiska w miejscowości 34 nr stanowiska na obszarze 34

311.	Kuśnierz	Stanowisko Archeologiczne AZP 50-40 nr stanowiska w miejscowości 35 nr stanowiska na obszarze 35
312.	Kuśnierz	Stanowisko Archeologiczne AZP 50-40 nr stanowiska w miejscowości 36 nr stanowiska na obszarze 36
313.	Kuśnierz	Stanowisko Archeologiczne AZP 50-40 nr stanowiska w miejscowości 37 nr stanowiska na obszarze 37
314.	Kuśnierz	Stanowisko Archeologiczne AZP 50-40 nr stanowiska w miejscowości 38 nr stanowiska na obszarze 38
315.	Kuśnierz	Stanowisko Archeologiczne AZP 50-40 nr stanowiska w miejscowości 39 nr stanowiska na obszarze 39
316.	Kuśnierz	Stanowisko Archeologiczne AZP 50-40 nr stanowiska w miejscowości 40 nr stanowiska na obszarze 40
317.	Lenartowo	Stanowisko Archeologiczne AZP 50-40 nr stanowiska w miejscowości 1 nr stanowiska na obszarze 105
318.	Lubstówek	Stanowisko Archeologiczne AZP 50-40 nr stanowiska w miejscowości 1 nr stanowiska na obszarze 182
319.	Nowa Wieś	Stanowisko Archeologiczne AZP 49-39 nr stanowiska w miejscowości 1 nr stanowiska na obszarze 92
320.	Nowa Wieś	Stanowisko Archeologiczne AZP 49-39 nr stanowiska w miejscowości 2 nr stanowiska na obszarze 93
321.	Nowa Wieś	Stanowisko Archeologiczne AZP 49-39 nr stanowiska w miejscowości 3 nr stanowiska w miejscowości 94
322.	Nowa Wieś	Stanowisko Archeologiczne AZP 49-39 nr stanowiska w miejscowości 4 nr stanowiska na obszarze 95
323.	Nowa Wieś	Stanowisko Archeologiczne AZP 49-39 nr stanowiska w miejscowości 5 nr stanowiska na obszarze 96
324.	Nowa Wieś	Stanowisko Archeologiczne AZP 49-39 nr stanowiska w miejscowości 6 nr stanowiska na obszarze 97
325.	Nowa Wieś	Stanowisko Archeologiczne AZP 49-39 nr stanowiska w miejscowości 7 nr stanowiska na obszarze 98
326.	Nowa Wieś	Stanowisko Archeologiczne AZP 49-39 nr stanowiska w miejscowości 8 nr stanowiska na obszarze 99

327.	Nowa Wieś	Stanowisko Archeologiczne AZP 49-39 nr stanowiska w miejscowości 9 nr stanowiska na obszarze 100
328.	Nowa Wieś	Stanowisko Archeologiczne AZP 49-39 nr stanowiska w miejscowości 10 nr stanowiska na obszarze 101
329.	Nowa Wieś	Stanowisko Archeologiczne AZP 49-39 nr stanowiska w miejscowości 11 nr stanowiska na obszarze 102
330.	Nowa Wieś	Stanowisko Archeologiczne AZP 49-39 nr stanowiska w miejscowości 12 nr stanowiska na obszarze 103
331.	Nożyczyn	Stanowisko Archeologiczne AZP 50-40 nr stanowiska w miejscowości 1 nr stanowiska na obszarze 106
332.	Nożyczyn	Stanowisko Archeologiczne AZP 50-40 nr stanowiska w miejscowości 2 nr stanowiska w miejscowości 107
333.	Nożyczyn	Stanowisko Archeologiczne AZP 50-40 nr stanowiska w miejscowości 3 nr stanowiska na obszarze 108
334.	Nożyczyn	Stanowisko Archeologiczne AZP 50-40 nr stanowiska w miejscowości 4 nr stanowiska na obszarze 109
335.	Nożyczyn	Stanowisko Archeologiczne AZP 50-40 nr stanowiska w miejscowości 5 nr stanowiska na obszarze 110
336.	Nożyczyn	Stanowisko Archeologiczne AZP 50-40 nr stanowiska w miejscowości 6 nr stanowiska na obszarze 111
337.	Nożyczyn	Stanowisko Archeologiczne AZP 50-40 nr stanowiska w miejscowości 7 nr stanowiska na obszarze 112
338.	Nożyczyn	Stanowisko Archeologiczne AZP 50-40 nr stanowiska w miejscowości 8 nr stanowiska na obszarze 113
339.	Nożyczyn	Stanowisko Archeologiczne AZP 50-40 nr stanowiska w miejscowości 9 nr stanowiska na obszarze 114
340.	Nożyczyn	Stanowisko Archeologiczne AZP 50-40 nr stanowiska w miejscowości 10 nr stanowiska na obszarze 115
341.	Nożyczyn	Stanowisko Archeologiczne AZP 50-40 nr stanowiska w miejscowości 11 nr stanowiska na obszarze 116
342.	Nożyczyn	Stanowisko Archeologiczne AZP 50-40 nr stanowiska w miejscowości 12 nr stanowiska na obszarze 117

343.	Nożyczyn	Stanowisko Archeologiczne AZP 50-40 nr stanowiska w miejscowości 13 nr stanowiska na obszarze 118
344.	Nożyczyn	Stanowisko Archeologiczne AZP 50-40 nr stanowiska w miejscowości 14 nr stanowiska na obszarze 119
345.	Nożyczyn	Stanowisko Archeologiczne AZP 50-40 nr stanowiska w miejscowości 15 nr stanowiska na obszarze 120
346.	Nożyczyn	Stanowisko Archeologiczne AZP 50-40 nr stanowiska w miejscowości 16 nr stanowiska na obszarze 121
347.	Nożyczyn	Stanowisko Archeologiczne AZP 50-40 nr stanowiska w miejscowości 17 nr stanowiska na obszarze 122
348.	Nożyczyn	Stanowisko Archeologiczne AZP 50-40 nr stanowiska w miejscowości 18 nr stanowiska w miejscowości 123
349.	Nożyczyn	Stanowisko Archeologiczne AZP 50-40 nr stanowiska w miejscowości 19 nr stanowiska na obszarze 124
350.	Nożyczyn	Stanowisko Archeologiczne AZP 50-40 nr stanowiska w miejscowości 20 nr stanowiska na obszarze 125
351.	Nożyczyn	Stanowisko Archeologiczne AZP 50-40 nr stanowiska w miejscowości 21, nr stanowiska na obszarze 126
352.	Nożyczyn	Stanowisko Archeologiczne AZP 50-40 nr stanowiska w miejscowości 22, nr stanowiska na obszarze 127
353.	Nożyczyn	Stanowisko Archeologiczne AZP 50-40 nr stanowiska w miejscowości 23, nr stanowiska na obszarze 128
354.	Nożyczyn	Stanowisko Archeologiczne AZP 50-40 nr stanowiska w miejscowości 24, nr stanowiska na obszarze 129
355.	Nożyczyn	Stanowisko Archeologiczne AZP 50-40 nr stanowiska w miejscowości 25, nr stanowiska na obszarze 130
356.	Nożyczyn	Stanowisko Archeologiczne AZP 50-40 nr stanowiska w miejscowości 26, nr stanowiska na obszarze 131
357.	Nożyczyn	Stanowisko Archeologiczne AZP 50-40 nr stanowiska w miejscowości 27, nr stanowiska na obszarze 132
358.	Nożyczyn	Stanowisko Archeologiczne AZP 50-40 nr stanowiska w miejscowości 28, nr stanowiska na obszarze 133

359.	Nożyczyn	Stanowisko Archeologiczne AZP 50-40 nr stanowiska w miejscowości 29, nr stanowiska na obszarze 134
360.	Nożyczyn	Stanowisko Archeologiczne AZP 50-40 nr stanowiska w miejscowości 30, nr stanowiska na obszarze 135
361.	Nożyczyn	Stanowisko Archeologiczne AZP 50-40 nr stanowiska w miejscowości 31, nr stanowiska na obszarze 136
362.	Nożyczyn	Stanowisko Archeologiczne AZP 50-40 nr stanowiska w miejscowości 32, nr stanowiska na obszarze 137
363.	Nożyczyn	Stanowisko Archeologiczne AZP 50-40 nr stanowiska w miejscowości 33, nr stanowiska na obszarze 138
364.	Nożyczyn	Stanowisko Archeologiczne AZP 50-40 nr stanowiska w miejscowości 34, nr stanowiska na obszarze 139
365.	Nożyczyn	Stanowisko Archeologiczne AZP 50-40 nr stanowiska w miejscowości 35, nr stanowiska na obszarze 140
366.	Nożyczyn	Stanowisko Archeologiczne AZP 50-40 nr stanowiska w miejscowości 36, nr stanowiska na obszarze 141
367.	Nożyczyn	Stanowisko Archeologiczne AZP 50-40 nr stanowiska w miejscowości 37, nr stanowiska na obszarze 142
368.	Nożyczyn	Stanowisko Archeologiczne AZP 50-40 nr stanowiska w miejscowości 38, nr stanowiska na obszarze 143
369.	Nożyczyn	Stanowisko Archeologiczne AZP 50-40 nr stanowiska w miejscowości 39, nr stanowiska na obszarze 144
370.	Nożyczyn	Stanowisko Archeologiczne AZP 50-40 nr stanowiska w miejscowości 40, nr stanowiska na obszarze 145
371.	Nożyczyn	Stanowisko Archeologiczne AZP 50-40 nr stanowiska w miejscowości 41, nr stanowiska na obszarze 146
372.	Nożyczyn	Stanowisko Archeologiczne AZP 50-40 nr stanowiska 42, nr stanowiska na obszarze w miejscowości 147
373.	Nożyczyn	Stanowisko Archeologiczne AZP 50-40 nr stanowiska w miejscowości 43, nr stanowiska na obszarze 148
374.	Nożyczyn	Stanowisko Archeologiczne AZP 50-40 nr stanowiska w miejscowości 44, nr stanowiska na obszarze 149

375.	Nożyczyn	Stanowisko Archeologiczne AZP 50-40 nr stanowiska w miejscowości 45, nr stanowiska na obszarze 150
376.	Nożyczyn	Stanowisko Archeologiczne AZP 50-40 nr stanowiska w miejscowości 46, nr stanowiska na obszarze 151
377.	Nożyczyn	Stanowisko Archeologiczne AZP 50-40 nr stanowiska w miejscowości 47, nr stanowiska na obszarze 152
378.	Nożyczyn	Stanowisko Archeologiczne AZP 50-40 nr stanowiska w miejscowości 48, nr stanowiska na obszarze 153
379.	Nożyczyn	Stanowisko Archeologiczne AZP 50-40 nr stanowiska w miejscowości 49, nr stanowiska na obszarze 154
380.	Nożyczyn	Stanowisko Archeologiczne AZP 50-40 nr stanowiska w miejscowości 50, nr stanowiska na obszarze 155
381.	Nożyczyn	Stanowisko Archeologiczne AZP 50-40 nr stanowiska w miejscowości 51, nr stanowiska na obszarze 156
382.	Nożyczyn	Stanowisko Archeologiczne AZP 50-40 nr stanowiska w miejscowości 52, nr stanowiska na obszarze 157
383.	Nożyczyn	Stanowisko Archeologiczne AZP 50-40 nr stanowiska w miejscowości 53, nr stanowiska na obszarze 158
384.	Nożyczyn	Stanowisko Archeologiczne AZP 50-40 nr stanowiska w miejscowości 54, nr stanowiska na obszarze 159
385.	Nożyczyn	Stanowisko Archeologiczne AZP 50-40 nr stanowiska w miejscowości 55, nr stanowiska na obszarze 160
386.	Nożyczyn	Stanowisko Archeologiczne AZP 50-40 nr stanowiska w miejscowości 56, nr stanowiska na obszarze 161
387.	Proszyska	Stanowisko Archeologiczne AZP 49-39 nr stanowiska w miejscowości 1, nr stanowiska na obszarze 102
388.	Proszyska	Stanowisko Archeologiczne AZP 49-39 nr stanowiska w miejscowości 2, nr stanowiska na obszarze 103
389.	Proszyska	Stanowisko Archeologiczne AZP 49-39 nr stanowiska w miejscowości 3, nr stanowiska na obszarze 104
390.	Proszyska	Stanowisko Archeologiczne AZP 49-39 nr stanowiska w miejscowości 4, nr stanowiska na obszarze 105

391.	Proszyska	Stanowisko Archeologiczne AZP 49-39 nr stanowiska w miejscowości 5, nr stanowiska na obszarze 106
392.	Proszyska	Stanowisko Archeologiczne AZP 49-39 nr stanowiska w miejscowości 6, nr stanowiska na obszarze 107
393.	Proszyska	Stanowisko Archeologiczne AZP 49-39 nr stanowiska w miejscowości 7, nr stanowiska na obszarze 108
394.	Proszyska	Stanowisko Archeologiczne AZP 49-39 nr stanowiska w miejscowości 8, nr stanowiska na obszarze 109
395.	Proszyska	Stanowisko Archeologiczne AZP 49-39 nr stanowiska w miejscowości 9, nr stanowiska na obszarze 110
396.	Proszyska	Stanowisko Archeologiczne AZP 49-39 nr stanowiska w miejscowości 10, nr stanowiska na obszarze 111
397.	Proszyska	Stanowisko Archeologiczne AZP 49-39 nr stanowiska w miejscowości 11, nr stanowiska na obszarze 112
398.	Proszyska	Stanowisko Archeologiczne AZP 49-39 nr stanowiska w miejscowości 12, nr stanowiska na obszarze 113
399.	Proszyska	Stanowisko Archeologiczne AZP 49-39 nr stanowiska w miejscowości 13, nr stanowiska na obszarze 114
400.	Proszyska	Stanowisko Archeologiczne AZP 49-39 nr stanowiska w miejscowości 14, nr stanowiska na obszarze 115
401.	Przyjezierze	Stanowisko Archeologiczne AZP 49-41 nr stanowiska w miejscowości 1, nr stanowiska na obszarze 14
402.	Przyjezierze	Stanowisko Archeologiczne AZP 49-41 nr stanowiska w miejscowości 2, nr stanowiska na obszarze 15
403.	Przyjezierze	Stanowisko Archeologiczne AZP 49-41 nr stanowiska w miejscowości 3, nr stanowiska na obszarze 16
404.	Przyjezierze	Stanowisko Archeologiczne AZP 49-41 nr stanowiska w miejscowości 4 nr stanowiska na obszarze 17
405.	Przyjezierze	Stanowisko Archeologiczne AZP 49-41 nr stanowiska w miejscowości 5 nr stanowiska na obszarze 18
406.	Rzeszyn	Stanowisko Archeologiczne AZP 50-40 nr stanowiska w miejscowości 1, nr stanowiska na obszarze 183

407.	Rzeszyn	Stanowisko Archeologiczne AZP 50-40 nr stanowiska w miejscowości 2 nr stanowiska na obszarze 184
408.	Rzeszyn	Stanowisko Archeologiczne AZP 50-40 nr stanowiska w miejscowości 3 nr stanowiska na obszarze 185
409.	Rzeszyn	Stanowisko Archeologiczne AZP 50-40 nr stanowiska w miejscowości 4, nr stanowiska na obszarze 186
410.	Rzeszyn	Stanowisko Archeologiczne AZP 50-40 nr stanowiska w miejscowości 5, nr stanowiska na obszarze 187
411.	Rzeszyn	Stanowisko Archeologiczne AZP 50-40 nr stanowiska w miejscowości 6, nr stanowiska na obszarze 188
412.	Rzeszyn	Stanowisko Archeologiczne AZP 50-40 nr stanowiska w miejscowości 7, nr stanowiska na obszarze 189
413.	Rzeszyn	Stanowisko Archeologiczne AZP 50-40 nr stanowiska w miejscowości 8, nr stanowiska na obszarze 190
414.	Rzeszyn	Stanowisko Archeologiczne AZP 50-40 nr stanowiska w miejscowości 9, nr stanowiska na obszarze 191
415.	Rzeszyn	Stanowisko Archeologiczne AZP 50-40 nr stanowiska w miejscowości 10, nr stanowiska na obszarze 192
416.	Rzeszyn	Stanowisko Archeologiczne AZP 50-40 nr stanowiska w miejscowości 11, nr stanowiska na obszarze 193
417.	Rzeszyn	Stanowisko Archeologiczne AZP 50-40 nr stanowiska w miejscowości 12, nr stanowiska na obszarze 194
418.	Rzeszyn	Stanowisko Archeologiczne AZP 50-40 nr stanowiska w miejscowości 13, nr stanowiska na obszarze 195
419.	Rzeszyn	Stanowisko Archeologiczne AZP 50-40 nr stanowiska w miejscowości 14, nr stanowiska na obszarze 196
420.	Rzeszyn	Stanowisko Archeologiczne AZP 50-40 nr stanowiska w miejscowości 15, nr stanowiska na obszarze 197
421.	Rzeszyn	Stanowisko Archeologiczne AZP 50-40 nr stanowiska w miejscowości 16, nr stanowiska na obszarze 198
422.	Rzeszyn	Stanowisko Archeologiczne AZP 50-40 nr stanowiska w miejscowości 17, nr stanowiska na obszarze 199

423.	Rzeszyn	Stanowisko Archeologiczne AZP 50-40 nr stanowiska w miejscowości 18, nr stanowiska na obszarze 200
424.	Rzeszyn	Stanowisko Archeologiczne AZP 50-40 nr stanowiska w miejscowości 19, nr stanowiska na obszarze 201
425.	Rzeszyn	Stanowisko Archeologiczne AZP 50-40 nr stanowiska w miejscowości 20, nr stanowiska na obszarze 202
426.	Rzeszyn	Stanowisko Archeologiczne AZP 50-40 nr stanowiska w miejscowości 21, nr stanowiska na obszarze 203
427.	Rzeszyn	Stanowisko Archeologiczne AZP 50-40 nr stanowiska w miejscowości 22, nr stanowiska na obszarze 204
428.	Rzeszyn	Stanowisko Archeologiczne AZP 50-40 nr stanowiska w miejscowości 23, nr stanowiska na obszarze 205
429.	Rzeszyn	Stanowisko Archeologiczne AZP 50-40 nr stanowiska w miejscowości 24, nr stanowiska na obszarze 206
430.	Rzeszynek	Stanowisko Archeologiczne AZP 50-39 nr stanowiska w miejscowości 1, nr stanowiska na obszarze 25
431.	Rzeszynek	Stanowisko Archeologiczne AZP 50-39 nr stanowiska w miejscowości 2, nr stanowiska na obszarze 26
432.	Rzeszynek	Stanowisko Archeologiczne AZP 50-39 nr stanowiska w miejscowości 3, nr stanowiska na obszarze 27
433.	Rzeszynek	Stanowisko Archeologiczne AZP 50-39 nr stanowiska w miejscowości 4, nr stanowiska na obszarze 28
434.	Rzeszynek	Stanowisko Archeologiczne AZP 50-39 nr stanowiska w miejscowości 5, nr stanowiska na obszarze 29
435.	Rzeszynek	Stanowisko Archeologiczne AZP 50-39 nr stanowiska w miejscowości 6, nr stanowiska na obszarze 30
436.	Rzeszynek	Stanowisko Archeologiczne AZP 50-39 nr stanowiska w miejscowości 7, nr stanowiska na obszarze 31
437.	Rzeszynek	Stanowisko Archeologiczne AZP 50-39 nr stanowiska w miejscowości 8, nr stanowiska na obszarze 32
438.	Rzeszynek	Stanowisko Archeologiczne AZP 50-39 nr stanowiska w miejscowości 9, nr stanowiska na obszarze 33

439.	Rzeszynek	Stanowisko Archeologiczne AZP 50-39 nr stanowiska w miejscowości 10, nr stanowiska na obszarze 34
440.	Rzeszynek	Stanowisko Archeologiczne AZP 50-39 nr stanowiska w miejscowości 11, nr stanowiska na obszarze 35
441.	Rzeszynek	Stanowisko Archeologiczne AZP 50-39 nr stanowiska w miejscowości 12, nr stanowiska na obszarze 36
442.	Rzeszynek	Stanowisko Archeologiczne AZP 50-39 nr stanowiska w miejscowości 13, nr stanowiska na obszarze 37
443.	Rzeszynek	Stanowisko Archeologiczne AZP 50-39 nr stanowiska w miejscowości 14 nr stanowiska na obszarze 38
444.	Rzeszynek	Stanowisko Archeologiczne AZP 50-39 nr stanowiska w miejscowości 15, nr stanowiska na obszarze 39
445.	Rzeszynek	Stanowisko Archeologiczne AZP 50-39 nr stanowiska w miejscowości 16, nr stanowiska na obszarze 40
446.	Rzeszynek	Stanowisko Archeologiczne AZP 50-39 nr stanowiska w miejscowości 17, nr stanowiska na obszarze 41
447.	Rzeszynek	Stanowisko Archeologiczne AZP 50-39 nr stanowiska w miejscowości 18 nr stanowiska na obszarze 42
448.	Rzeszynek	Stanowisko Archeologiczne AZP 50-39 nr stanowiska w miejscowości 19, nr stanowiska na obszarze 43
449.	Rzeszynek	Stanowisko Archeologiczne AZP 50-39 nr stanowiska w miejscowości 20, nr stanowiska na obszarze 44
450.	Rzeszynek	Stanowisko Archeologiczne AZP 50-39 nr stanowiska w miejscowości 21 nr stanowiska na obszarze 45
451.	Rzeszynek	Stanowisko Archeologiczne AZP 50-39 nr stanowiska w miejscowości 22, nr stanowiska na obszarze 46
452.	Rzeszynek	Stanowisko Archeologiczne AZP 50-39 nr stanowiska w miejscowości 23, nr stanowiska na obszarze 47
453.	Rzeszynek	Stanowisko Archeologiczne AZP 50-39 nr stanowiska w miejscowości 24 nr stanowiska na obszarze 48
454.	Rzeszynek	Stanowisko Archeologiczne AZP 50-39 nr stanowiska w miejscowości 25, nr stanowiska na obszarze 49

455.	Rzeszynek	Stanowisko Archeologiczne AZP 50-39 nr stanowiska w miejscowości 26, nr stanowiska na obszarze 50
456.	Rzeszynek	Stanowisko Archeologiczne AZP 50-39 nr stanowiska w miejscowości 27, nr stanowiska na obszarze 51
457.	Rzeszynek	Stanowisko Archeologiczne AZP 50-39 nr stanowiska w miejscowości 28 nr stanowiska na obszarze 52
458.	Rzeszynek	Stanowisko Archeologiczne AZP 50-39 nr stanowiska w miejscowości 29 nr stanowiska na obszarze 53
459.	Siedlimowo	Stanowisko Archeologiczne AZP 50-41 nr stanowiska w miejscowości 1 nr stanowiska na obszarze 99
460.	Siedlimowo	Stanowisko Archeologiczne AZP 50-41 nr stanowiska w miejscowości 2, nr stanowiska na obszarze 100
461.	Siedlimowo	Stanowisko Archeologiczne AZP 50-41 nr stanowiska w miejscowości 3, nr stanowiska na obszarze 101
462.	Siedlimowo	Stanowisko Archeologiczne AZP 50-41 nr stanowiska w miejscowości 4, nr stanowiska na obszarze 102
463.	Siedlimowo	Stanowisko Archeologiczne AZP 50-41 nr stanowiska w miejscowości 5, nr stanowiska na obszarze 103
464.	Siedlimowo	Stanowisko Archeologiczne AZP 50-41 nr stanowiska w miejscowości 6, nr stanowiska na obszarze 104
465.	Siedlimowo	Stanowisko Archeologiczne AZP 50-41 nr stanowiska w miejscowości 7, nr stanowiska na obszarze 105
466.	Siedlimowo	Stanowisko Archeologiczne AZP 50-41 nr stanowiska w miejscowości 8 nr stanowiska na obszarze 4
467.	Siedlimowo	Stanowisko Archeologiczne AZP 50-41 nr stanowiska w miejscowości 9 nr stanowiska na obszarze 5
468.	Siedlimowo	Stanowisko Archeologiczne AZP 50-41 nr stanowiska w miejscowości 10,nr stanowiska na obszarze 6
469.	Siedlimowo	Stanowisko Archeologiczne AZP 50-41 nr stanowiska w miejscowości 11 nr stanowiska na obszarze 35
470.	Siedlimowo	Stanowisko Archeologiczne AZP 50-41 nr stanowiska w miejscowości 12, nr stanowiska na obszarze 1

471.	Siedlimowo	Stanowisko Archeologiczne AZP 50-41 nr stanowiska w miejscowości 13, nr stanowiska na obszarze 2
472.	Siedlimowo	Stanowisko Archeologiczne AZP 50-41 nr stanowiska w miejscowości 14, nr stanowiska na obszarze 3
473.	Siedlimowo	Stanowisko Archeologiczne AZP 50-41 nr stanowiska w miejscowości 15, nr stanowiska na obszarze 4
474.	Siedlimowo	Stanowisko Archeologiczne AZP 50-41 nr stanowiska w miejscowości 16, nr stanowiska na obszarze 5
475.	Siedlimowo	Stanowisko Archeologiczne AZP 50-41 nr stanowiska w miejscowości 17, nr stanowiska na obszarze 7
476.	Siedlimowo	Stanowisko Archeologiczne AZP 50-41 nr stanowiska w miejscowości 18, nr stanowiska na obszarze 8
477.	Siedlimowo	Stanowisko Archeologiczne AZP 50-41 nr stanowiska w miejscowości 19, nr stanowiska na obszarze 9
478.	Siedlimowo	Stanowisko Archeologiczne AZP 50-41 nr stanowiska w miejscowości 20, nr stanowiska na obszarze 10
479.	Siedlimowo	Stanowisko Archeologiczne AZP 50-41 nr stanowiska w miejscowości 21, nr stanowiska na obszarze 11
480.	Siedlimowo	Stanowisko Archeologiczne AZP 50-41 nr stanowiska w miejscowości 22, nr stanowiska na obszarze 12
481.	Siedlimowo	Stanowisko Archeologiczne AZP 50-41 nr stanowiska w miejscowości 23, nr stanowiska na obszarze 13
482.	Siedlimowo	Stanowisko Archeologiczne AZP 50-41 nr stanowiska w miejscowości 24, nr stanowiska na obszarze 14
483.	Siedlimowo	Stanowisko Archeologiczne AZP 50-41 nr stanowiska w miejscowości 25, nr stanowiska na obszarze 15
484.	Siedlimowo	Stanowisko Archeologiczne AZP 50-41 nr stanowiska w miejscowości 26, nr stanowiska na obszarze 16
485.	Siedlimowo	Stanowisko Archeologiczne AZP 50-41 nr stanowiska w miejscowości 27, nr stanowiska na obszarze 17
486.	Siedlimowo	Stanowisko Archeologiczne AZP 50-41 nr stanowiska w miejscowości 28, nr stanowiska na obszarze 18

487.	Siedlimowo	Stanowisko Archeologiczne AZP 50-41 nr stanowiska w miejscowości 29, nr stanowiska na obszarze 19
488.	Siedlimowo	Stanowisko Archeologiczne AZP 50-41 nr stanowiska w miejscowości 30, nr stanowiska na obszarze 20
489.	Siedlimowo	Stanowisko Archeologiczne AZP 50-41 nr stanowiska w miejscowości 31, nr stanowiska na obszarze 21
490.	Siedlimowo	Stanowisko Archeologiczne AZP 50-41 nr stanowiska w miejscowości 32, nr stanowiska na obszarze 22
491.	Siedlimowo	Stanowisko Archeologiczne AZP 50-41 nr stanowiska w miejscowości 33, nr stanowiska na obszarze 23
492.	Siedlimowo	Stanowisko Archeologiczne AZP 50-41 nr stanowiska w miejscowości 34, nr stanowiska na obszarze 24
493.	Siedlimowo	Stanowisko Archeologiczne AZP 50-41 nr stanowiska w miejscowości 35, nr stanowiska na obszarze 25
494.	Siedlimowo	Stanowisko Archeologiczne AZP 50-41 nr stanowiska w miejscowości 36, nr stanowiska na obszarze 26
495.	Siedlimowo	Stanowisko Archeologiczne AZP 50-41 nr stanowiska w miejscowości 37, nr stanowiska na obszarze 27
496.	Siedlimowo	Stanowisko Archeologiczne AZP 50-41 nr stanowiska w miejscowości 38, nr stanowiska na obszarze 28
497.	Siedlimowo	Stanowisko Archeologiczne AZP 50-41 nr stanowiska w miejscowości 39, nr stanowiska na obszarze 29
498.	Siedlimowo	Stanowisko Archeologiczne AZP 50-41 nr stanowiska w miejscowości 40, nr stanowiska na obszarze 30
499.	Siedlimowo	Stanowisko Archeologiczne AZP 50-41 nr stanowiska w miejscowości 41, nr stanowiska na obszarze 31
500.	Siemionki	Stanowisko Archeologiczne AZP 50-39 nr stanowiska w miejscowości 1, nr stanowiska na obszarze 13
501.	Siemionki	Stanowisko Archeologiczne AZP 50-39 nr stanowiska w miejscowości 2, nr stanowiska na obszarze 22
502.	Siemionki	Stanowisko Archeologiczne AZP 50-39 nr stanowiska w miejscowości 3, nr stanowiska na obszarze 8

503.	Siemionki	Stanowisko Archeologiczne AZP 50-39 nr stanowiska w miejscowości 4, nr stanowiska na obszarze 9
504.	Siemionki	Stanowisko Archeologiczne AZP 50-39 nr stanowiska w miejscowości 5, nr stanowiska na obszarze 11
505.	Siemionki	Stanowisko Archeologiczne AZP 50-39 nr stanowiska w miejscowości 6, nr stanowiska na obszarze 12
506.	Siemionki	Stanowisko Archeologiczne AZP 50-39 nr stanowiska w miejscowości 7, nr stanowiska na obszarze 10
507.	Siemionki	Stanowisko Archeologiczne AZP 50-39 nr stanowiska w miejscowości 8, nr stanowiska na obszarze 23
508.	Siemionki	Stanowisko Archeologiczne AZP 50-39 nr stanowiska w miejscowości 9, nr stanowiska na obszarze 24
509.	Siemionki	Stanowisko Archeologiczne AZP 50-39 nr stanowiska w miejscowości 10, nr stanowiska na obszarze 25
510.	Siemionki	Stanowisko Archeologiczne AZP 50-39 nr stanowiska w miejscowości 11, nr stanowiska na obszarze 14
511.	Siemionki	Stanowisko Archeologiczne AZP 50-39 nr stanowiska w miejscowości 12, nr stanowiska na obszarze 15
512.	Siemionki	Stanowisko Archeologiczne AZP 50-39 nr stanowiska w miejscowości 13, nr stanowiska na obszarze 16
513.	Siemionki	Stanowisko Archeologiczne AZP 50-39 nr stanowiska w miejscowości 14, nr stanowiska na obszarze 17
514.	Siemionki	Stanowisko Archeologiczne AZP 50-39 nr stanowiska w miejscowości 15, nr stanowiska na obszarze 18
515.	Siemionki	Stanowisko Archeologiczne AZP 50-39 nr stanowiska w miejscowości 16, nr stanowiska na obszarze 19
516.	Wola Kozuszkowa	Stanowisko Archeologiczne AZP 49-41 nr stanowiska w miejscowości 1, nr stanowiska na obszarze 117
517.	Wola Kozuszkowa	Stanowisko Archeologiczne AZP 49-41 nr stanowiska w miejscowości 2, nr stanowiska na obszarze 118
518.	Wola Kozuszkowa	Stanowisko Archeologiczne AZP 49-41 nr stanowiska w miejscowości 3, nr stanowiska na obszarze 119

519.	Wola Kożuszkowa	Stanowisko Archeologiczne AZP 49-41 nr stanowiska w miejscowości 4, nr stanowiska na obszarze 120
520.	Wola Kożuszkowa	Stanowisko Archeologiczne AZP 49-41 nr stanowiska w miejscowości 5, nr stanowiska na obszarze 121
521.	Wola Kożuszkowa	Stanowisko Archeologiczne AZP 49-41 nr stanowiska w miejscowości 6, nr stanowiska na obszarze 122
522.	Wola Kożuszkowa	Stanowisko Archeologiczne AZP 49-41 nr stanowiska w miejscowości 7, nr stanowiska na obszarze 123
523.	Wola Kożuszkowa	Stanowisko Archeologiczne AZP 49-41 nr stanowiska w miejscowości 8, nr stanowiska na obszarze 124
524.	Wola Kożuszkowa	Stanowisko Archeologiczne AZP 49-41 nr stanowiska w miejscowości 9, nr stanowiska na obszarze 125
525.	Wola Kożuszkowa	Stanowisko Archeologiczne AZP 50-40 nr stanowiska w miejscowości 10, nr stanowiska na obszarze 70
526.	Wola Kożuszkowa	Stanowisko Archeologiczne AZP 50-40 nr stanowiska w miejscowości 11, nr stanowiska na obszarze 71
527.	Wola Kożuszkowa	Stanowisko Archeologiczne AZP 50-40 nr stanowiska w miejscowości 12, nr stanowiska na obszarze 72
528.	Wola Kożuszkowa	Stanowisko Archeologiczne AZP 50-40 nr stanowiska w miejscowości 13, nr stanowiska na obszarze 73
529.	Wola Kożuszkowa	Stanowisko Archeologiczne AZP 50-40 nr stanowiska w miejscowości 14, nr stanowiska na obszarze 74
530.	Wola Kożuszkowa	Stanowisko Archeologiczne AZP 50-40 nr stanowiska w miejscowości 15, nr stanowiska na obszarze 75
531.	Wola Kożuszkowa	Stanowisko Archeologiczne AZP 50-40 nr stanowiska w miejscowości 16, nr stanowiska na obszarze 76
532.	Wola Kożuszkowa	Stanowisko Archeologiczne AZP 50-40 nr stanowiska w miejscowości 17, nr stanowiska na obszarze 77
533.	Wola Kożuszkowa	Stanowisko Archeologiczne AZP 50-40 nr stanowiska w miejscowości 18, nr stanowiska na obszarze 78
534.	Wola Kożuszkowa	Stanowisko Archeologiczne AZP 50-40 nr stanowiska w miejscowości 19, nr stanowiska na obszarze 79

535.	Wola Kożuszkowa	Stanowisko Archeologiczne AZP 50-40 nr stanowiska w miejscowości 20, nr stanowiska na obszarze 80
536.	Wola Kożuszkowa	Stanowisko Archeologiczne AZP 50-40 nr stanowiska w miejscowości 21, nr stanowiska na obszarze 81
537.	Wola Kożuszkowa	Stanowisko Archeologiczne AZP 50-40 nr stanowiska w miejscowości 22, nr stanowiska na obszarze 82
538.	Wola Kożuszkowa	Stanowisko Archeologiczne AZP 50-40 nr stanowiska w miejscowości 23, nr stanowiska na obszarze 83
539.	Wola Kożuszkowa	Stanowisko Archeologiczne AZP 50-40 nr stanowiska w miejscowości 24, nr stanowiska na obszarze 84
540.	Wola Kożuszkowa	Stanowisko Archeologiczne AZP 50-40 nr stanowiska w miejscowości 25, nr stanowiska na obszarze 85
541.	Wola Kożuszkowa	Stanowisko Archeologiczne AZP 50-40 nr stanowiska w miejscowości 26, nr stanowiska na obszarze 86
542.	Wola Kożuszkowa	Stanowisko Archeologiczne AZP 50-40 nr stanowiska w miejscowości 27, nr stanowiska na obszarze 87
543.	Wola Kożuszkowa	Stanowisko Archeologiczne AZP 50-40 nr stanowiska w miejscowości 28, nr stanowiska na obszarze 88
544.	Wola Kożuszkowa	Stanowisko Archeologiczne AZP 50-40 nr stanowiska w miejscowości 29, nr stanowiska na obszarze 89
545.	Wola Kożuszkowa	Stanowisko Archeologiczne AZP 50-40 nr stanowiska w miejscowości 30, nr stanowiska na obszarze 90
546.	Wola Kożuszkowa	Stanowisko Archeologiczne AZP 50-40 nr stanowiska w miejscowości 31, nr stanowiska na obszarze 91
547.	Wola Kożuszkowa	Stanowisko Archeologiczne AZP 50-40 nr stanowiska w miejscowości 32, nr stanowiska na obszarze 92
548.	Wola Kożuszkowa	Stanowisko Archeologiczne AZP 50-40 nr stanowiska w miejscowości 33, nr stanowiska na obszarze 93
549.	Wola Kożuszkowa	Stanowisko Archeologiczne AZP 50-40 nr stanowiska w miejscowości 34, nr stanowiska na obszarze 94
550.	Wola Kożuszkowa	Stanowisko Archeologiczne AZP 50-40 nr stanowiska w miejscowości 35, nr stanowiska na obszarze 95

551.	Wola Kożuszkowa	Stanowisko Archeologiczne AZP 50-40 nr stanowiska w miejscowości 36, nr stanowiska na obszarze 96
552.	Wola Kożuszkowa	Stanowisko Archeologiczne AZP 50-40 nr stanowiska w miejscowości 37 nr stanowiska na obszarze 97
553.	Wola Kożuszkowa	Stanowisko Archeologiczne AZP 50-40 nr stanowiska w miejscowości 38 nr stanowiska na obszarze 98
554.	Wola Kożuszkowa	Stanowisko Archeologiczne AZP 50-41 nr stanowiska w miejscowości 39 nr stanowiska na obszarze 1
555.	Wójcin	Stanowisko Archeologiczne AZP 49-41 nr stanowiska w miejscowości 1, nr stanowiska na obszarze 40
556.	Wójcin	Stanowisko Archeologiczne AZP 49-41 nr stanowiska w miejscowości 2 nr stanowiska na obszarze 41
557.	Wójcin	Stanowisko Archeologiczne AZP 49-41 nr stanowiska w miejscowości 3 nr stanowiska na obszarze 42
558.	Wójcin	Stanowisko Archeologiczne AZP 49-41 nr stanowiska w miejscowości 4 nr stanowiska na obszarze 43
559.	Wójcin	Stanowisko Archeologiczne AZP 49-41 nr stanowiska w miejscowości 5, nr stanowiska na obszarze 44
560.	Wójcin	Stanowisko Archeologiczne AZP 49-41 nr stanowiska w miejscowości 6, nr stanowiska na obszarze 45
561.	Wójcin	Stanowisko Archeologiczne AZP 49-41 nr stanowiska w miejscowości 7, nr stanowiska na obszarze 46
562.	Wójcin	Stanowisko Archeologiczne AZP 49-41 nr stanowiska w miejscowości 8, nr stanowiska na obszarze 47
563.	Wójcin	Stanowisko Archeologiczne AZP 49-41 nr stanowiska w miejscowości 9, nr stanowiska na obszarze 48
564.	Wójcin	Stanowisko Archeologiczne AZP 49-41 nr stanowiska w miejscowości 10, nr stanowiska na obszarze 49
565.	Wójcin	Stanowisko Archeologiczne AZP 49-41 nr stanowiska w miejscowości 11, nr stanowiska na obszarze 50
566.	Wójcin	Stanowisko Archeologiczne AZP 49-41 nr stanowiska w miejscowości 12, nr stanowiska na obszarze 51

567.	Wójcin	Stanowisko Archeologiczne AZP 49-41 nr stanowiska w miejscowości 13, nr stanowiska na obszarze 52
568.	Wójcin	Stanowisko Archeologiczne AZP 49-41 nr stanowiska w miejscowości 14, nr stanowiska na obszarze 53
569.	Wójcin	Stanowisko Archeologiczne AZP 49-41 nr stanowiska w miejscowości 15, nr stanowiska na obszarze 54
570.	Wójcin	Stanowisko Archeologiczne AZP 49-41 nr stanowiska w miejscowości 16, nr stanowiska na obszarze 55
571.	Wójcin	Stanowisko Archeologiczne AZP 49-41 nr stanowiska w miejscowości 17 nr stanowiska na obszarze 56
572.	Wójcin	Stanowisko Archeologiczne AZP 49-41 nr stanowiska w miejscowości 18, nr stanowiska na obszarze 57
573.	Wójcin	Stanowisko Archeologiczne AZP 49-41 nr stanowiska w miejscowości 19, nr stanowiska na obszarze 58
574.	Wójcin	Stanowisko Archeologiczne AZP 49-41 nr stanowiska w miejscowości 20, nr stanowiska na obszarze 59
575.	Wójcin	Stanowisko Archeologiczne AZP 49-41 nr stanowiska w miejscowości 21, nr stanowiska na obszarze 60
576.	Wójcin	Stanowisko Archeologiczne AZP 49-41 nr stanowiska w miejscowości 22, nr stanowiska na obszarze 61
577.	Wójcin	Stanowisko Archeologiczne AZP 49-41 nr stanowiska w miejscowości 23, nr stanowiska na obszarze 62
578.	Wójcin	Stanowisko Archeologiczne AZP 49-41 nr stanowiska w miejscowości 24, nr stanowiska na obszarze 63
579.	Wójcin	Stanowisko Archeologiczne AZP 49-41 nr stanowiska w miejscowości 25, nr stanowiska na obszarze 64
580.	Wójcin	Stanowisko Archeologiczne AZP 49-41 nr stanowiska w miejscowości 26, nr stanowiska na obszarze 65
581.	Wójcin	Stanowisko Archeologiczne AZP 49-41 nr stanowiska w miejscowości 27, nr stanowiska na obszarze 66
582.	Wójcin	Stanowisko Archeologiczne AZP 49-41 nr stanowiska w miejscowości 28 nr stanowiska na obszarze 67

583.	Wójcin	Stanowisko Archeologiczne AZP 49-41 nr stanowiska w miejscowości 29 nr stanowiska na obszarze 68
584.	Wójcin	Stanowisko Archeologiczne AZP 49-41 nr stanowiska w miejscowości 30, nr stanowiska na obszarze 69
585.	Wójcin	Stanowisko Archeologiczne AZP 49-41 nr stanowiska w miejscowości 31, nr stanowiska na obszarze 70
586.	Wójcin	Stanowisko Archeologiczne AZP 49-41 nr stanowiska w miejscowości 32, nr stanowiska na obszarze 71
587.	Wójcin	Stanowisko Archeologiczne AZP 49-41 nr stanowiska w miejscowości 33, nr stanowiska na obszarze 72
588.	Wójcin	Stanowisko Archeologiczne AZP 49-41 nr stanowiska w miejscowości 34, nr stanowiska na obszarze 73
589.	Wójcin	Stanowisko Archeologiczne AZP 49-41 nr stanowiska w miejscowości 35 nr stanowiska na obszarze 74
590.	Wójcin	Stanowisko Archeologiczne AZP 49-41 nr stanowiska w miejscowości 36, nr stanowiska na obszarze 75
591.	Wójcin	Stanowisko Archeologiczne AZP 49-41 nr stanowiska w miejscowości 37 nr stanowiska na obszarze 76
592.	Wójcin	Stanowisko Archeologiczne AZP 49-41 nr stanowiska w miejscowości 38, nr stanowiska na obszarze 77
593.	Wójcin	Stanowisko Archeologiczne AZP 49-41 nr stanowiska w miejscowości 39, nr stanowiska na obszarze 78
594.	Wójcin	Stanowisko Archeologiczne AZP 49-41 nr stanowiska w miejscowości 40, nr stanowiska na obszarze 79
595.	Wójcin	Stanowisko Archeologiczne AZP 49-41 nr stanowiska w miejscowości 41, nr stanowiska na obszarze 80
596.	Wójcin	Stanowisko Archeologiczne AZP 49-41 nr stanowiska w miejscowości 42, nr stanowiska na obszarze 81
597.	Wójcin	Stanowisko Archeologiczne AZP 49-41 nr stanowiska w miejscowości 43, nr stanowiska na obszarze 82
598.	Wójcin	Stanowisko Archeologiczne AZP 49-41 nr stanowiska w miejscowości 44, nr stanowiska na obszarze 83

599.	Wójcin	Stanowisko Archeologiczne AZP 49-41 nr stanowiska w miejscowości 45 nr stanowiska na obszarze 84
600.	Wójcin	Stanowisko Archeologiczne AZP 49-41 nr stanowiska w miejscowości 46 nr stanowiska na obszarze 85
601.	Wójcin	Stanowisko Archeologiczne AZP 49-41 nr stanowiska w miejscowości 47 nr stanowiska na obszarze 86
602.	Wójcin	Stanowisko Archeologiczne AZP 49-41 nr stanowiska w miejscowości 48 nr stanowiska na obszarze 87
603.	Wójcin	Stanowisko Archeologiczne AZP 49-41 nr stanowiska w miejscowości 49 nr stanowiska na obszarze 88
604.	Wójcin	Stanowisko Archeologiczne AZP 49-41 nr stanowiska w miejscowości 50 nr stanowiska na obszarze 89
605.	Wójcin	Stanowisko Archeologiczne AZP 49-41 nr stanowiska w miejscowości 51, nr stanowiska na obszarze 90
606.	Wójcin	Stanowisko Archeologiczne AZP 49-41 nr stanowiska w miejscowości 52 nr stanowiska na obszarze 91
607.	Wójcin	Stanowisko Archeologiczne AZP 49-41 nr stanowiska w miejscowości 53, nr stanowiska na obszarze 92
608.	Wójcin	Stanowisko Archeologiczne AZP 49-41 nr stanowiska w miejscowości 54, nr stanowiska na obszarze 93
609.	Wójcin	Stanowisko Archeologiczne AZP 49-41 nr stanowiska w miejscowości 55, nr stanowiska na obszarze 94
610.	Wójcin	Stanowisko Archeologiczne AZP 49-41 nr stanowiska w miejscowości 56, nr stanowiska na obszarze 95

5.4 Najważniejsze zabytki Gminy Jeziora Wielkie

Na terenie Gminy Jeziora Wielkie znajdują się obiekty, które należałoby uznać za wyjątkowo wyróżniające się na tle wszystkich zabytków, zarówno wpisanych do rejestru, jak i gminnej ewidencji zabytków. Stanowią one elementy rozpoznawalne przez społeczeństwo nie tylko w skali regionu. Do takich „wizytówek” gminy niewątpliwie należy zaliczyć:

Kościeszki

Kościół parafialny p.w. św. Anny⁶ znajdujący się we wsi Kościeszki położonej na zachodnim brzegu Gopła, około 11 km na południe od Kruszwicy, między Rzeszynkiem, Golejewem i

⁶ <http://kruszwicahistoria.blogspot.com/2015/08/krotka-historia-parafii-pw-sw-anny-i.html>

Włostowem, niedaleko stacji kolejowej Gopło (dawniej Kościeszki). Kościeszki posiadają długą historię sięgającą XIII wieku. Pierwsze dane źródłowe o samej osadzie Kościeszki pochodzą z treści testamentu komesa Łękomira z 15 stycznia 1271 roku, właściciela dóbr Lachmirowice. Wieś należała do rodu Kościeskich herbu Kościesza, przekrzyżowaną, obróconą grotem do góry. Strzała w środku przedzielona jest kawałkiem żelaza, które ma oznaczać pochwę od pałasza. Nad herbem w koronie pióra strusie (trzy lub pięć). Herb ten otrzymał rycerz nazwiskiem Kościesza od Bolesława Śmiałego zasłużony się w bitwie pod Smowskiem (1072 r.). Legenda głosi, że Dohiesław Kościesza z powodu ponurego spojrzenia nazwany „Strzegomia” założył posiadłość o tej nazwie w województwie sandomierskim. Tam też nazywano herb Strzegomia. Pierwszą ojczyzną rodu była prawdopodobnie Wielkopolska, gdzie leżą Kościeszki. Jeszcze na początku XV wieku wieś nazywała się Kościeszycze. Występujący jako świadkowie w tym dokumencie rycerze herbu Kościesza posiadali swe działy (sors) w majątności Kościeszki. Wymienieni są więc rycerze: Miłosław Przybysławowicz, przypuszczalnie senior, Gosław, Wisław, Wojsław i Mylik. Dokument wymienia też proboszcza Jakuba. Kościół parafialny w Kościeszkach założyli prawdopodobnie właściciele tej osady i okolicznych wsi, najpóźniej w I połowie XII wieku. Patronem kościoła mógł być ktoś z rodu Kościeszków, być może Miłosław. Ród Kościeszów pod koniec XV wieku przybrał nazwisko Kościeskich.

Rysunek 8 Kościół Św. Anny - kiedyś

Źródło: <http://kruszwicahistoria.blogspot.com/2015/08/krotka-historia-parafii-pw-sw-anny-i.html>

W strukturze własności ziemskiej na Kujawach istniała równowaga posiadania kościelnego i szlacheckiego przy bardzo niskim wskaźniku własności królewskiej. W innych regionach kraju własność kościelna nie przewyższała szlacheckiej, a nawet królewskiej. Prawie do końca wieku XVI utrzymywała się dłużej, aniżeli gdzie indziej w Wielkopolsce duża liczba szlachty cząstkowej, a nawet zagrodowej. Niektóre wsie szlacheckie należały do kilku drobnych właścicieli. W Kościeszkach istniało pięć części szlacheckich. W 1556 roku współdziedzicami byli Marcin i Jakub. Marcin Kościeski posiadał półtora łana kmiecego i dwóch zagrodników, Jakub Ruszkowski i Maciej Łuszczewski po jednym półłanku, Wojciech Łuszczewski półtora łanu, trzech zagrodników i jednego komornika. W 1597 roku właścicielami wsi byli: Jerzy i Maciej Kościescy oraz Maciej Łuszczewski. Do parafii w Kościeszkach w XVI wieku należało 11 wsi, w których nie było innowierców. Jerzy Kościeski wybudował szpital, w którym mieszkało 7 biednych. W końcu XVI wieku reaktywowano szkołę parafialną. Uczono w niej elementów czytania i pisania oraz katechizmu. Najazd szwedzki spowodował zniszczenia gospodarstw chłopskich, jak i folwarcznych. Ucierpiał wówczas Kościeszki i Golejewo. Jeszcze w latach 1660—1661 w licznych

wsiach uprawiano zaledwie po pół tona, po jednym lub kilka łanów. Zmniejszało się zaludnienie wsi, a także liczba domów chłopskich. Straty wojenne dotyczyły również narzędzi rolniczych. Jeszcze w 1683 roku w Kościeszkach były tylko 3 pługi dworskie, a żadnego kmiecego. Rekonstruowano zabudowania chłopskie. Materiały źródłowe z końca XVII wieku świadczą o powolnym tempie odbudowy wsi. Mówią one o pustych wsiach, o zniszczonych nadal zabudowaniach, o trudnościach w podjęciu przez chłopów hodowli owiec. W okresie wojny północnej w latach 1700—1721 nasze ziemie były terenem przemarszów wojsk szwedzkich. Wsie nawiedziło morowe powietrze niszczące ludzi i zwierzęta hodowlane. Do zniszczonych wsi należały Kościeszki, Rzeszynek, Sierakowo. W 1766 roku Kościeszki należały do Franciszka Wysockiego. W 1772 roku wieś znalazła się w rękach pruskich. W 1833 roku wieś liczyła 166 osób. W Kościeszkach istniała szkoła parafialna. W roku 1847 wybudowano nową plebanię, którą rozbudowano w latach 1911—1915. W czasie II wojny światowej hitlerowcy wywieźli stare gotyckie dzwony. W kościele znajdują się 2 tablice zawierające nazwiska osób poległych w I wojnie światowej (1914—1918) oraz w walkach o niepodległość Polski (1918—1921). Na cmentarzu przykościelnym znajdują się pomniki: Ferdynanda Amrogowicza, dziedzica Rzeszynka i Lubstówka i Józefy z Potockich (zm. 11.10.1822 r., wystawiony przez syna W. Zabłockiego), Emilii Wyskoty hr Zakrzewskiej (1877—1917), założycielki pierwszego w Polsce Kółka Włościanek w Kościeszkach (założonego 7.03.1910 r.), płka Stanisława Zakrzewskiego (1902— 1986), dowódcy Pułku Ułanów Karpackich (walczył m.in. pod Tobrukiem i pod Monte Cassino) oraz proboszcza Adama Józewicza (1870—1911).

Rysunek 9 Ołtarz w kościele Św. Anny

Źródło: <http://kruszwicahistoria.blogspot.com/2015/08/krotka-historia-parafii-pw-sw-anny-i.html>

W zabytkowym, drewnianym kościele z 1766 roku znajduje się ołtarz z 1770 r., a w jego polu środkowym jest obraz św. Anny, wystrój wnętrza jest rokokowy. W kruchcie kościoła dobudowanej w latach 1955—1957 znajduje się krucyfiks wiejskiego rzeźbiarza Józefa Glanca (1837—1930), urodzonego w Rzadkwini. Przed probostwem znajduje się kamień z rytem romańskim z około X wieku, być może symbolem słońca. Na cmentarzu parafialnym znajduje się grób Juliana Reichsteina, uczestnika powstania styczniowego, dowódcy jednego z oddziałów powstańczych, więźnia Moabit, właściciela Lenartowa i Sierakówka (zm. 3.07.1900 r.). Wieś leży w obrębie Nadgoplańskiego Parku Tysiąclecia. Pierwsza wzmianka o kościele pochodzi z 1271 r. Był niegdyś siedzibą rodu Kościeszów, zwanych

od herbu Lisami. W XV w. Zmienili nazwisko na Koćcieskich. Parafię w Koćcieszkach erygowano w pierwszej połowie XIII wieku. Obecny kościół zbudowany został w 1766 roku z **fundacji Franciszka Wysockiego** dzięki staraniom proboszcza **Floriana Ostromęckiego**. Kościół wzniesiony w stylu barokowym, orientowany, o drewnianej konstrukcji zrębowej, na podmurówce kamiennej. Korpus pięcioprzęślowy, trójnawowy, w układzie pseudobazylikowym, niekonsekrowany. Jest to kościół **drewniany**, prezbiterium nie jest wyodrębnione z nawy głównej, jest zamknięte z boczną zakrystią. Z boku nawy znajdują się kruchta i kaplica dobudowane w latach 1955-57 na podstawie odkrytych fundamentów. Dach kryty jest gontem, posiada sześcioboczną **wieżyczkę na sygnaturkę** zwieńczoną blaszanym hełmem z latarnią zrekonstruowaną w latach 1977-78.

Ambona, ołtarz główny i dwa boczne rokokowe pochodzą z lat 1766-70. Chrzcielnica z XX wieku zawiera **rzeźbę** (z drugiej połowy XVIII wieku) przedstawiającą **Chrzest w Jordanie**. Wnętrze bogate jest w liczne rzeźby gotyckie i barokowe z okresu od XVI do XIX wieku. **Drewniana dzwonnica** dobudowana została w połowie XX wieku. Kościół był kilkakrotnie odnawiany - w 1835, 1863 i 1934 roku. W pobliżu świątyni mieści się **cmentarz** z 1900 roku. Do najcenniejszych zabytków kościoła należy ołtarz główny z 1770 r., a także figurka św. Anny z Dzieciątkiem z XIV w. Plebania pochodzi z XIX w., do parafii należy również dom katechetyczny. W zbiorach parafialnych znajdują się księgi metrykalne: ochrzczonych, małżeństw oraz zmarłych od 1945 r. Po II Wojnie Światowej, pierwszym proboszczem w par. pw. św. Anny był ks. Jan Szczepański (1945-54), po nim funkcję duszpasterską objął ks. Antoni Musiał (1945-69), następnie ks. Bogdan Banaszak (1969-1979), ks. Alfons Smoliński 1979 r., ks. Jan Janik 1979-1982 r., ks. Zygmunt Kosowski 1982-2001., ks. Henryk Łąg od 2001 r. proboszcz ur. się 20 II 1949 r. Posługę sprawował do śmierci - 10 lipca 2017 roku. Parafia liczy 1750 mieszkańców, większość to katolicy. Święto patronalne przypada 26 VII, całodzienna adoracja 3 III. 13 X 2003 r. parafię odwiedził bp Wojciech Polak. Do parafii należą miejscowości: Baranowo cz., Chrosno, Dobsko, Golejowo, Gopło, Koćcieszki, Krzywne Kolano, Lachmirowice, Lubstówek, Rzeszyn, Rzeszynek, Siemionki, Sierakowo, Sierakówek, Włostowo. Do parafii należy cmentarz, założony około 1900 roku.

Rzeszynek

Najważniejszym zabytkiem i atrakcją turystyczną Rzeszynka jest prawdziwa perła architektoniczna - pochodzący z 1709 roku spichlerz dworski. Jest on jednym z ostatnich ponad trzystuletnich, zachowanych obiektów budownictwa drewnianego (dworskiego) na terenie województwa kujawsko-pomorskiego. Ten wyjątkowy zabytek znajduje się we wschodniej części wsi. Zbudowano go z drewna na kamiennej i ceglanej podmurówce, na planie prostokąta, jako budynek jednokondygnacyjny, z poddaszem o dwóch poziomach użytkowych, z dachem dwuspadowym z naczółkami (obecnie pokryty jest falistym eternitem, lecz planowana renowacja przywróci mu pierwotną konstrukcję). Spichlerz wzniesiony jest w konstrukcji zrębowej, z bali łączonych na „jaskółczy ogon”, z łątkami pośrodku ścian. Część parterową przykrywa strop belkowy z podciągami wspartym na pięciu słupach, natomiast na poddaszu strop belkowy z dwoma podciągami. W elewacji frontowej pośrodku znajduje się prostokątne wejście z drzwiami klepkowymi, opierzonymi deskami w układzie rombowym, obite żelaznymi ćwiekami, a także dwa małe, symetrycznie rozmieszczone otwory okienne. W elewacji tylnej trzy otwory okienne. Szczyty dodatkowo szalowane skośnie deskami „w jodełkę”, z parą

okien ustawionych jedno nad drugim w części poddasza (w części parterowej z jednej strony dodatkowe okno).

Zabytkowy, unikatowy nie tylko na skalę regionu spichlerz przez wiele lat niszczał, grożąc zawaleniem. Jeszcze parę lat temu mieściła się w nim świetlica wiejska, lecz ze względu na pogarszający się stan techniczny oraz obawy przed zaproszeniem ognia nie jest on udostępniany mieszkańcom. Obiekt obecnie przeszedł w trwały zarząd Nadgoplańskiego Parku Tysiąclecia.

Rysunek 10 Drewniany Spichlerz

Źródło: własna dokumentacja fotograficzna

Siedlimowo⁷

Kościół znajduje się w centralnej części wsi Siedlimowo. Wybudowany około 1786 roku staraniem księdza Stanisława Kamieńskiego. Wcześniejszy drewniany kościół parafialny powstał około 1360 roku. Usytuowany na wzgórzu, na terenie otoczonym ogrodzeniem. Późnobarokowy z gotyckimi, barokowymi i klasycystycznymi elementami wyposażenia. Jednonawowy, orientowany, drewniany, o konstrukcji zrębowej, oszalowany, na kamiennej podmurówce, z wieżą od zachodu konstrukcji słupowo-ramowej. Szersza nawa zbliżona do kwadratu. Wnętrze nawy i prezbiterium nakryte stropem płaskim. Okna, oraz wejścia pod wieżą od południa i północy zamknięte odcinkowo. Dachy dwuspadowe, nad zakrystią pulpitowy. Wieża (podzielona listwami gzymsowymi na trzy kondygnacje) nakryta baniastym hełmem z sześcioboczną latarnią.

⁷ <https://zabytek.pl/pl/obiekty/siedlimowo-kosciol-par-pw-sw-michala-archaniola>

Rysunek 11 Kościół w Siedlimowie

Źródło: własna dokumentacja fotograficzna

5.5. Dziedzictwo niematerialne

W rozumieniu Konwencji UNESCO, której tekst został podczas 32 sesji Konferencji Generalnej UNESCO w październiku 2003 r., dziedzictwo niematerialne to zwyczaje, przekaz ustny, wiedza i umiejętności oraz związane z nimi przedmioty i przestrzeń kulturowa, które są uznane za część własnego dziedzictwa przez daną wspólnotę, grupę lub jednostki. Dziedzictwo niematerialne to rodzaj dziedzictwa, który jest przekazywany z pokolenia na pokolenie i ustawicznie odtwarzany przez wspólnoty i grupy w relacji z ich środowiskiem, historią i stosunkiem do przyrody. Dla danej społeczności dziedzictwo niematerialne jest źródłem poczucia tożsamości i ciągłości. Dziedzictwo niematerialne w rozumieniu wspomnianej wyżej Konwencji obejmuje:

- tradycje i przekazy ustne, w tym język jako narzędzie przekazu,
- spektakle i widowiska,
- zwyczaje, obyczaje i obchody świąteczne,
- wiedzę o wszechświecie i przyrodzie oraz związane z nią praktyki,
- umiejętności związane z tradycyjnym rzemiosłem.

Niematerialne dziedzictwo kulturowe jest jednocześnie tradycyjne, współczesne i żywe – reprezentuje nie tylko odziedziczone tradycje przeszłości, ale także współcześnie, twórczo przekształcane praktyki, w których uczestniczymy jako przedstawiciele różnych grup społecznych i kulturowych. Zjawiska niematerialnego dziedzictwa kulturowego ewoluują w odpowiedzi na zmieniające się otoczenie stanowiąc ogniwo łączące naszą teraźniejszość z przeszłością naszych przodków i przyszłością naszych dzieci. Tak długo jak w żywych, zmieniających się przejawach dziedzictwa niematerialnego pozostanie ten sam rdzeń znaczeniowy kodujący nasz system wartości tak długo przetrwa nasza tożsamość. Niematerialne dziedzictwo kulturowe nie zawsze jest oryginalne czy wyjątkowe. Każdy przejaw tego dziedzictwa jest ważny i cenny dla tych, którzy go praktykują i którym zapewnia ono poczucie przynależności do ich wspólnoty i dlatego każde zjawisko zasługuje na przetrwanie.

6. OCENA STANU DZIEDZICTWA KULTUROWEGO GMINY. ANALIZA SZANS I ZAGROŻEŃ

Analiza SWOT jest jednym z podstawowych narzędzi diagnostycznych wykorzystywanych w opracowaniach strategicznych. Pozwala na uporządkowanie informacji oraz diagnozowanie sytuacji samorządu w danym aspekcie, określa również cztery najważniejsze elementy oceny: mocne i słabe strony, czyli pozytywne i negatywne warunki wewnętrzne oraz szanse i zagrożenia, czyli pozytywne i negatywne warunki zewnętrzne. Niniejsza analiza jest podstawą do określenia celów i kierunków działania gminy Jeziora Wielkie w zakresie ochrony zabytków i opieki nad nimi.

Poniżej w tabelarycznym zestawieniu przedstawiono wyniki analizy SWOT skoncentrowanej wokół problematyki dotyczącej zarządzania zasobem dziedzictwa kulturowego w gminie Jeziora Wielkie. Obok zagadnień związanych z ochroną i opieką nad zabytkami, uwzględniono także inne czynniki, które wynikają z różnorodności elementów składających się na dziedzictwo kulturowe.

Tabela 13 Analiza SWOT

Mocne strony
➤ wysokie walory przyrodnicze i krajobrazowe (jeziora, lasy) ➤ obszary chronione Natura 2000 ➤ bogaty i zróżnicowany regionalny krajobraz kulturowy, ➤ potencjał kulturowy, związany z nagromadzeniem zabytków, bogatą historią oraz atrakcjami kulturalnymi, ➤ obecność wielu wartościowych obiektów i zespołów obiektów wpisanych do rejestru zabytków, ➤ bogata tradycja i przywiązanie mieszkańców do ziemi, ➤ rozwinięta infrastruktura oświatowa i sportowa, ➤ oferta kulturalna dla seniorów

➤ przebiegająca przez teren gminy droga krajowa nr 25 ➤ przestrzeń atrakcyjna turystycznie
Słabe strony
➤ brak oznakowania miejsc atrakcyjnych kulturowo i turystycznie, ➤ brak oznakowania obiektów zabytkowych i miejsc historycznych ➤ problemy finansowe mieszkańców, przekładające się w niektórych przypadkach na pogarszający się stan zachowania obiektów zabytkowych ➤ brak środków na prowadzenie dokładnych badań architektonicznych i historycznych ➤ niedostatecznie rozwinięta baza noclegowo-gastronomiczna ➤ niedostateczne wykorzystanie walorów krajobrazu - zaniedbanie rzeka Noteć ➤ niedostateczna promocja terenu ➤ zły stan dróg ➤ niedostateczna promocja Gminy ➤ zaśmiecanie lasów ➤ akty wandalizmu
Szanse
➤ uwzględnianie zagadnień z zakresu ochrony środowiska kulturowego i naturalnego w lokalnych dokumentach o znaczeniu strategicznym ➤ możliwość pozyskania środków na finansowanie działań rewitalizacyjnych oraz prac konserwatorskich z różnych źródeł zewnętrznych ➤ wykorzystanie funduszy europejskich ➤ prace remontowo-konserwatorskie obiektów zabytkowych, ➤ oznakowanie obiektów zabytkowych, historycznych ➤ kształtowanie wrażliwości na kulturę oraz edukacja regionalna dzieci i młodzieży ➤ organizowanie konkursów, z zakresu dziedzictwa kulturowego regionu ➤ coraz większa świadomość społeczna w zakresie oddziaływania pomiędzy posiadanym dziedzictwem kulturowym a rozwojem gospodarczym ➤ współpraca z ościennymi gminami ➤ ścisła współpraca z powiatem w zakresie wspólnych działań promocyjnych i inwestycyjnych zwiększających atrakcyjność turystyczną regionu
Zagrożenia
➤ zanieczyszczenie i dewastacja środowiska naturalnego ➤ zaostrenie wymogów środowiskowych ➤ niesprzyjające warunki atmosferyczne, w wyniku których wywoływane są nawałnice niszczące budynki, łamiące drzewostan ➤ rosnące koszty renowacji i konserwacji obiektów zabytkowych ➤ niedostatek środków publicznych na rewitalizację, ➤ mała świadomość społeczna odnośnie walorów obiektów zabytkowych i ich znaczenia dla rozwoju gminy, ➤ brak potencjalnych inwestorów,

- degradacja zabytków poprzez niewłaściwe użytkowanie lub brak użytkowania,
- negatywne nastawienie części właścicieli do ochrony zabytków, postrzeganej nie jako szansa na zachowanie wspólnego dziedzictwa, a źródło represji i ograniczeń

Źródło: opracowanie własne

7. Założenia programowe

Kluczowym celem Programu Opieki nad Zabytkami Gminy Jeziora Wielkie jest przede wszystkim zachowanie dziedzictwa kulturowego znajdującego się na terenie gminy, które służyć powinno budowaniu i utrwalaniu poczucia tożsamości lokalnej społeczności, utrzymaniu ładu przestrzennego, rozwojowi turystyki oraz rozwojowi społeczno-gospodarczemu. W celu osiągnięcia w/w należy podjąć działania, które zapoczątkują proces realizowany przez wiele lat. Konsekwencją tego będzie coraz lepsza opieka nad zabytkami. Priorytety te kładą nacisk na wzrost świadomości społeczeństwa, jego edukację i promocję wartości kulturowych. Uwzględniają także działania związane z zachowaniem dziedzictwa kulturowego oraz jego dokumentację. W miarę postępów, działania te powinny być weryfikowane w celu realnego dopasowania do aktualnych możliwości finansowych i potrzeb właścicieli.

Zgodnie z art. 87 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami podstawowymi celami programu opieki nad zabytkami są:

- uwzględnianie uwarunkowań ochrony zabytków, w tym krajobrazu kulturowego i dziedzictwa archeologicznego, łącznie z uwarunkowaniami ochrony przyrody i równowagi ekologicznej i konsekwentne oraz planowe realizowanie zadań kompetencyjnych samorządu dotyczących opieki nad zabytkami jako potwierdzenie uznania znaczenia dziedzictwa kulturowego dla rozwoju gminy.
- zahamowanie procesów degradacji zabytków i doprowadzenie do poprawy stanu ich zachowania.
- wyeksponowanie poszczególnych zabytków oraz walorów krajobrazu kulturowego.
- podejmowanie działań zwiększających atrakcyjność zabytków dla potrzeb społecznych, turystycznych i edukacyjnych oraz wykreowanie wizerunku gminy poprzez: podejmowanie działań sprzyjających wytworzeniu lokalnej tożsamości mieszkańców, wspieranie aktywności mieszkańców mającej na celu poszanowanie dziedzictwa kulturowego, edukację w zakresie miejscowego dziedzictwa kulturowego.
- wspieranie inicjatyw sprzyjających wzrostowi środków finansowych na opiekę nad zabytkami.
- określenie warunków współpracy z właścicielami zabytków, eliminujących sytuacje konfliktowe związane z wykorzystywaniem tych zabytków.
- podejmowanie przedsięwzięć umożliwiających tworzenie miejsc pracy związanych z opieką nad zabytkami.

Tabela 14 Założenia programowe

Priorytet I
REWALORYZACJA DZIEDZICTWA KULTUROWEGO JAKO ELEMENT ROZWOJU

SPOŁECZNO – GOSPODARCZEGO GMINY	
Kierunki działań:	Zadania
Zahamowanie procesu degradacji zabytków i doprowadzenie do poprawy stanu ich zachowania	➤ Prowadzenie prac remontowo-konserwatorskich ➤ Podejmowanie działań mających na celu pozyskanie środków zewnętrznych na rewaloryzację zabytków będących własnością gminy ➤ Współpraca z Kujawsko – Pomorskim Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków w zakresie dbałości o obiekty zabytkowe ➤ Wspomaganie działań rewaloryzacyjnych i rewitalizacyjnych zdegradowanych cennych obiektów i obszarów o znaczeniu historycznym ➤ Dofinansowanie prac rewaloryzacyjnych przy obiektach niebędących własnością gminy w postaci stosownej uchwały dotyczącej dotacji na prace remontowo-konserwatorskie przy zabytkach ruchomych i nieruchomych
Podniesienie atrakcyjności krajobrazu kulturowego na potrzeby społeczne, edukacyjne i turystyczne	➤ Poprawa oznakowania obiektów zabytkowych; ➤ Przyjęcie przez Radę Gminy Gminnego programu opieki nad zabytkami oraz okresowe monitorowanie jego realizacji poprzez systematyczne opracowanie sprawozdań z realizacji GPOnZ. ➤ Merytoryczna pomoc właścicielom zabytków w tworzeniu wniosków aplikacyjnych o przyznanie środków na odnowę zabytku z funduszy unijnych, budżetu państwa oraz dotacji samorządowych
Priorytet II	
OCHRONA I ŚWIADOME KSZTAŁTOWANIE KRAJOOBRAZU KULTUROWEGO	
Zintegrowana ochrona dziedzictwa kulturowego	➤ Wszelkie zmiany w Gminnej Ewidencji Zabytków polegające na wykreśleniu lub dodaniu obiektu powinny być zaopiniowane przez właściwego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków. ➤ Wszelkiego rodzaju prace remontowo – budowlane ingerujące w substancję zabytkową powinny być zaopiniowane przez właściwego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków (zabytki ewidencyjne) lub powinny uzyskać decyzję na prace (zabytek rejestrowy). ➤ Prace przy zabytkach rejestrowych powinny być wykonywane pod nadzorem konserwatorskim.
Rozszerzenie zasobu i ochrony dziedzictwa kulturowego Miasta i Gminy	➤ Zadania dla gminnej ewidencji zabytków: – systematyczne uzupełnianie kart adresowych o uzyskane nowe dane i aktualizowaną w przypadku zmian w wyniku rozbiórek i remontów dokumentację fotograficzną,

	– propozycje skreślenia z ewidencji obiektów nieistniejących – udostępnianie opracowanych kart adresowych do celów projektowych i badawczych dla służb i podmiotów opracowujących wszelkie plany zagospodarowania przestrzennego czy inne programy: np. rewitalizacyjne, opieki nad zabytkami
PRIORYTET III: PROMOCJA DZIEDZICTWA KULTUROWEGO I PIELEGNACJA TOŻSAMOŚCI REGIONALNEJ	
Szeroki dostęp do informacji o dziedzictwie kulturowym Gminy	➤ Udostępnianie informacji o zabytkach gminy na stronie internetowej, <u>a także na portalach społecznościowych gminy</u> ➤ Zapoznanie mieszkańców, przede wszystkim właścicieli obiektów ujętych w gminnej ewidencji zabytków, z zagadnieniami dotyczącymi gminnej ewidencji zabytków oraz przybliżenie skutków prawnych z tym związanych
Edukacja i popularyzacja wiedzy o dziedzictwie kulturowym	➤ Wprowadzenie działań edukacyjnych, informacyjnych i popularyzatorskich, mających na celu zwiększenie świadomości miejscowego społeczeństwa o wartościach zabytkowych dziedzictwa archeologicznego, jak również występujących dla niego zagrożeniach ➤ Organizacja wykładów i prelekcji na temat zabytków gminy, jego historii oraz ochrony wartości kulturowych ➤ Organizacja konkursów związanych z zabytkami gminy ➤ Udzielanie informacji właścicielom obiektów zabytkowych o możliwości pozyskiwania środków na renowację zabytków wpisanych do rejestru zabytków. ➤ Dążenie do organizacji imprez dotyczących rocznic historycznych. ➤ Tworzenie nowych produktów, ze szczególnym uwzględnieniem innowacyjnych form turystyki bądź aktywności mogących przyciągnąć turystów - np. turystyka eksploracji, geocaching, gry miejskie, gry wojenne ➤ Propagowanie wśród mieszkańców prowadzenia działalności agroturystycznej połączonej ze zwiedzaniem regionu ➤ Publikowanie folderów, ulotek oraz innych materiałów przybliżających mieszkańcom i turystom zasoby historyczne gminy oraz niematerialne dziedzictwo

Źródło: opracowanie własne

8. Instrumentarium realizacji gminnego programu opieki nad zabytkami

Podmiotem odpowiedzialnym za realizację Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami jest Wójt Gminy Jeziora Wielkie. W celu osiągnięcia wyznaczonych priorytetów i efektywnego wykonywania zadań określonych w Gminnym Programie Opieki nad Zabytkami dla Gminy Jeziora Wielkie służą pomocą niżej wymienione instrumenty:

- instrumenty prawne – wynikające z przepisów prawnych (ustaw i przepisów wykonawczych), uchwał Rady Gminy, np. dotyczących uchwalenia miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego, wykonywanie decyzji administracyjnych np. wojewódzkiego konserwatora zabytków czy uchwalenie zasad i trybu udzielania dotacji na prace konserwatorskie przy zabytkach;
- instrumenty finansowe – dotacje, subwencje, dofinansowania, korzystanie z funduszy europejskich
- instrumenty kontrolne – aktualizacja Gminnej Ewidencji Zabytków, monitoring stanu zachowania dziedzictwa kulturowego oraz monitoring stanu zagospodarowania przestrzennego, sporządzanie co dwa lata sprawozdania z realizacji Programu oraz aktualizacja Programu związana z ustawowym 4-letnim okresem obowiązywania, dostosowania go do zmieniających się przepisów prawa oraz możliwości finansowania. Podmiotem koordynującym powyższe działania powinien być powołany przez Wójta zespół ds. monitoringu realizacji Programu, utworzony przy Urzędzie Gminy, w skład którego wchodziłyby również osoby z instytucji zewnętrznych;
- instrumenty koordynacji – realizacje projektów i programów dotyczących ochrony dziedzictwa kulturowego zapisanych w wojewódzkich, powiatowych i gminnych strategiach, planach rozwoju lokalnego itp., współpraca z ośrodkami naukowymi i akademickimi, współpraca z organizacjami pozarządowymi, kościołami i związkami wyznaniowymi w zakresie ochrony i opieki nad zabytkami;
- instrumenty społeczne – działania edukacyjne, promocyjne, współdziałanie z organizacjami pozarządowymi, działania prowadzące do tworzenia miejsc pracy związanych z opieką nad zabytkami, kulturą, turystyką, współpraca ze społecznymi opiekunami zabytków (powoływanie nowych).

9. Zasady oceny realizacji gminnego programu opieki nad zabytkami

Zgodnie z zapisami art. 87 ust. 5 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami Wójt zobowiązany jest do sporządzania co dwa lata sprawozdań z realizacji z gminnego programu opieki nad zabytkami i przedstawienia go Radzie Gminy. Wykonanie takiego sprawozdania powinno być poprzedzone oceną poziomu realizacji programu, która powinna uwzględniać: wykonanie zadań, które zostały przyjęte do realizacji w czteroletnim okresie obowiązywania gminnego programu opieki nad zabytkami oraz efektywność ich wykonania.

10. Źródła finansowania Gminnego Programu opieki nad Zabytkami

W niniejszym rozdziale zostaną opisane możliwości w zakresie pozyskania dodatkowych środków ze źródeł pozabudżetowych. Należy jednak stwierdzić, iż ważne jest, aby gminy również z

własnej inicjatywy podjęły próbę wygospodarowania w swoich budżetach środków na ochronę zabytków i opiekę nad zabytkami. Będzie to dość trudne ponieważ gminy mają mnóstwo wydatków, które muszą zostać przeznaczone chociażby na oświatę.

Ustawa z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami określa podstawową zasadę finansowania zadań z zakresu opieki nad zabytkami. Zgodnie z zapisami zawartymi w rozdziale 7 w/w ustawy, obowiązek sprawowania opieki nad zabytkami, w tym finansowania prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych przy zabytku spoczywa na osobie fizycznej lub jednostce organizacyjnej posiadającej tytuł prawny do zabytku. Dla jednostki samorządu terytorialnego, posiadającej w/w tytuł prawny do obiektu, opieka nad zabytkiem jest jej zadaniem własnym.

Źródła zewnętrznego finansowania można podzielić następująco:

Źródła krajowe:

- dotacje ministra kultury oraz programy operacyjne Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego,
- promesa Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego,
- dotacje wojewódzkiego konserwatora zabytków,
- dotacje wojewódzkie,
- dotacje powiatowe,
- dotacje gminne,
- inne źródła.

Źródła zagraniczne:

- źródła unijne w ramach funduszy strukturalnych,
- źródła poza unijne.

1. Dotacje

Sprawy, związane z dofinansowaniem prac przy obiektach zabytkowych, reguluje rozporządzenie Ministra Kultury z dnia 16 sierpnia 2017 r. „**W sprawie dotacji celowej na prace konserwatorskie lub restauratorskie przy zabytku wpisanym na Listę Skarbów Dziedzictwa oraz prace konserwatorskie, restauratorskie i roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków**” (t. j., Dz. U. z 2017 r. poz. 1674).

Dotacja może zostać udzielona osobie fizycznej, jednostce samorządu terytorialnego lub innej jednostce organizacyjnej będącej właścicielem bądź posiadaczem zabytku wpisanego do rejestru lub posiadającej taki zabytek w trwałym zarządzie. Udzielana jest na wykonanie prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych, planowanych do przeprowadzenia w roku złożenia wniosku lub następnym, bądź na zasadzie refundacji poniesionych już nakładów przed upływem 3 lat po wykonaniu prac. W przypadku refundacji kosztów prac wniosek powinien być złożony w roku następującym po roku, w trakcie którego zakończono wszystkie prace konserwatorskie i roboty budowlane podlegające dofinansowaniu.

- ✓ **Art. 77.** ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami, określa szczegółowo wykaz działań które mogą podlegać dofinansowaniu. Dotacja na prace konserwatorskie, restauratorskie i roboty budowlane może obejmować wyłącznie nakłady konieczne poniesione na przeprowadzenie następujących działań:

- sporządzenie ekspertyz technicznych i konserwatorskich;
- przeprowadzenie badań konserwatorskich lub architektonicznych;

- wykonanie dokumentacji konserwatorskiej;
- opracowanie programu prac konserwatorskich i restauratorskich;
- wykonanie projektu budowlanego zgodnie z przepisami prawa budowlanego;
- sporządzenie projektu odtworzenia kompozycji wnętrz;
- zabezpieczenie, zachowanie i utrwalenie substancji zabytku;
- stabilizację konstrukcyjną części składowych zabytku lub ich odtworzenie w zakresie niezbędnym dla zachowania tego zabytku;
- odnowienie lub uzupełnienie tynków i okładzin architektonicznych albo ich całkowite odtworzenie, z uwzględnieniem charakterystycznej dla tego zabytku kolorystyki;
- odtworzenie zniszczonej przynależności zabytku, jeżeli odtworzenie to nie przekracza 50% oryginalnej substancji tej przynależności;
- odnowienie lub całkowite odtworzenie okien, w tym ościeżnic i okiennic, zewnętrznych drzwi i drzwi, więźby dachowej, pokrycia dachowego, rynien i rur spustowych;
- modernizację instalacji elektrycznej w zabytkach drewnianych lub w zabytkach, które posiadają oryginalne, wykonane z drewna części składowe i przynależności;
- wykonanie izolacji przeciwwilgociowej;
- uzupełnianie narysów ziemnych dzieł architektury obronnej oraz zabytków archeologicznych nieruchomości o własnych formach krajobrazowych;
- działania zmierzające do wyeksponowania istniejących, oryginalnych elementów zabytkowego układu parku lub ogrodu;
- zakup materiałów konserwatorskich i budowlanych, niezbędnych do wykonania prac i robót przy zabytku wpisanym do rejestru;
- zakup i montaż instalacji przeciwwłamaniowej oraz przeciwpożarowej i odgromowej.

Standardowo, dotacja udzielana jest w wysokości do 50% nakładów koniecznych na wykonanie powyższych działań. Natomiast wysokość dotacji może zostać zwiększona, nawet do 100% nakładów koniecznych, w wypadku jeżeli:

- ✓ zabytek posiada wyjątkową wartość historyczną, artystyczną lub naukową,
- ✓ wymaga przeprowadzenia złożonych pod względem, technologicznym prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych,
- ✓ stan zachowania zabytku wymaga niezwłocznego podjęcia prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych.

Jednocześnie, łączna kwota dotacji na prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru, udzielonych przez ministra do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego, Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków bądź organ stanowiący miasta, powiatu lub samorządu województwa, nie może przekraczać wysokości 100 % nakładów koniecznych na wykonanie tych prac lub robót.

Dotacje Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków

Udzielane są w celu poprawy stanu zachowania zabytków poprzez ochronę i zachowanie materialnego dziedzictwa kulturowego, konserwację i rewaloryzację zabytków, udostępnianie zabytków na cele publiczne. Kwalifikują się prace prowadzone przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków, realizowane bez udziału środków europejskich. Planowane w roku udzielenia dotacji lub prowadzone w okresie trzech lat poprzedzających rok złożenia wniosku (refundacja). Uprawnionymi wnioskodawcami są jednostki posiadające tytuł prawny do zabytku wynikający z prawa własności, użytkowania wieczystego, trwałego zarządu, ograniczonego prawa rzeczowego albo stosunku zobowiązaniowego.

Zasady udzielania dotacji:

- dofinansowanie może obejmować jedynie nakłady konieczne na prace określone w art. 77 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami.
- dofinansowanie może być udzielone do wysokości 50 % nakładów koniecznych.

W wyjątkowych wypadkach (wyjątkowa wartość historyczna, artystyczna lub naukowa obiektu, wymagane przeprowadzenie złożonych technologicznie robót, stan zachowania zabytku wymaga natychmiastowej interwencji) dofinansowanie może stanowić 100 % wartości robót.

Dotacje gminne

Zgodnie z zapisami ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami oraz ustawy o samorządzie gminnym finansowanie prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych przy zabytkach jest również obowiązkiem jednostki samorządu terytorialnego szczebla gminnego. Dla jednostki samorządu terytorialnego, posiadającej tytuł prawny do obiektu, opieka nad zabytkiem jest ponadto jej zadaniem własnym. Zasady i tryb postępowania o udzielenie dotacji z budżetu Gminy na prace konserwatorskie, restauratorskie i roboty budowlane przy zabytkach określa odpowiednia uchwała, podjęta przez Radę Gminy.

Dotacje wojewódzkie i powiatowe

Dofinansowanie prac przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków odbywa się na podstawie zapisów art. 81 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami oraz na podstawie uchwały Sejmiku Województwa (Powiatu) w sprawie trybu i zasad przyznawania dotacji celowej na prace konserwatorskie, restauratorskie i roboty budowlane.

Dotacje Ministra Administracji i Cyfryzacji - fundusz kościelny

Środki Funduszu Kościelnego można przeznaczyć na remonty i konserwację obiektów sakralnych o wartości zabytkowej (art. 9 ust. 1 ustawy z dnia 20 marca 1950 i § 1 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 23 sierpnia 1990 r. w sprawie rozszerzenia celów Funduszu Kościelnego, Dz. U. nr 61 poz. 354). Dotacja mogą być objęte podstawowe prace zabezpieczające obiekt: remonty dachów, stropów, ścian i elewacji, osuszanie, odgrzybianie, izolacja, wymiana stolarki okiennej i drzwiowej, instalacji elektrycznej, odgromowej, przeciwwłamaniowej i przeciwpożarowej.

2. Programy operacyjne Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego

Jednym z najważniejszych źródeł finansowania zadań związanych z ochroną i opieką zabytków są środki pochodzące z budżetu państwa będące w dyspozycji Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego, który corocznie ogłasza stosowne konkursy.

Programy operacyjne Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego:

- ✓ Program „Dziedzictwo Kulturowe” – jest to kontynuacja finansowania ubiegłych lat. Głównym celem programu jest ochrona polskiego dziedzictwa kulturowego w kraju i za granicą, wspieranie działalności muzeów oraz popularyzacja kultury ludowej. Program „Dziedzictwo kulturowe” składa się z następujących priorytetów:

Ochrona zabytków - celem tego priorytetu jest zachowanie materialnego dziedzictwa kulturowego, realizowane poprzez konserwację i rewaloryzację zabytków nieruchomych i ruchomych oraz ich udostępnianie na cele publiczne. Dofinansowanie dotyczy zabytków wpisanych do rejestru zabytków. Do priorytetu nie kwalifikują się projekty realizowane przy udziale środków europejskich. O dotację mogą starać się osoby fizyczne, jednostki samorządu terytorialnego oraz inne jednostki organizacyjne (samorządowe jednostki kultury, kościoły, związki wyznaniowe, podmioty prowadzące działalność gospodarczą, organizacje pozarządowe). Finansowanie odbywa się w formie udzielenia dotacji lub refundacji w okresie trzech lat od przeprowadzenia prac przy zabytku. Priorytet ten skupia się na ochronie i zachowaniu dziedzictwa kulturowego, konserwacji i rewaloryzacji zabytków, udostępnianiu zabytków na cele publiczne.

Wspieranie działań muzealnych – celem niniejszego priorytetu jest wspieranie działalności z zakresu opieki konserwatorskiej nad muzealiami, archiwaliami i księgozbiorami, a także- prezentacji zbiorów w postaci atrakcyjnych poznawczo projektów wystawienniczych. W ramach priorytetu można ubiegać się o dofinansowanie zadań w zakresie: organizacji czasowych wystaw muzealnych; modernizacji i tworzenia stałych wystaw muzealnych; publikacji katalogów do wystaw muzealnych; konserwacji muzealiów, archiwaliów, starych druków, rękopisów, kartografii, muzykaliów, ikonografii, grafiki artystycznej, dokumentów życia społecznego; a także doposażenia pracowni konserwatorskich.

Kultura ludowa – celem priorytetu wspieranie najwartościowszych zjawisk z zakresu szeroko pojętej kultury ludowej, między innymi promowanie działań artystycznych będących twórczym upowszechnieniem elementów sztuki regionalnej. Dotacje przeznaczone są na działania o charakterze edukacyjnym, służące przekazywaniu umiejętności i tradycji, szczególnie w formie „warsztatów tradycyjnych rzemiosł” i „szkół ginących zawodów”, a także działania na rzecz ochrony unikalnych elementów kultury tradycyjnej, szczególnie w zakresie architektury regionalnej.

Ochrona zabytków archeologicznych – głównym priorytetem jest ochrona dziedzictwa archeologicznego poprzez wspieranie kluczowych dla tego obszaru zadań, obejmujących nieinwazyjne badania archeologiczne, ewidencję i inwentaryzację zabytków archeologicznych oraz opracowanie i publikację wyników przeprowadzonych badań archeologicznych. W ramach priorytetu minister realizuje również dotacje na prowadzenie badań archeologicznych wraz z wykonaniem ich dokumentacji, jeżeli przeprowadzenie tych badań jest niezbędne w celu ochrony tych zabytków w przypadku:

- prowadzenia robót budowlanych przy zabytku nieruchomym wpisanym do rejestru, objętym ochroną konserwatorską na podstawie ustaleń miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego lub znajdującym się w ewidencji Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków,
- prowadzenia robót ziemnych lub zmiany charakteru dotychczasowej działalności na terenie, na którym znajdują się zabytki archeologiczne, co doprowadzić,

może do przekształcenia lub zniszczenia zabytku archeologicznego. Dotację na przeprowadzenie badań archeologicznych otrzymać może osoba fizyczna lub jednostka organizacyjna zamierzającej realizować te działania, w przypadku gdy koszt planowanych badań archeologicznych i ich dokumentacji będzie wyższy niż 2% kosztów planowanych do przeprowadzenia działań.

Ochrona i cyfryzacja dziedzictwa kulturowego – priorytetem jest zainicjowanie kompleksowego procesu cyfryzacji materialnych zasobów dziedzictwa kulturowego, w tym zabytków, obiektów muzealnych, archiwalnych, bibliotecznych i audiowizualnych, znajdujących się pod opieką podmiotów spoza sfery finansów publicznych, których działalność nie jest nastawiona na osiąganie zysku, lub uczelni publicznych.

- ✓ Program „Promesa Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego” – celem programu jest zwiększenie efektywności wykorzystania środków europejskich na rzecz rozwoju kultury, w tym ochrony i zachowania dziedzictwa kulturowego. Program polega na dofinansowaniu przez Ministra Kultury wkładu własnego do wybranych projektów realizowanych przy udziale środków europejskich. Dofinansowanie dotyczy projektów realizowanych w latach 2007- 2013 w ramach: PO Infrastruktura i Środowisko, Regionalnych Programów Operacyjnych, PO Innowacyjna Gospodarka, PO Kapitał Ludzki Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich, Programów Europejskiej Wspólnoty Terytorialnej, Programu Kultura oraz ich następców, które zostaną ogłoszone w ramach finansowania UE w latach 2014-2020. Uprawnionymi do otrzymania dotacji są: jednostki samorządu terytorialnego, państwowe i samorządowe instytucje kultury, kościoły i związki wyznaniowe, organizacje pozarządowe działające w sferze kultury, etc. Promesa MKiDN może pokryć maksymalnie 85 % wkładu krajowego (własnego) wnioskodawcy. W szczególnych przypadkach, Minister Kultury może zdecydować o pokryciu więcej niż 85% wkładu krajowego lub nawet odstąpić od wymogu posiadania tego wkładu.
- ✓ Program „Infrastruktura kultury” - celem programu jest poprawa warunków funkcjonowania instytucji i obiektów kultury. Przedmiotem dofinansowania mogą być modernizacje i remonty obiektów przeznaczonych na działalność kulturalną i edukacyjną, w zakresie kultury oraz przygotowanie dokumentacji technicznej do inwestycji.

3. Środki europejskie

Poza podstawowymi źródłami finansowania jakimi są środki publiczne pochodzące z budżetu państwa oraz budżetów samorządów, finansowanie ochrony zabytków odbywa się również przy znaczącym udziale funduszy pochodzących z Unii Europejskiej oraz Mechanizmu Finansowego Europejskiego Obszaru Gospodarczego. Bieżące programy, w ramach środków pochodzących z Unii Europejskiej, uległy zakończeniu wraz z końcem 2013 r., należy więc oczekiwać na informacje dotyczące finansowania w ramach nowej perspektywy budżetowej Unii na lata 2014- 2020. Może okazać się, że nowe programy ruszą z opóźnieniem,

wówczas 2014 r. stanowiłby okres przejściowy, dlatego należy na bieżąco monitorować stan prac nad wdrożeniem programów oraz zasad ich działania.

- ✓ Program Operacyjny „Infrastruktura i Środowisko”- Priorytet XI „Kultura i dziedzictwo kulturowe” - w ramach tego priorytetu, możliwa jest realizacja projektów, które zakładają ochronę i zachowanie dziedzictwa kulturowego o znaczeniu ponadregionalnym, przyczyniają się do poprawy stanu infrastruktury kultury i szkolnictwa artystycznego oraz zwiększają dostęp do kultury. W grę wchodzi takie działania jak np. rewitalizacja, rewaloryzacja, konserwacja, renowacja, adaptacja na cele kulturalne, konserwacja zabytków ruchomych, tworzenie systemu zabezpieczeń czy też digitalizacja zbiorów. W ramach priorytetu możliwe są działania:
 - Działanie 11.1 Ochrona i zachowanie dziedzictwa kulturowego o znaczeniu ponadregionalnym.
 - Działanie 11.2 Rozwój oraz poprawa stanu infrastruktury kultury o znaczeniu ponadregionalnym.
 - Działanie 11.3 Infrastruktura szkolnictwa artystycznego.

Typy projektów przewidzianych do realizacji w ramach działania obejmują:

- Rewitalizację, rewaloryzację, konserwację, renowację, restaurację, zachowanie, a także adaptację na cele kulturalne obiektów wpisanych do rejestru zabytków i zespołów tych obiektów wraz z ich otoczeniem.
- Zakup i remont trwałego wyposażenia do prowadzenia działalności kulturalnej w obiektach będących celem projektu (wyłącznie jako jeden z elementów projektu).
- Zabezpieczenie zabytków przed kradzieżą i zniszczeniem.

Z uwagi na wyczerpanie środków finansowych w ramach Priorytetu nie przewiduje się prowadzenia kolejnych naborów wniosków. Następne wnioski realizowane będą po ustaleniu zasad finansowania w okresie 2014- 2020.

- ✓ Programy Europejskiej Współpracy Terytorialnej 2014- 2020 - trwa przygotowanie trzech typów programów: transgranicznych, transnarodowych i międzyregionalnego na lata 2014- 2020. Zasadniczą różnicą między trzema typami współpracy jest zakres

terytorialny, w ramach którego można realizować wspólne przedsięwzięcia:

- obszary przylegające do granic państwowych, w przypadku programów współpracy transgranicznej. Programy transgraniczne służą przede wszystkim budowaniu więzi łączących społeczności po obu stronach granicy. Ich realizacja służy wzmocnieniu współpracy poprzez wzrost liczby wspólnych inicjatyw dotyczących między innymi ochrony środowiska, rozbudowy infrastruktury, wymiany kulturalnej, czy wzajemnych kontaktów młodzieży;
- duże zgrupowania europejskich regionów z kilku lub kilkunastu państw w ramach programów współpracy transnarodowej;
- wszystkie regiony UE w zakresie współpracy międzyregionalnej. Projekty, oparte na współpracy z partnerami zagranicznymi mogą dotyczyć m.in. kultury, sztuki, turystyki i promocji regionu.

- ✓ Mechanizm Finansowy Europejskiego Obszaru Gospodarczego (EOG) – stanowi największe źródło zewnętrzne finansowania kultury w Polsce. Środki przeznaczone przez trzy kraje

Europejskiego Obszaru Gospodarczego: Norwegię, Islandię i Liechtenstein, aktywnie wspierają działania między innymi z zakresu kultury. Środki nowej perspektywy uruchomione zostały w 2011 r. Wzorem poprzedniej edycji programu można ubiegać się o środki przeznaczone na ochronę dziedzictwa kulturowego na projekty dotyczące:

- rewitalizacji, konserwacji, renowacji, modernizacji i adaptacji na cele kulturalne obiektów historycznych i zespołów zabytkowych wraz z ich otoczeniem, szczególnie realizowane w ramach przyjętych strategii rozwoju produktów turystyki kulturowej;
- rewitalizacji, konserwacji, renowacji, modernizacji i adaptacji na cele kulturalne zespołów fortyfikacyjnych i budowli obronnych oraz obiektów przemysłowych o wysokiej wartości historycznej (szczególnie na muzea nowoczesności);
- renowacji, ochrony i zachowania miejsc pamięci i martyrologii;
- budowy i rozbudowy publicznych i niekomercyjnych instytucji kultury o europejskim znaczeniu;
- budowy, rozbudowy, odbudowy i adaptacji infrastruktury kulturowej w miejscach o symbolicznym znaczeniu dla polskiej kultury;
- kompleksowych programów konserwacji i digitalizacji zabytków ruchomych oraz zabytkowych księgozbiorów i archiwaliów istotnych dla europejskiego dziedzictwa kulturowego;
- zabezpieczanie zabytków ruchomych i nieruchomych przed kradzieżą i zniszczeniem.

Dofinansowanie może sięgnąć 90 % kosztów kwalifikowanych, w zależności od rodzaju beneficjenta. W związku z tym, że dokumenty programowe i kryteria przyznawania dotacji ulegają drobnym zmianom w każdym roku budżetowym, należy korzystać z aktualnie obowiązujących dokumentów.

Bibliografia

1. Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r.
2. Ustawa z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami
3. Ustawa z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym
4. Ustawa z dnia 27 czerwca 1997 r. o bibliotekach
5. Ustawa z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym
6. Ustawa z dnia 7 lipca 1994 r.- Prawo budowlane
7. Ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 r.- Prawo ochrony środowiska
8. Ustawa z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody
9. Ustawa z dnia 21 sierpnia 1997 r. o gospodarce nieruchomościami
10. Ustawa z dnia 25 października 1991 r. o organizowaniu i prowadzeniu działalności kulturalnej
11. Ustawa z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i wolontariacie
12. Ustawa z dnia 21 listopada 1996 r. o muzeach
13. Ustawa z dnia 14 lipca 1983 r. o narodowym zasobie archiwalnym i archiwach

14. Ustawa z 6 września 2001 r. o dostępie do informacji publicznej
15. Rozporządzenie Ministra Kultury z dnia 09.02.2004 r. w sprawie wzoru znaku informacyjnego umieszczonego na zabytkach nieruchomości wpisanych do rejestru zabytków
16. Rozporządzenie Ministra Kultury z dnia 25.08.2004 r. w sprawie organizacji i sposobu ochrony zabytków na wypadek konfliktu zbrojnego i sytuacji kryzysowych
17. Rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 18.04.2011 r. w sprawie wywozu zabytków za granicę
18. Rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 26.05.2011 r. w sprawie Prowadzenia rejestru zabytków, krajowej, wojewódzkiej i gminnej ewidencji zabytków oraz krajowego wykazu zabytków skradzionych lub wywiezionych za granicę niezgodnie z prawem
19. Rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 10.01.2014 r. w sprawie dotacji na badania archeologiczne
20. Rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 28.04.2017 r. w sprawie Listy Skarbów Dziedzictwa
21. Rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 16.08.2017 r. w sprawie dotacji celowej na prace konserwatorskie lub restauratorskie przy zabytku wpisanym na Listę Skarbów Dziedzictwa oraz prace konserwatorskie, restauratorskie i roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków
22. Rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 02.08.2018 r. w sprawie prowadzenia prac konserwatorskich, prac restauratorskich i badań konserwatorskich przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków albo na Listę Skarbów Dziedzictwa oraz robót budowlanych, badań architektonicznych i innych działań przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków, a także badań archeologicznych i poszukiwań zabytków
23. Rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 10.09.2019 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie prowadzenia rejestru zabytków, krajowej, wojewódzkiej i gminnej ewidencji zabytków oraz krajowego wykazu zabytków skradzionych lub wywiezionych za granicę niezgodnie z prawem

Literatura i wybrane dokumenty programowe:

- Narodowa Strategia Rozwoju Kultury na lata 2004 – 2013 wraz z Uzupełnieniem NSRK na lata 2004 – 2020
- Uzupełnienie Narodowej Strategii Rozwoju Kultury na lata 2004-2020
- Strategia na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030 r.),
- Strategia Rozwoju Kapitału Społecznego 2020
- Koncepcja Zagospodarowania Przestrzennego Kraju 2030
- Program Opieki nad Zabytkami Województwa Kujawsko-Pomorskiego na lata 2021-2024
- Projekt Planu Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Kujawsko-Pomorskiego

- Projekt Strategii Rozwoju Województwa Kujawsko-Pomorskiego do 2030 roku – Strategia Przyspieszenia 2030+
- Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Jeziora Wielkie
- Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego terenu osiedla mieszkalno pensjonatowego we wsi Wójcin gm. Jeziora Wielkie – uchwała nr VII/55/99 Rady Gminy w Jeziorach Wielkich z dnia 31 sierpnia 1999 r.
- Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego na terenie gminy Jeziora Wielkie dla części obrębów geodezyjnych: Lenartowo, Siedlimowo, Wola Kożuszkowa, Kożuszkowo – Pomiany, Kuśnierz, Proszyska, Żółtyny i Wycinki – uchwała nr XXV/140/2017 Rady Gminy w Jeziorach Wielkich z dnia 30 stycznia 2017 r.
- Strategia rozwoju gminy Jeziora Wielkie
- Raport o stanie gminy za rok 2020, 2019, 2018

Dostępne strony internetowe:

www.isap.sejm.gov.pl

www.samorząd.nid.pl

www.geoportal.gov.pl

www.mapy.zabytek.gov.pl

www.mapy.mojregion.pl

www.funduszeuropejskie.gov.pl

www.parki.kujawsko-pomorskie.pl

www.polskiezabytki.pl

www.natura2000.gdos.gov.pl

www.maps.google.com

<https://commons.wikimedia.org/w/index.php?curid=2073067>

<https://conadrogach.pl/droga-krajowa/25/>

www.powiat.mogilno.pl

<http://kruszwicahistoria.blogspot.com/2015/08/krotka-historia-parafii-pw-sw-anny-i.html>

<https://zabytek.pl/pl/obiekty/siedlimowo-kosciol-par-pw-sw-michala-archaniola>

Spis rysunków

Rysunek 1	Gmina Jeziora Wielkie na tle województwa kujawsko – pomorskiego oraz powiatu mogileńskiego
Rysunek 2	Podział gminy na sołectwa
Rysunek 3	Pojezierze Wielkopolskie
Rysunek 4	Droga krajowa nr 25
Rysunek 5	Mapa zasięgu obszarów NATURA 2000 na terenie gminy Jeziora Wielkie
Rysunek 6	Obszary prawnie chronione na terenie gminy Jeziora Wielkie
Rysunek 7	Podział gminy na obszary AZP - https://mapy.zabytek.gov.pl/nid/
Rysunek 8	Kościół Św. Anny - kiedyś
Rysunek 9	Ołtarz w kościele Św. Anny
Rysunek 10	Drewniany Spichlerz
Rysunek 11	Kościół w Siedlimowie

Spis wykresów

Wykres 1	Liczba ludności w Gminie Jeziora Wielkie w poszczególnych latach

Wykres 2	Ludność wg zdolności produkcyjnych w latach 2016-2020
Wykres 3	Liczba kobiet i mężczyzn w gminie Jeziora Wielkie

Spis tabel

Tabela 1	Obowiązujące uregulowania prawne, dotyczące ochrony zabytków i opieki nad zabytkami
Tabela 2	Istotne uregulowania prawne dotyczące ochrony zabytków i opieki nad zabytkami
Tabela 3	Akty wykonawcze dotyczące ochrony i opieki nad zabytkami
Tabela 4	Obiekty chronione wpisem do rejestru zabytków
Tabela 5	Zapisy miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego w aspekcie ochrony zabytków
Tabela 6	Liczba ludności w poszczególnych latach w gminie Jeziora Wielkie
Tabela 7	Ludność według zdolności produkcyjnych w gminie Jeziora Wielkie
Tabela 8	Liczba kobiet i mężczyzn w latach 2016-2020
Tabela 9	Wykaz dróg powiatowych
Tabela 10	Wykaz pomników przyrody znajdujących się na terenie gminy Jeziora Wielkie
Tabela 11	Obiekty ujęte w ewidencji zabytków
Tabela 12	Stanowiska archeologiczne na terenie gminy Jeziora Wielkie
Tabela 13	Analiza SWOT
Tabela 14	Założenia programowe

UZASADNIENIE

Zgodnie z art. 87 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz. U. z 2021 r. poz. 710) Wójt zobowiązany jest do sporządzenia na okres 4 lat gminnego programu opieki nad zabytkami.

Opracowany Gminny Program Opieki nad Zabytkami Gminy Jeziora Wielkie na lata 2021-2024 stanowić będzie element polityki samorządowej, pozwalający na podejmowanie zaplanowanych działań dotyczących inicjowania, wspierania, koordynowania badań i prac z dziedziny ochrony zabytków i krajobrazu kulturowego oraz upowszechniania i promowania dziedzictwa kultury. Jako materiał bazowy może być wykorzystywany przez środowiska badawcze i naukowe, właścicieli i posiadaczy obiektów zabytkowych oraz osoby zainteresowane kulturą i dziedzictwem kultury. Opracowanie służyć będzie rozwojowi gminy przez dążenie do poprawy stanu zachowania zabytków, eksponowania walorów krajobrazu kulturowego, wykorzystania zabytków na potrzeby społeczne, gospodarcze i edukacyjne.

W przedłożonym Gminnym Programie Opieki nad Zabytkami Gminy wskazano działania skierowane na poprawę stanu zabytków, ich adaptację i rewaloryzację oraz zwiększenie dostępności do nich mieszkańców i turystów. Dokument uwzględnia uwarunkowania prawne, zewnętrzne oraz wewnętrzne w zakresie ochrony dziedzictwa kulturowego. Wskazane w nim kierunki działań tzw. priorytety szczegółowo opisują zakres oraz cel danego zamierzenia. Głównymi kierunkami powyższych celów jest ochrona i świadome kształtowanie krajobrazu kulturowego gminy, będącego elementem rozwoju gospodarczo - społecznego oraz promocja dziedzictwa kulturowego i edukacja służąca budowaniu tożsamości kulturowej mieszkańców gminy Jeziora Wielkie. Realizacja celów zawartych w programie poprawi w lokalnej społeczności świadomość wspólnoty kulturowej, wzmocni lokalne wartości oraz wspólne korzenie.

Przewodniczący Rady Gminy

Jerzy Kamelski